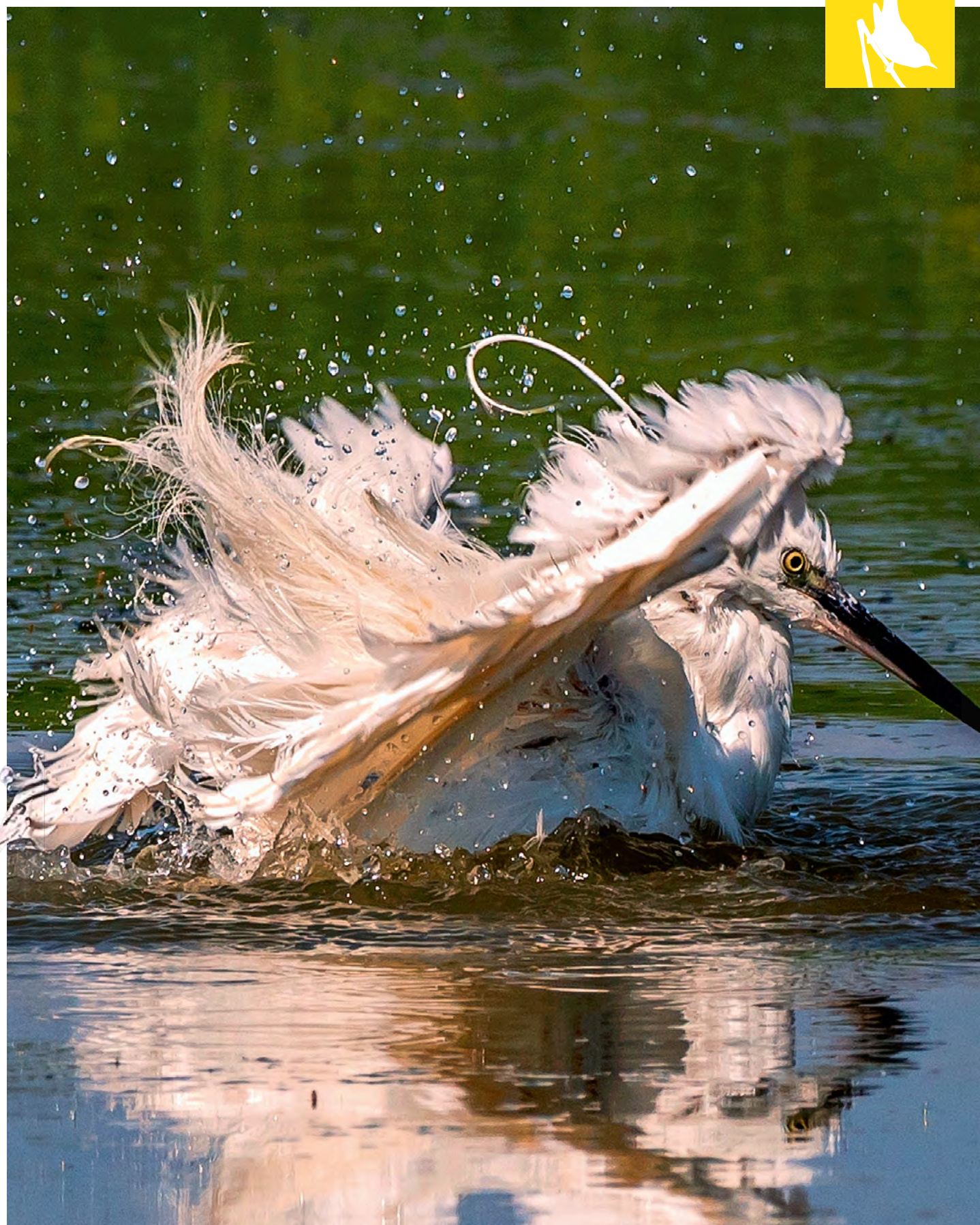

SVET PTIC

REVIJA DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

04
2018

Na **MALO BELO ČAPLJO** naletimo pogosteje na Obali, v notranjosti Slovenije pa je redkejša.

foto: **Danilo Kotnik**

SVETPTIC

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 24, številka 04 december 2018
ISSN: 1580-3600

SPLETNA STRAN REVJE:
www.ptice.si/publikacije/svetptic/

IZDAJATELJ:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS - BirdLife Slovenia®)
E-POŠTA: dopps@dopps.si
SPLETNA STRAN: www.ptice.si

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

NASLOV UREDNIŠTVA:
DOPPS - BirdLife Slovenia, Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana
tel.: 01 426 58 75,
fax: 01 425 11 81

GLAVNA UREDNICA: Petra Vrh Vrezec
E-POŠTA: petra.vrh@dopps.si

UREDNIŠKI ODBOR:
Blaž Blažič, Katarina Denac, Tomaž Mihelič, dr. Tomi Trilar, Barbara Vidmar, doc. dr. Al Vrezec

LEKTORIRANJE: Henrik Ciglič, Mojca Pipan
ART DIREKTOR: Jasna Andrič

OBLIKOVANJE: Gorazd Rovina, Vizualgrif d.o.o.

PRELOM: NEBIA d.o.o.

TISK: Schwarz print d.o.o.
NAKLADA: 2500 izvodov
IZHAJANJE: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610.

Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

POSLANSTVO DOPPS:
Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

PRESEDNIK: Rudolf Tekavčič
PODPRESEDNICA: dr. Tatjana Čelik
UPRAVNI ODBOR: Gregor Bernard, dr. Pavel Gantar, Eva Horvat, Tomaž Mihelič, mag. Iztok Noč, Tanja Šumrada, Manca Velkavrh
NADZORNI ODBOR: Bogdan Lipovšek, dr. Peter Legiša, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar
DIREKTOR: dr. Damijan Denac

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

6

ČAPLJE SLOVENIJE

Čaplje so bile v preteklosti močno preganjane. Celo do te mere, da so postale tudi danes pogoste vrste čapelj razmeroma redke. Razlog za to tiči v njihovi prehrani, saj se vse vsaj delno prehranjujejo z ribami.

RJAVA ČAPLJA
(*Ardea purpurea*)
ilustracija: **JanHošek**

10

BISERI SEVERNE ARGENTINE

Ko pomislimo na Argentino, je prva asociacija prav gotovo »tango«. Za ljubitelje morskih živali je obvezen obisk polotoka Valdes, kjer živijo orke, morski sloni, južnomorski kiti, pingvini, morski levi, delfini ter mnoge morske ptice. Za ornitologe pa je pravi raj severni del države.

foto: **Taja Cvetko**

16

20 LET UPRAVLJANJA IŠKEGA MOROSTA

Leta 1998 smo med Črno vasjo in Brestom na Ljubljanskem barju zakupili prvih nekaj hektarov zaraščenih površin, na katerih smo vzpostavili življenjske prostore za ogrožene travniške vrste kot tudi druge živali in rastline.

26

FRAN ERJAVEC

Ko smo se Slovenci lahko pohvalili s prvim izvirnim romanom v našem jeziku, smo dobili tudi prvo poljudno-znanstveno delo *Domače in tuje živali v podobah*, ki je Frana Erjavca uvrstilo med velike naravoslovne pisatelje 19. stoletja.

foto: **Arhiv OŠ Frana Erjavca**

Erjavčevo izvirno ptičje ime je **ŽLIČARKA** (*Platalea leucorodia*), ilustracija: **Jan Hošek**

KAZALO

- 4 PTICE NAŠIH KRAJEV // Blaž Blažič
- 6 ČAPLJE SLOVENIJE // Dejan Bordjan
- 12 BISERI SEVERNE ARGENTINE // Taja Cvetko
- 16 KAR 20 LET UPRAVLJANJA IŠKEGA MOROSTA // Željko Šalamun
- 18 MEJICE NE LE ZA PTICE // Aleksandra Lešnik
- 21 OBARVANOST SAMICE LESNE SOVE VPLIVA NA ŠTEVILO MLADIČEV // Katjuša Lesjak
- 22 ČRNOČELI SRAKOPER // Ivan Kljun
- 24 MELANIZEM // Neja Delač Žagar, Kaja Tominc
- 26 FRAN ERJAVEC // Petra Vrh Vrezec
- 28 PROGRAM DOPPS
- 32 TRIS BLEŠČEČIH IN SIJOČIH // Tone Trebar
- 34 ZIMSKA OPAZOVANJA V NARAVI
- 36 OPAZOVALI VEČ KOT 5 MILIJONOV PTIC // Tilen Basle
- 38 PTICE IN NAŠ VRTEC // Tilen Basle
- 40 PTICE OKOLI NAS // Tilen Basle
- 42 8. POMURSKI VIKEND // Nataša Bavec
- 44 TIHOTAPLJENJE PTIC // Tjaša Zagoršek
- 46 MLADI RAZISKOVALI UGANDO
- 48 KAKO KAŽE PTICAM NA OBMOČJIH NATURA 2000 // Katarina Denac
- 50 PTIČARIJADA 2018 // Tjaša Zagoršek
- 54 NOVICE

foto: Lisa Tekavčič

SPOŠTOVANI ČLANICE, ČLANI, DRAGI PRIJATELJI PTIC IN NARAVE!

Pred vami je zadnja letošnja številka revije Sveta ptic 2018 in vsi smo v veselem pričakovanju novega leta ter kaj novega nam bo to prineslo v naše življenje. Seveda, vsi si želimo nekaj boljšega in naprednega, kar so nam na soočanjih pred minulimi parlamentarnimi volitvami politiki tudi vneto obljubljali. Za ocene njihovega dela je še prezgodaj. Pustimo se presenetiti. Tudi v društvu smo imeli letno volilno skupščino. V zadnji lanski številki Sveta ptic (04/2017) sem vas povabil, dragi članice in člani, k podajanju predlogov za nove člane v upravni in nadzorni odbor. Žal odziva ni bilo. Kaj je vzrok tega, osebno težko sodim. Kljub temu so se nam v upravnem odboru pridružili trije novi člani in eden v nadzornem. Ob tej priložnosti se jim iskreno zahvaljujem, da so prevzeli to odgovorno zadolžitev.

Morda je v tem času življenje ubralo prehitro tempo, ne glede na starost smo bolj ali manj vsi preveč obremenjeni. Dandanes mlade družine že otroke, ki bi se morali igrati in otroško sproščeno živeti na tem planetu, vpisujejo v vrtnice, ki poučujejo vsaj en tuj jezik poleg drugih nepotrebnih zadev. Popoldne jih starši peljejo še na telovadbo, v glasbeno šolo, na plesne tečaje itd. Sprašujem se, kaj drugega s tem dosežejo kot prizgodnje podočnjake in skrito bolezen. Mladi danes nimajo več pristnega stika z naravo, življenjem v njej, tako kot smo ga imeli starejši. Še vedno so med nami seveda izjeme, a teh je čedalje manj. Vsa moderna elektronika je naredila svoje. Tudi napredek, seveda, a odtujila nas je drug od drugega in naravnega življenja.

Prihodnje leto bomo praznovali štirideseto obletnico delovanja. In v vseh teh letih našega dela v društvu imamo kaj pokazati! Dragi članice in člani, brez vas tega ne bi bilo! Napisali ste na tisoče poročil s terena, besedil za naši reviji, prehodili na stotine kilometrov za že objavljene monografije in dva atlasa, tretji atlas je pred zaključkom in tiskom in nanj že vsi nestrpnostno čakamo.

Želim vam vesele božične praznike in srečno novo leto 2019 in da jih v krogu svoje družine in prijateljev lepo preživite.

Po novem letu pa spet lepo vabljeni na akcije v 40. letu našega uspešnega delovanja in pazite nase na terenu, da se vselej zdravi in veseli vrnete domov.

RUDOLF TEKAVČIČ,
predsednik DOPPS

50

PTIČARIJADA

V soboto, 29. septembra, je na območju Prlekije potekal izvrsten dogodek za vse ornitološke navdušence – deseta Pticharijada.

foto: Matej Gamser

PTICE NAŠIH KRAJEV

// Blaž Blažič

1

BELOGLAVI STRNAD (*Emberiza leucocephalos*)

Samec v zimskem perju je bil oktobra 2017 opazovan v bližini letališča Lesce. Gre za prvo opazovanje te vrste na Gorenjskem in devetnajsto v Sloveniji [BLAŽIČ, B. (2017): *Acrocephalus* 38 (174/175): 226-227].

izvirni foto: **Blaž Blažič**

2

MODRA TAŠČICA (*Luscinia svecica*)

Dva samca brez pike na modrem grlu sta bila konec marca 2017 ujeta na obročkovaški postaji pri Vrhniki. Gre za prvi dokumentirani podatek srednjeevropske podvrste *cyanecula* varianta *wolffi* [ŠERE, D. (2017): *Acrocephalus* 38 (172/173): 69].

izvirni foto: **Dare Šere**

3

VELIKI PRODNIK (*Calidris canutus*)

Eden redkih, če ne edini letošnji podatek - mladostna ptica se je konec septembra 2018 zadrževala ob zalivu Svete Katarine pri Ankaranu [http://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-114029].

izvirni foto: **Bojan Škerjanc**

4

SIVA GOS (*Anser anser*)

Nova gnezdilka Naravnega rezervata Škocjanski zatok - par z vsaj dvema mladičema je bil junija 2018 opazovan v sladkovodnem delu rezervata [http://www.skocjanski-zatok.org/nova-gnezdilka-v-nr-skocjanski-zatok/?fbclid=IwAR3-0GIsdnqisVbUSlesRg6p_GqvJzR18zDZ8CzA_Ed9KHHmsLjXapollM].

izvirni foto: **Branko Miklavc**

5

PRLIVKA (*Burhinus oedicnemus*)

En osebek je bil konec aprila 2018 fotografiran v laguni Naravnega rezervata Škocjanski zatok. Gre za prvo opazovanje prlivke na območju rezervata [https://www.facebook.com/skocjanski-zatok/posts/2023747081224451].

izvirni foto: **Borut Mozetič**

6

POSTOVKA (*Falco tinnunculus*)

Vrsta je v letu 2018 postala ponovna gnezdilka Krajinskega parka Sečoveljske soline. Tu je pred tem nazadnje gneznila leta 1992 [http://www.kpss.si/si/novice/naravovarstveni-monitoring/postovka-se-je-vrnila-med-gnezdilce-kpss].

izvirni foto: **Iztok Škornik**

7

ROBIDNA TRSTNICA (*Acrocephalus dumetorum*)

Prvi podatek za Krajinski park Sečoveljske soline in hkrati 305. vrsta, zabeležena na tem območju v zadnjih 50 letih - en osebek robidne trstnice je bil septembra 2018 ujet na obročkovaški postaji Stojbe [http://www.kpss.si/si/novice/naravovarstveni-monitoring/robidna-trstnica-nova-vrsta-v-kpss].

foto: **iStock**

8

OZKOKLJUNI LISKONOŽEC (*Phalaropus lobatus*)

En osebek v skoraj popolnoma svatovskem perju je bil konec aprila 2018 opazovan v Sečoveljskih solinah. Gre za četrto opazovanje te vrste na omenjenem območju [https://www.facebook.com/kpss.secoveljskesoline/posts/1754207398002398].

izvirni foto: **Iztok Škornik**

Naslov za kopije objavljenih prispevkov:
Blaž Blažič, elektronska pošta:
blaz.blazic93@gmail.com

Naslov za sporočanje opazovanj redkih vrst:
Jurij Hanžel, Komisija za redkosti,
DOPPS, Tržaška 2, SI-1000 Ljubljana
e-mail: jurij.hanzel@gmail.com

Obrazec za opis opazovanj redkih vrst:
<http://ptice.si/ptice-in-ljudje/komisija-za-redkosti/sporocite-redkost/obrazec/>

9

ZLATOVRANKA
(*Coracias garrulus*)

Odrasel osebek se je konec julija 2017 en dan zadrževal na daljnovodnih žicah, ob izvozu z avtoceste pri Vodicach [BLAŽIČ, B. (2017): *Acrocephalus* 38 (174/175): 220-221].

izvirni foto: **Blaž Blažič**

10

ŠKRLATEC
(*Carpodacus erythrinus*)

Z vidika nadmorske višine zanimiv podatek - drugoletni samec je bil maja 2017 opazovan 1601 metrov visoko na Veliki planini. Je tudi pel, vendar kasneje v sezoni na tem območju ni bil več zabeležen [ŠERE, D. (2017): *Acrocephalus* 38 (172/173): 72].

foto: **iStock**

11

ČEBELAR
(*Merops apiaster*)

Vrsta se med selitvijo lahko pojavlja na višjih nadmorskih višinah. Tako sta bila dva osebka maja 2017 opazovana pod vrhom Male Pece, vsaj 1700 metrov visoko [ŠERE, D. (2017): *Acrocephalus* 38 (172/173): 68].

foto: **Duša Vadnjal**

12

OSTROŽNA CIPA
(*Anthus richardi*)

Redko opazovanje - en osebek je bil v oktobru 2018 opazovan na Konjiški gori, okoli 1050 metrov visoko [https://www.facebook.com/BirdingSlovenia/posts/2226261317397960].

izvirni foto: **Alen Ploj**

13

GRILČEK
(*Serinus serinus*)

Neobičajno velika jata, ki je štela 200 osebkov, je bila v prvi polovici februarja 2017 opazovana v bližini Rač [BRAČKO, F. (2017): *Acrocephalus* 38 (172/173): 72].

foto: **Bojan Bratož**

14

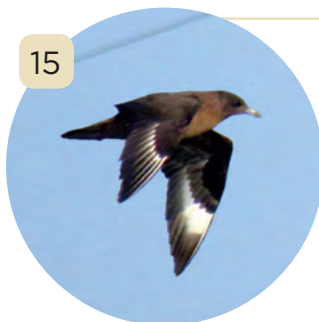

TAMARISKOVKA
(*Acrocephalus melanopogon*)

Edini gnezditveno sumljivi podatki v zadnjih 15 letih - spomladi 2016 je samec tamariskovke pel na zadrževalniku Medvedce, poleti istega leta pa je bilo na območju obročkanih še nekaj prvoletnih osebkov te vrste [BORDJAN, D. (2017): *Acrocephalus* 38 (174/175): 223].

foto: **John Thompson**

15

VELIKA GOVNAČKA
(*Stercorarius skua*)

Izjemen podatek - prvoletna ptica je bila konec septembra 2018 opazovana na Ptujskem jezeru. Ob tem je uspešno uplenila malo belo čapljo (*Egretta garzetta*). Omenjeno opazovanje je drugo te vrste za Slovenijo [https://www.facebook.com/BirdingSlovenia/posts/2185203074837118].

izvirni foto: **Mitja Denac**

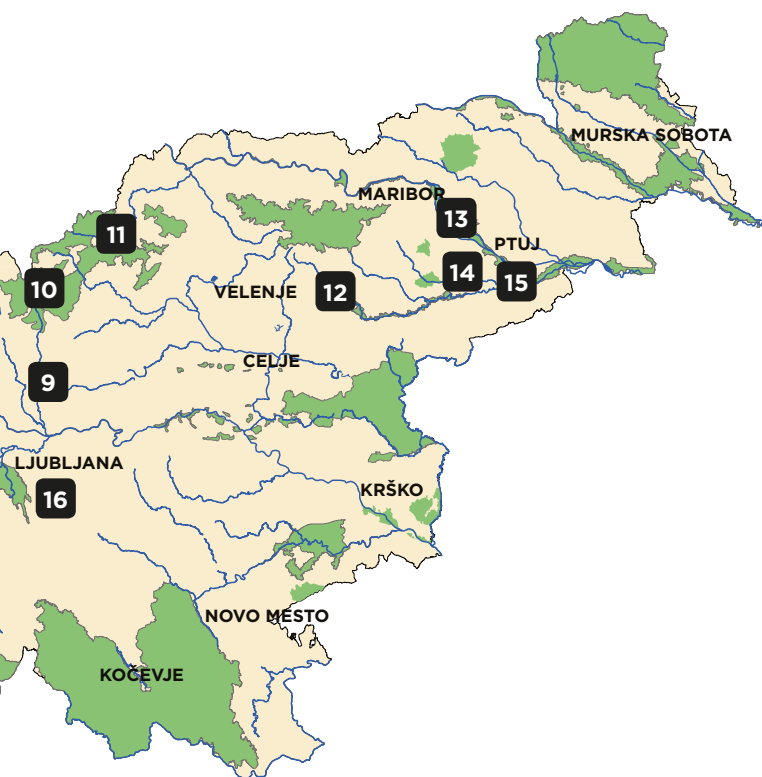
16

POLARNI SLAPNIK
(*Gavia arctica*)

Zanimivo opazovanje - en osebek te vrste se je v začetku novembra 2018 zadrževal na reki Ljubljanici v bližini Prul [https://www.naizletu.si/2018/05-11-18.html].

izvirni foto: **Mirko Gaberšek**

ČAPLJE SLOVENIJE

// Dejan Bordjan

Za čaplje so značilna na videz neurejena gnezda, precej enakomerno razporejena po drevesu. Sive čaplje (*Ardea cinerea*) pričnejo z gnezdenjem še pred olistanjem.

foto: iStock

Čaplje so ena tistih skupin ptic, pri katerih se izmenjujejo odkrito navdušenje, zmotna prepričanja in neomajno sovraštvo. Val navdušenja spreleti skoraj vsakega izmed nas, ko se sreča z redko kravjo čapljo ali pa prvo čopasto čapljo v sezoni. Poslušanje samca bobnarice ob spremljavi tisočeri zelenih reg v toplih pomladnih večerih pa je doživetje, ki zlahka pomiri še tako razgretega duha. Ni malo ljudi, ki čapelj ne pozna. Večkrat sem srečal ljudi, ki so mi pripovedovali o štokrljah, kako pozimi sključeno sedijo ob cestah. Če so ta zmotna prepričanja nedolžna, pa nekatera druga vodijo ali so vsaj v preteklosti vodila v odločno sovraštvo.

Podobno kot kormorani so bile tudi čaplje v preteklosti močno preganjane. Celo do te mere, da so postale tudi danes pogoste vrste čapelj razmeroma redke. Do konca preteklega stoletja je bila na primer znana le peščica kolonij sive čaplje, naše najštevilnejše vrste. Danes je teh več deset in občasno najdemo še kakšno novo. Tudi velika bela čaplja je v porastu. Sredi 90-ih je bila sicer redna v Sloveniji, a maloštevilna prezimovalka. Ocena za celotno Slovenijo je bila v tem času 25-70 osebkov. Do danes se je njihovo število povečalo za 10-krat. Edina vrsta, ki jo Komisija za redkosti še vedno obravnava, je kravja čaplja, pa tudi ta se pojavlja vedno pogosteje. Rjava in čopasta čaplja v preteklosti nista bili del seznama redkih vrst, vendar so se opazovanja o njih redno objavljala v ornitoloških beležnicah v 90-ih. Danes obe vrsti redno opazujemo na več območjih po Sloveniji.

TATICE RIB?

Razlog za njihovo preganjanje v preteklosti tiči v njihovi prehrani, saj se vse vsaj delno prehranjujejo z ribami. Kljub temu da je delež malih sesalcev, miši in voluharic v prehrani sive in velike bele čaplje vsaj tolikšen, kot je delež rib, če ne še večji, pa ju zaradi ribje prehrane preganjajo. Obe vrsti ribe lovita z obale in v plitvinah, kjer so njun plen manjše komercialno manj zanimive vrste. Verjetno lahko opazno škodo povzročata le v intenzivnih ribogojnicah oglatih oblik, brez obrežnega rastja in z veliko gostoto rib.

Če lahko za sivo čapljo brez dvoma trdimo, da je bilo njihovo število v preteklosti majhno zaradi aktivnega preganjanja ter da sta bili bobnarica in čapljica v nezavidljivem stanju zaradi spreminjanja mokrišč v kmetijska in urbana zemljišča, pa to ne velja popolnoma za bele čaplje. Bele čaplje imajo spomladi okrasna peresa, ki so se zaradi lepote uveljavila tudi v modnem svetu. Reševanje tega problema je bilo ključen del varstva narave konec 19. in začetek 20. stoletja.

VRSTE MOKRIŠČ

V splošnem lahko rečemo, da so čaplje vrste mokrišč. To velja za vse pri nas pogostejše vrste. Izmed teh se le siva in velika bela čaplja redno pojavljata tudi v

kulturni krajini. Tam lovita v osuševalnih jarkih in na kmetijskih zemljiščih, skoraj izključno na travnikih in pašnikih. Še posebej veliko jih lahko tam vidimo jeseni in pozimi. Takrat ni nič osupljivega, če vidiš na enem travniku po več deset čapelj hkrati. Če za druge lahko rečemo, da so le redko daleč od roba vode, pa pogosto velja ravno nasprotno za kravjo čapljo. Ta se pojavlja tako v mokriščih kot daleč od njih. V nasprotju z drugimi vrstami se v glavnem hrani z velikimi žuželkami, ki jih lovi ob velikih pasočih se živalih. V Afriki so to kafrski bivoli, pri nas pa domače govedo.

GLOBALNE VRSTE

Značilnost čapelj je vsekakor njihova široka razširjenost. Izmed vrst, ki se pojavljajo tudi pri nas, je razširjenost še najmanjša pri čapljici in čopasti čaplji, ki živita »samo« v večjem delu Evrope in

Ravno speljana
SIVA ČAPLJA
(*Ardea cinerea*) brez
črnine na glavi, s temno
zgornjo polovico kljuna in
grahasto sivim trupom
foto: Dejan Bordjan

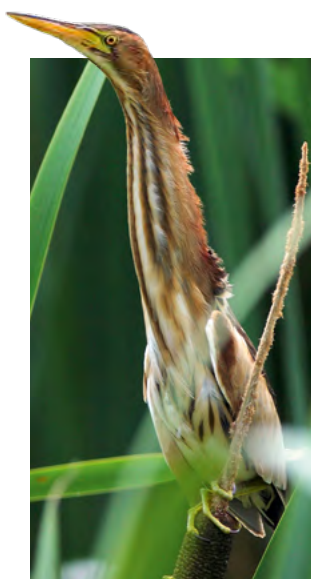
BOBNARICA (*Botaurus stellaris*) se s svojo varovalno barvo skoraj zlije z okoljem.
foto: Ivo Božič

Afrike ter v osrednji Aziji. Po drugi strani pa lahko za kvakača, veliko belo in kravjo čapljo rečemo, da so globalno razširjene vrste, saj živijo na vseh celinah razen na najbolj mrzli. Izogibajo se le hladnemu severu, suhim območjem ter visokogorju.

Zanimiva je tudi aktivnost posameznih vrst. Kot bi pričakovali od vrste, ki ima v latinskem (*Nycticorax nycticorax*) in angleškem imenu (Black-crowned Night-Heron) skrito besedo noč, je kvakač aktiven ponoči. Pretežno nočne so tudi čapljica, bobnarica in rjava čaplja. Čeprav se siva in velika bela čaplja selita v glavnem ponoči, sta pretežno dnevno aktivni in se zvečer zbirata na skupinskih prenočiščih. Za obe vrsti, še posebej pa za veliko belo, so značilna stalna prenočišča. Na teh se lahko zbere od nekaj do nekaj sto osebkov. To pa je v primerjavi s prenočišči kravjih čapelj v tujini, kjer se lahko zbere več tisoč osebkov, skromno število.

ČAPLJICA se premika po gostem rastju po steblikah. Na sliki je samica.

foto: Dejan Bordjan

Pri nas pojavljajoče se čaplje lahko razdelimo v dve skupini. Tiste, ki gnezdi v trstičju, in tiste, ki gnezdi na drevesih. Predvsem »drevesne« lahko tvorijo resnično velike kolonije. V Sloveniji sicer te sreče nimamo, vendar so za čaplje po svetu značilne mešane gnezditvene kolonije, kjer lahko pet in več

vrst gnezdi v več stoglavih kolonijah skupaj s kormorani (*Phalacrocorax* sp.), plevicami (*Plegadis falcinellus*) in žličarkami (*Platalea leucorodia*). Popolno nasprotje sta bobnarica in čapljica, ki gnezditva posamič in samci spomladi celo označujejo teritorije z oglašanjem. Res izjemna je v tem pogledu bobnarica. Njeno bobnajoče oglašanje je v pomladanskih nočeh mogoče slišati tudi več kilometrov daleč.

SELIVKE IN NESELIVKE

Pri nas čez zimo ostanejo velika bela ter siva čaplja, predvsem na obali pa tudi mala bela ter redko kravja čaplja. Druge vrste se odselijo v Sredozemlje in Afriko. Selitev čapelj je težko spremljati, saj poteka v glavnem ponoči. Tako lahko na posameznih mokriščih predvsem veliko belo in sivo čapljo opazujemo zjutraj med spuščanjem z višine ali pa zvečer med zbiranjem v jato. Čaplje so zunaj gnezditvenega obdobja dokaj tiha skupina ptic, ki se oglašajo le, ko so vznemirjene ali pa se zbirajo za selitev. To je tudi najlažji način, da zaznamo večje število bobnaric zunaj gnezditvenega obdobja, saj se jih lahko med večernim zbiranjem nabere tudi več kot dvajset. Podobno velja tudi za kvakača, redkeje pa za čapljico.

BOBNARICA (*Botaurus stellaris*)

Bobnarica je pri nas letoletna vrsta, ki bolj ali manj redno gnezdi samo na Cerkniskem jezeru. Samec z značilnim oglašanjem označuje teritorij, ki lahko zajema gnezda več samic. Naseljuje obsežna trstičja, v zimskih mesecih tudi manjša trstičja in grmišča ob vodnih telesih. Zaradi varovalne rjave barve, s pomočjo katere se zlahka skriva med suho obvodno rastje, ter pretežno nočne aktivnosti je redkeje opazovana vrsta.

ČAPLJICA (*Ixobrychus minutus*)

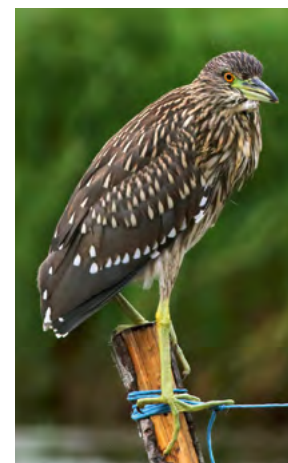
Čapljica je maloštevilna gnezdilka trstič in rogozišč. V Sloveniji se pojavlja med aprilom in septembrom. Z gnezdenjem praviloma prične sredi maja. Manjše število gnezdi na več lokacijah po Sloveniji. Večje število parov najdemo le v Škocjanskem zatoku, na zadrževalniku Medvedce in v mrtvicah ob Muri.

Kontrasten samec **ČAPLJICE** (*Ixobrychus minutus*) v letu nad svojim značilnim življenjskim prostorom – sestojem trstičja
foto: Dejan Bordjan

Odrasel **KVAKAČ**
s črnim temenom,
vratom in hrbtom ter
belim čopkom
foto: **Gregor Bernard**

KVAKAČ (*Nycticorax nycticorax*) ima v prvem letu življenja značilno rjavo perje s svetlimi pikami.
foto: **Dejan Bordjan**

Selitev je slabo poznana, vendar se podobno kot bobnarica zbira v manjše jate, ki se selijo ponoči. Najlaže jo je opazovati na gnezdišču, ko se spreletava nad trstičjem. Pri čapljici prevladujejo rjave, kremne ter črne barve, pri čemer ima samica več varovalnih, samec pa več kontrastnih barv.

KVAKAČ (*Nycticorax nycticorax*)

Kvakač je nočna vrsta. V Sloveniji je zelo redek, lokalno razširjen gnezdilec. Gnezdi na drevesih, lahko tudi posamič, v gnezdih, neobičajno majhnih za čaplje. Najbolj zanesljivo gnezditev potrdijo kliči mladiči, ki jih je moč poslušati v junijskih nočeh. Opazovanja današnjih možnih gnezditev so se zvrstila na več koncih države, gnezditev pa je bila potrjena le na treh lokacijah, in sicer v gramoznici Vrbina, na ribnikih v Dragi pri Igu ter na Ptujskem jezeru. Sicer ga lahko med aprilom in septembrom zabeležimo na večini mokrišč po nižinah Slovenije,

če le dajejo nekaj kritja v obliki dreves ali grmovja nad vodno gladino. Kvakačeve barve perja se spreminjajo s starostjo. Osebk prvega leta starosti so rjavi in posuti z belimi pikami. V drugem letu dobijo vzorec odrasle ptice. Odrasla ptica je enotno svetlo siva s črnim hrbtom, kapico in kljunom.

ČOPASTA ČAPLJA (*Ardeola ralloides*)

Čopasta čaplja je redna maloštevilna selivka, ki je bolj pogosta spomladi med koncem aprila in sredino maja kot jeseni med avgustom in septembrom. Poleti je redka. Čeprav se dokaj redno pojavlja na vseh večjih mokriščih po državi, pa doslej njena gnezditev v Sloveniji še ni bila potrjena. Čopasta čaplja je varovalno obarvana z nežnimi rumeno rjavimi toni, zaradi česar jo zlahka spregledamo med suhim obrežnim rastlinjem. Kljun je v svatovskem perju sivo-modre s črno konico. Res opazne te čaplje postanejo šele med letom, ko pokažejo snežno bele peruti.

ČOPASTA ČAPLJA
(*Ardeola ralloides*) v
svatovskem perju z modro
bazo kljuna in čopki
foto: **Dejan Bordjan**

MALA BELA ČAPLJA
(*Egretta garzetta*) svoj
plen lovi v plitvinah.

foto: Alen Ploj

KRAVJA ČAPLJA (*Bubulcus ibis*)

Pri nas redka vrsta, katere število opazovanj se povečuje. Redno se pojavlja le v poletnih mesecih na Obali. Na drugem koncu Slovenije, na zadrževalniku Medvedce, je bila zadnja leta opažena tako spomladi kot jeseni. Med našimi čapljami bele barve je kravja najmanjša, ima rumen kljun in krajše svetle noge. Spomladi se njeno perje obarva oranžno po glavi, prsih in hrbtu.

KRAVJO ČAPLJO
(*Bubulcus ibis*) pogosto vidimo v družbi velikih pasočih se živali.

foto: Dejan Bordjan

MALA BELA ČAPLJA (*Egretta garzetta*)

Mala bela čaplja je pogosta na Obali, še posebno v toplem delu leta. V notranjosti Slovenije je nekoliko redkejša, še največ se jih zbere v poletnih mesecih na Ptujskem jezeru. Tam se zvečer zbirajo na večjem skupinskem prenočišču na Velikem otoku. Občasno jo v notranjosti Slovenije lahko vidimo tudi pozimi. Gnezditveno sumljive ptice so bile opazovane na Cerkniskem jezeru, sicer pa gnezdittev pri nas še ni bila potrjena. Je bele barve s črnim kljunom ter s črnimi nogami z rumenimi stopali. V svatbenem času je »okrašena« z nekaj dodatnimi okrasnimi peresi.

VELIKA BELA ČAPLJA (*Casmerodius albus*)

Je pogosta celoletna vrsta, ki je najštevilčnejša med jesensko selitvijo. Še najmanj jih bomo opazili v poletnih mesecih. Pri nas gnezdittev še ni bila potrjena. Najlaže jo v hladnem delu leta opazujemo na odprtih površinah po nižinah ter čez celo leto ob mokriščih, kot sta reka Drava ali zadrževalnik Medvedce. Velika bela čaplja ima v celoti belo obarvano perje, rumen kljun in pretežno črne noge. V svatovskem perju ji s hrbta visijo daljša okrasna peresa, kljun se obarva črno, baza nog pa je lahko rožnato nadahnjena. Izjemoma lahko naletimo na osebke, ki imajo celo leto črn kljun, noge pa živo rdeče. Ali gre za drugo podvrsto ali pa zgolj za neobičajno obarvane osebke, ostaja še odprto vprašanje.

VELIKA BELA ČAPLJA
(*Casmerodius albus*) z rumenim
kljunom in v celoti črnimi nogami
foto: Dejan Bordjan

DEJAN BORDJAN je biolog, zaposlen na Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire na Biotehniški fakulteti. Zanima ga delovanje narave. V prostem času se ukvarja s fotografijo in planinarjenjem.

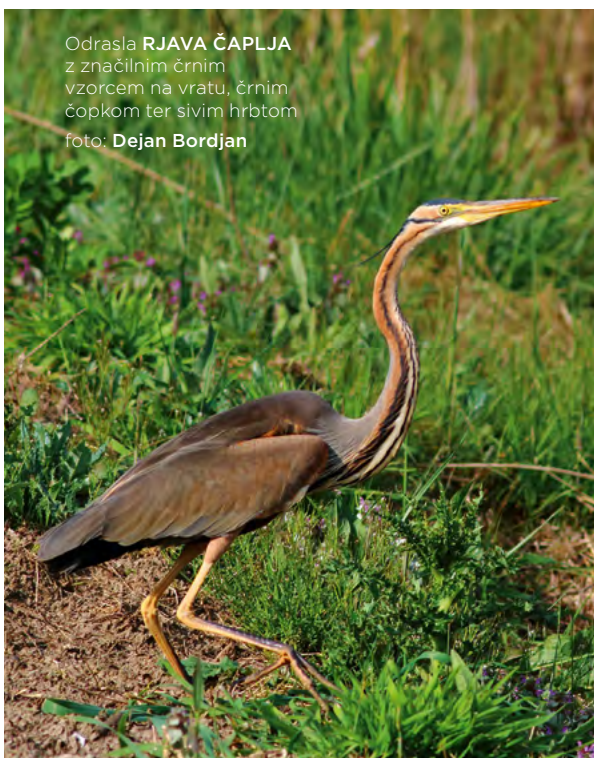
foto: Lan Bordjan

SIVA ČAPLJA (*Ardea cinerea*)

Siva čaplja je naša najpogostejša in najbolj razširjena čaplja. Gnezdi v kolonijah na drevesih, pogosto blizu večjih mokrišč. Pojavlja se ob vodnih telesih ter na travnikih po večjem delu države in čez celo leto. Siva čaplja je, kot pove ime, siva. Po odtenkih sive lahko določamo starost. Mlade sive čaplje so blede sive barve. S starostjo se sivina, predvsem na vratu, spreminja v belino s črnimi črtami. Pojavijo se črni čopki na vrhu glave ter črnina na bokih. Kljun je pri mladih osebkih zgoraj siv, pri odraslih pa je v celoti rumeno oranžen, spomladi celo rdeče rumen.

Odrasla **RJAVA ČAPLJA**
z značilnim črnim
vzorcem na vratu, črnim
čopkom ter sivim hrbtom
foto: Dejan Bordjan

RJAVA ČAPLJA (*Ardea purpurea*)

Rjava čaplja se pri nas v manjšem številu pojavlja med spomladansko in jesensko selitvijo, ko jo lahko najpogosteje vidimo na zadrževalniku Medvedce, Ljubljanskem barju, Cerkniškem jezeru ali v Škocjanskem zatoku, sicer pa tudi drugod po nižinah Slovenije. Posamezna opazovanja so namigovala na verjetno gnezditvev na nekaj lokacijah, dokler ni bila potrjena gnezditvev v Škocjanskem zatoku. V Ormoških lagunah in na zadrževalniku Medvedce na potrditev še čakamo. Podobno kot pri sivi čaplji lahko tudi pri rjavi na podlagi obarvanosti ugotovimo njeno starost, le da sivo v tem primeru zamenja rjava barva. Mlade so v resnici rjave, medtem ko so odrasle po hrbtu in večjem delu peruti sive.

Odrasla **SIVA ČAPLJA** z značilnim rumeno-oranžnim kljunom ter črnino po bokih, vratu in glavi

foto: Dejan Bordjan

BISERI SEVERNE ARGENTINE

// Taja Cvetko

IBERA - drugo največje svetovno mokrišče na svetu, s kar 13.000 km²

Ko pomislimo na Argentino, je prva asociacija prav gotovo »tango«, ples evropskih priseljencev iz revnih pristaniških delov glavnega mesta Argentine, Buenos Airesa ter glavnega mesta Urugvaja, Montevidea, ki ležita vsak na svoji strani reke Plata. Za ljubitelje morskih živali je obvezen obisk polotoka Valdes, kjer živijo orke, morski sloni, južnomorski kiti, pingvini, morski levi, delfini ter mnoge morske ptice. Za ornitologe pa je pravi raj severni del države, predvsem province Corrientes, Formosa in Misiones.

Na severovzhodu države, v provinci Corrientes, se razteza mokrišče Ibera (kar v lokalnem jeziku Guarani pomeni sijoča voda), ki je s 13.000 km² drugo največje svetovno mokrišče in prebivališče mnogih ogroženih vrst, kot so širokogobčni kajman (*Caiman latirostris*), črni

kajman (*Caiman yacare*), rumena anakonda (*Eunectes notaeus*), neotropska rečna vidra (*Lontra longicaudis*) in močvirski jelen (*Blastocerus dichotomus*). Okoliška močvirja so dom velikega števila avtohtonih ribjih vrst. Del močvirja, predvsem jezero Ibera, je vključen tudi v Ramsarsko konvencijo.

Prostrana deželja, velikosti 137 Slovenij, je izredno raznolika; tropski gozdovi, gorske verige Andov, močvirja, slapovi, ledeniška jezera, puščave, atlantske obale ter pester živalski in rastlinski svet. Ptičji svet vključuje predstavnike neletečih ratitov, pingvinov, žerjavovcev, tukanov, ...

ZNAČILNOSTI DEŽELE:

Površina: **2.780.400 km²**

Št. prebivalcev: **44,7 milijona**

Št. vrst ptic: **1046**

Št. endemitov:
20 neotropskih
južnoameriških,
16 nacionalnih

Št. nacionalnih parkov: **35**

Št. lokacij, vključenih v
Ramsarsko konvencijo: **23,**
s skupno površino 5.687.651
hektarjev

Obiskovalci najbolj pogosto opazijo kapibare (*Hydrochaeris hydrochaeris*), največje glodavce na svetu, ki pogosto počivajo na suhih poteh v bližini vode in se lenobno umaknejo redkim vozilom. Okoli ljudi so previdne in te, če se jim preveč približaš, opozorijo z glasnim klicem. Drugače pa so radovedne in če si vztrajen in miruješ, se ti lahko zelo približajo, predvsem mladiči. Zabavno jih je opazovati pri igri v vodi in poslušati njihovo sporazumevanje. Pred leti, ko so jih še lovili, so bile bolj plašne. Podobno neboječi sta tudi azarska (*Dusicyon gymnocercus*) in šakalska lisica (*D. thous*). Kajmani pa imajo še vedno prazgodovinski nagon in zelo hitro zbežijo v vodo, če se jim približamo. Občasno lahko srečamo tudi pasavce, predvsem majhnega, dolgonosega sedmeropasatega pasavca (*Dasyus septemcinctus*) in v daljavi slišimo glasno tuljenje črnih vriskačev (*Alouatta caraya*).

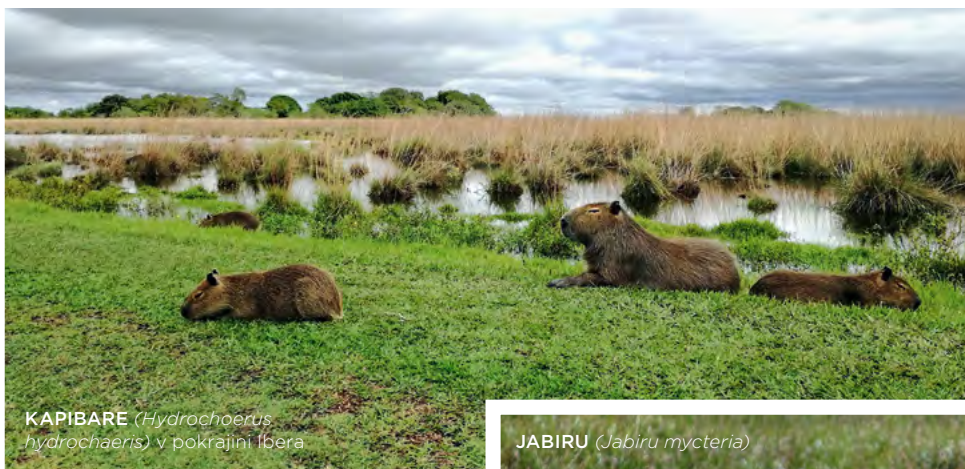
V parku živi kar 400 vrst ptic. Pogoste so različne vrste čapelj, za nas eksotični npr. modrolica (*Ardea cocoi*) in snežna čaplja (*Egretta thula*). Posebne so

MEHIŠKI KARDINAL
(*Paroaria coronata*)
z rdečim čopom

ČOPASTA ČAJA
(*Chauna torquata*)

KAPIBARE (*Hydrochoerus hydrochaeris*) v pokrajini Ibera

Samica
ČRNEGA VRISKAČA
(*Alouatta caraya*)

KAKTUSOV DETEL
(*Melanerpes cactorum*) v gnezdu

JABIRU (*Jabiru mycteria*)

ČRNI KAJMAN (*Caiman yacare*)

ZANIMIVE VRSTE PTIC:

sivi kardinal
(*Gubernatrix cristata*),
jabiru (*Jabiru mycteria*),
ameriška postovka
(*Falco sparverius*),
rumeni tiranček
(*Pitangus sulphuratus*),
mala ani (*Crotophaga ani*),
čipkasta rasa
(*Callonetta leucophrys*),
rubinasti tiranček
(*Pyrocephalus rubinus*),
navadni nandu
(*Rhea americana*),
virginijska uharica (*Bubo virginianus*),
meniška papiga (*Myiopsitta monachus*),
zeleni pasat
(*Chloroceryx americana*)

tudi ameriška štorcklja (*Ciconia maguari*), različne vrste rac, tudi ne tako redki jabiruji (*Jabiru mycteria*). Najbolj glasne so čopaste čaje (*Chauna torquata*), v angleščini jih imenujejo kar kričači. Tu domujejo tudi rožnate žličarke (*Platalea ajaja*). S svojo pozornost zbujačo rožnato barvo so zelo opazne, prav tako pa tudi zaradi svojega edinstveno oblikovanega kljuna v obliki žlice. Z njim z vodnega dna pobirajo majhne živali, kot so ribe, raki, žuželke, mehkužci ipd. Kot prilagoditev za hranjenje v blatnih ali z gostim rastjem zaraščenih vodah je kljun opremljen s čutili, ki so občutljivi za dotik in zaznavajo tresljaje plena. Ko se plen dotakne notranjega dela kljuna, se ta takoj zapre. Žličarke so družabne ptice, zato večino časa preživijo v družbi ne le drugih žličark, temveč tudi drugih vodnih ptic: ibisov, štorckelj, kormoranov in čapelj.

V parku poteka vrsta projektov ponovne naselitve živalskih vrst, ki so bile iztrebljene že pred desetletji, kot so: temno rdeči ara (*Ara chloroptera*), pampski jelen (*Ozotoceros bezoarticus*), jaguar (*Panthera onca*), belovrati pekari (*Pecari tajacu*), južnoameriški nižinski tapir (*Tapirus terrestris*), grivasti volk (*Chrysocyon brachyurus*) in veliki mravljinčar (*Myrmecophaga tridactyla*).

ZELENO KRALJESTVO FORMOSE

Za provinco Formosa, na severu države v regiji Gran Chaco, je značilna tropska klima. Sezonske poplave spremenijo prostrane površine v mokrišča z izredno biotsko raznovrstnostjo. V poletnem času so zaradi obilice dežja parki (trije so predstavljeni v nadaljevanju besedila) pogosto odrezani od sveta. Tukaj živi kar 600 vrst ptic.

PARK RIO PILCOMAYO

Nacionalni park Rio Pilcomayo na meji s Paragvajem obsega 51.889 hektarjev močvirij, jezer, potokov, gozdov in pašnikov. Del parka je vključen v Ramsarsko konvencijo. Največje jezero, Laguna Blanca, je pomembno postajališče selivskih vrst ptic severne poloble. Od ptic so v drevesnih krošnjah pogoste pantanalske čakalake (*Ortalis canicollis*), okrog pol metra velike glasne ptice, ki so dobile ime po značilnem oglašanju. Na tleh pa je veliko dolgonogih seriem (*Cariama cristata*), visokih 70-90 cm. V parku živijo tudi različne vrste opic, nosati medvedi (*Nasua nasua*), boe, kapibare, pekariji idr.

PARK BAÑANDO LA ESTRELLA

Bañando La Estrella je tretje največje mokrišče v južni Ameriki in pomemben življenjski prostor vodnih ptic. Večji del leta je poplavljen. Tu gnezdi jabiru, nenavadna, ogromna štorcklja, ki je videti kot iz drugega časa. Glava in vrat sta črna in neoperjena, spodnji del vratu (ovratnik) pa živo rdeč, perje je popolnoma belo. Meri 120-140 cm. Ime

ROŽNATA
ŽLIČARKA
(*Platalea ajaja*)
foto: iStock

Slapovi Igvazu na meji med
Argentino in Brazilijo
foto: vse Taja Cvetko

ptice v jeziku Tupi-Guaraní pomeni "otečeni vrat". Z masivnim črnim kljunom, dolgim okoli 30 cm, v plitvinah lovi vodne živali: ribe, žabe, kače, mlade kajmane in krokodile, rake. Ogromna gnezda, ki merijo tudi prek dveh metrov, si zgradijo na vrhovih drevesnih krošenj, kjer imajo dovolj prostora za pristajanje.

NARAVNI REZERVAT FORMOSA

Naravni rezervat Formosa (9005 ha) leži v zahodnem suhem delu Chaka, na območju velikih sezonskih kontrastov; tu so značilne periodične poplave. V velikih poplavljenih lagunah rastejo gozdovi (svetega drevesa) gvajaka (*Bulnesia sarmientoi*), ki je bil v preteklosti zaradi izredne kvalitete lesa skoraj izsekan. Ekstremnim sušnim razmeram v parku so prilagojene tako rastline kot živali. V suhem gozdu uspevajo rastline z majhnimi površinami listov ter bodicami; recimo pravi stebričar (*Cereus validus*) in argentinski zobotrebec (*Stetsonia coryne*). Najbolj pogosto opaženi sesalci so pampski zajci ali maraji (*Dolichotis salinicola*) in jeleni brownovi šilarji (*Mazama gouazoubira*). Maraji oživijo, ko se shladi, vse polno jih je, a dokler mirujejo, so zaradi varovalne barve neopazni. Domačini jih imenujejo »zajci palic«, ker so pogosto skriti med odpadlimi vejami. Simbolu parka, velikemu pasavcu

Igvazu ali v jeziku domačinov »velika voda« je 2,7 kilometra dolga veriga slapov reke Igvazu, s padcem 80 metrov, zaradi česar so med najbolj spektakularnimi slapovi na svetu. Obdaja ga nič manj impresiven tropski gozd.

(*Priodontes maximus*), danes največjemu živečemu predstavniku svoje skupine, grozi izumrtje, kot tudi velikim mravljinčarjem, ki jim ustreza suha pokrajina z mravljami in termiti. Med pticami so najbolj pogoste modročela amazonka (*Amazona aestiva*), pantanalska čakalaka in rumenovrati ibis (*Theristicus caudatus*). Posebej zanimiv je kaktusov detel (*Melanerpes cactorum*), ki se hrani z žuželkami, kaktusovimi plodovi in jagodami. Presenetljivo je, da si gnezda izdolbe v kaktusih. Pri tem ima pomembno vlogo odstranjevanje nezdravih kaktusovih delov. Spremenjena barva kaktusa za ptico pomeni, da so tam žuželke. Ko »vrtajo« vanje, kaktusu odstranijo obolela tkiva, izdolbeni del pa postane primeren za gnezdenje. Ko mladiči gnezda zapustijo, pa dupline zasedejo plazilci, glodavci in manjše ptice.

Predstavila sem vam le majhen del izjemno ornitološko pestre države. Tako velika dežela omogoča ornitologom in ljubiteljem narave neskončne možnosti raziskovanja.

KAR 20 LET UPRAVLJANJA IŠKEGA MOROSTA

// Željko Salamun

Naravni rezervat
Iški morost na
Ljubljanskem barju
foto: **Ivan Kogovšek**

Ljubljsko barje je že od nekdaj veljalo za zanimivo ornitološko območje in zato so ga obiskovali mnogi ljubitelji ptic. Nekaterim navdušenim posameznikom pa se je porodila ideja, da bi skušali pridobiti nekaj površin, na katerih bi vzpostavili življenjske prostore za ogrožene travniške vrste ptic. Tako smo leta 1998 med Črno vasjo in Brestom zakupili prvih nekaj hektarov zaraščenih površin. In akcija se je začela! V prvih letih smo prostovoljno odstranjevali in čistili grmičevje, vendar je šlo delo počasi od rok.

Ena prvih delovnih akcij
leta 1999
foto: obe **Vojko Havliček**

Po vzoru LIFE-projekta, ki smo ga imeli v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, smo se odločili, da skušamo pridobiti sredstva tudi za ureditev omenjenega območja na Ljubljanskem barju. To nam je leta 2004 tudi uspelo, kar je bila nekakšna prelomnica pri varovanju življenjskih prostorov ogroženih travniških vrst ptic na Barju.

Značilna ptica
ekstenzivnih
travnikov je **KOSEC**
(*Crex crex*), ki ga
slišimo v majskih in
junjskih nočeh.
foto: **iStock**

ZAČETKI UPRAVLJANJA

Med letoma 2004 in 2007 smo tako v okviru LIFE-projekta »Vzpostavitev dolgoročnega varstva kosca v Sloveniji« začeli upravljati s 63,5 ha zemljišč, kar je nekajkrat več, kot smo jih že imeli v zakupu. Glavni namen projekta je bil odprava večjega dela lesne vegetacije in vzpostavitev vlažnih travnikov.

Ker je območje precej močvirno zaradi izvirov Iškega vršaja in stare struge reke Iške, so se površine ob pojavu prvih traktorjev, ki niso bili primerni za obdelavo močvirnih tal, pričele zaraščati. Zaradi tega se je v drugi polovici 20. stoletja zarastla skoraj polovica tega območja. V okviru projekta smo tako odpravili zaraščenost na 6 ha grmišč, kupili 7,5 ha zemljišč in najpomembnejšo kmetijsko mehanizacijo, s katero vzdržujemo obstoječe vlažne travnike in povečujemo njihov obseg. Poleg tega smo od Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov v najem pridobili 45,5 ha površin, 10,5 ha pa je še v lasti okoliških kmetov.

V sklopu projektних aktivnosti smo uredili še opazovalnico in Koščevo učno pot, na kateri številni osnovnošolci in srednješolci v okviru naravoslovnih dni ter naključni obiskovalci spoznajo najbolj značilne živali in rastline vlažnih travnikov na Ljubljanskem barju ter načine prijaznega gospodarjenja s tovrstnimi travniki. S pomočjo prostovoljcev na vsakoletni akciji opravimo nujna dela na učni poti, urejamo okolico in odstranjujemo grmovje.

V času trajanja LIFE-projekta je bila urejena tudi vsa potrebna dokumentacija za uradno razglasitev Naravnega rezervata Iški morost, ki je bil razglašen z Uredbo o Krajinskem parku Ljubljansko barje v letu 2008. Naravni rezervat se imenuje po reki Iški, ki je včasih tekla čez območje rezervata, in po morostu, ki je krajevno ime za barje (nem. Moor = barje), izbrali pa smo ga skupaj z domačini.

ZNAČILNE PTICE REZERVATA:

kosec (*Crex crex*), veliki škurh (*Numenius arquata*), repaljščica (*Saxicola rubetra*), drevesna cipa (*Anthus trivialis*), rjava penica (*Sylvia communis*), močvirska trstnica (*Acrocephalus palustris*), slavec (*Luscinia megarhynchos*), črnoglavka (*Sylvia atricapilla*), vrbji kovaček (*Phylloscopus collybita*), divja grlica (*Streptopelia turtur*), rumeni strnad (*Emberiza citrinella*), pozimi veliki srakoper (*Lanius excubitor*), pepelasti lunj (*Circus cyaneus*).

Opažene so bile tudi redkosti, kot so stepski lunj (*Circus macrourus*), rjasta kanja (*Buteo rufinus*) in beloglavi jastreb (*Gyps fulvus*).

DRUGE ZNAČILNE VRSTE:

barjanski okarček (*Coenonympha oedippus*), ki ga zadnjih nekaj let ni več opaziti, munec (*Eriophorum* sp.), poletni veliki zvonček (*Leucojum aestivum*), močvirska kukavica (*Orchis palustris*), močvirska logarica (*Fritillaria meleagris*) itd.

Travnike še danes vzdržujemo s košnjo in sprilom sena vsaj enkrat letno, pri čemer so nam v veliko pomoč lokalni kmetje. Prav tako smo vključeni v kmetijsko okoljske ukrepe (KOPOP – kmetijsko okoljska podnebna plačila), ki so namenjeni ohranjanju in spodbujanju nadstandardnih kmetijskih praks in terjajo višje zahteve od običajne kmetijske prakse. Podpora je tako namenjena tistim kmetijskim gospodarstvom (KMG), ki pri gospodarjenju s kmetijskimi zemljišči prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti in krajine, varovanju vodnih virov, ter s prilagoditvijo kmetovanja prispevajo k blaženju in prilagajanju podnebnim spremembam.

ŽIVLJENJSKI PROSTORI V NRIM

V rezervatu se zaradi različnih življenjskih prostorov in ekstenzivnega gospodarjenja s travniki zavemo izjemne rastlinske in živalske pestrosti. Trenutno je tam vzpostavljenih 46 ha ekstenzivnih vlažnih travnikov, ki so skupaj z mejicami in posameznimi grmi zaščitni znak Ljubljanskega barja. Na začetku upravljanja smo te travnike kosili enkrat letno. Zaradi invazivnega širjenja kanadske

Pred 20 leti se je zanesenjacom porodila ideja, da bi skušali na Ljubljanskem barju pridobiti nekaj površin, na katerih bi vzpostavili življenjske prostore za ogrožene travniške vrste ptic.

zlate rozge pa zadnja leta travnike, na katerih se rozga najbolj intenzivno razrašča, kosimo dvakrat letno, seno oz. mrvo pa podarimo za konjsko krmo in steljo. Tak način upravljanja je že prinesel dobre rezultate, saj se je travna ruša začela hitreje razraščati. Rastlin, ki so značilne za prvo fazo zaraščanja travnikov, npr. kanadske zlate rozge in brestovolistnega oslada, pa je čedalje manj. Nekaj površin v rezervatu pokrivajo še vlažni travniki v zaraščanju (4 ha), grmišča (11,5 ha) in njive (2 ha).

Navdušenje nad vzdrževanjem življenjskih prostorov za ogrožene travniške vrste ptic pa tudi po 20 letih ni upadlo. Z letom 2018 smo s partnerji pridobili nov projekt PoLJUBA, v katerem se bomo še naprej trudili proti zaraščanju površin in za ohranjanje travniških vrst ptic kot tudi drugih živali in rastlin.

Primerjava istih travnikov leta 2006 in 2018; dvakratna letna košnja površinam z invazivnimi tujerodnimi rastlinami prinese dobre rezultate.

foto: Željko Šalamun

Žive **MEJE IZ GLOGA** (*Crataegus* sp.) so za razmejevanje posestev uporabljali že naši predniki, ki so tudi uživali njegove plodove in iz trdega rdečkastega lesa izdelovali orodja.

foto: Aleksandra Lešnik

MEJICE NE LE ZA PTICE

// Aleksandra Lešnik

Mejice so značilni strukturni elementi kulturne krajine. So življenjski prostor številnih rastlin in živali ter povezovalni koridorji različnih življenjskih okolij, zato povečujejo vrstno pestrost. Nekateri živali v mejicah najdejo pomembne zaloge hrane, drugim pa zavetje mejic omogoča dostop do hrane na bližnjih poljih – mejice imajo pomembno vlogo v celotnem prehranjevalnem spletu kulturne krajine.

MEJICA, OMEJEK, ŽIVICA, ŽIVA MEJA, ZGRÁJA, SÉČA, PASEKA, PASIKA, SÉČA, SÉČ

Mejice so ozki podolgovati pasovi lesne vegetacije, v najširšem smislu vse linijske strukture grmovja ali dreves, ki jih pri tleh obrašča bolj ali manj bogat sloj zelišč.

Prve mejice so verjetno nastale naključno, davno v preteklosti, ob krčenju gozda zaradi pridobivanja obdelovalnih površin in njihovem tradicionalnem obdelovanju. Ti pasovi so navadno ostali vzdolž lastninskih meja med zemljišči ali vzdolž rek in potokov. V nekatere mejice so drevesa in grmi zrasli spontano iz semen, ki jih je prinesel veter ali so jih razširile živali, zlasti ob različnih strukturnih elementih (npr. leseni plotovi, suhi zidovi). V druge smo jih zasadili sami, ko smo naposled ponovno prepoznali njihove številne pomembne vloge.

VRSTNA PESTROST V MEJICAH

Vrstna pestrost v mejici je odvisna od njenega izvora, kmetijske rabe sosednjih zemljišč, pa tudi od vzdrževanja. Pomembno je tudi, ali so v mejici prevladujoči grmi ali drevesa, ali je v mejici prevladujoča ena ali več rastlinskih vrst in kakšna je rastlinska vrstna sestava. Na uspevanje vrst v mejicah imata vpliv še širina in višina mejice, kot tudi morebitni pripadajoči strukturni elementi.

Z navadnim **RUJEM** (*Cotinus coggygria*) obraščeni kamniti suhi zid ob ekstenzivnih travnikih zagotavlja idealne življenjske razmere številnim kuščarjem, na primer **KRAŠKI KUŠČARICI** (*Podarcis melisellensis*).
foto: **Branka Trčak** (ruj), **Barbara Zakšek** (kuščarica)

Ko se pomešajo rastlinske vrste gozda, grmišč in travnikov, so to vrstno najpestrejšje mejice z raznoliko strukturo in rastlinsko sestavo. V takšnih mejicah rastejo mogočna stara drevesa, klijejo mladi drevesni poganjki in v njih najdemo tudi ostanke odmrlih dreves. Takšne mejice imajo gost sloj grmovnih vrst ter bogato zeliščno podrast. So primerno dolge in široke, brez velikih vertikalnih in horizontalnih vrzeli ter med seboj povezujejo različne življenjske prostore. Bolj ko so pestre rastline mejic, več različnih okolij ponujajo živalim, v katera se te zatekajo, se razmnožujejo, prehranjujejo, počivajo, se ob njih selijo ali le orientirajo v prostoru. V intenzivno obdelani kmetijski krajini imajo mejice izredno velik naravovarstveni pomen, saj nudijo dom številnim rastlinam in živalim, ki sicer v osiromašeni krajini ne bi mogle preživeti.

ŽIVALI MEJIC

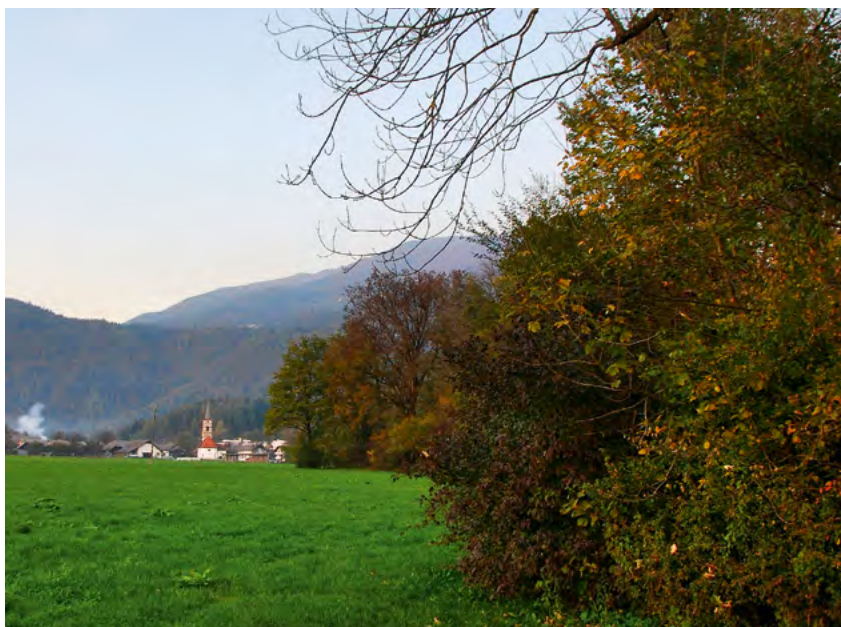
Večina rastlinskih in živalskih vrst mejic je vrst gozdnega roba in kot kaže, nobena ni vezana izključno na mejice. Med bralci gotovo ni nikogar, ki bi prvič slišal, da pticam kulturne krajine ustreza mozaik ekstenzivnih sadovnjakov, pašnikov in travnikov, prepreden z mejicami, kjer ne prevladuje sodobno intenzivno kmetijstvo. A takšna kulturna krajina je pomembna tudi za druge živali.

V mejicah lahko opazujemo številne žuželke. Več kot je rastlinskih vrst, več je tudi žuželčnih vrst. Za slednje je pomembna tudi kompleksnost zgradbe

ZELENA REGA (*Hyla arborea*) za razvoj nujno rabi vodo, a večji del leta se odrasle živali zadržujejo na gozdnih obronkih, v mejicah in na travnikih z višjo vegetacijo. Samci pogosto splezajo na visoke veje vrb, kjer skriti preživijo na žuželke ali z glasnim regljanjem privabljajo samice. Predeli z dobro ohranjeno **MREŽO MEJIC** ob vodnih jarkih brez rib in ekstenzivnih travnikih tej vrsti omogočajo nemoteno bivanje v kulturni krajini.

foto: **Aleksandra Lešnik** (rega), **Ali Šalamun** (mejica)

Povezava mejic z ribami, potočnimi raki in školjkami morda ni razvidna na prvi pogled, vendar obrežne mejice s senčenjem pomembno vplivajo na temperaturo vode ter posledično na količino raztopljenega kisika in tako na obstoj številnih vodnih živali.

MREŽA MEJIC

Naravovarstveni pomen mejic se od območja do območja razlikuje, a mejice, ki se na nekem območju prepletajo med seboj in skupaj tvorijo nekakšno mrežo, se sinergistično dopolnjujejo in imajo večji pomen.

V tradicionalno obdelovani krajini dobro strukturirane mejice v povezavi s potoki, mlakami in močvirji ter ekstenzivnimi kmetijskimi površinami dajejo mnogim vrstam dvoživk celoten spekter potrebnih življenjskih okolij. Na območju kmetijskih zemljišč intenzivne rabe pa so mejice pomembni koridorji, ki povezujejo še ohranjene vodne in kopenske dele njihovega sicer razdrobljenega življenjskega prostora. Kjer ni gozdov ali gozdnega roba, so tudi za pojavljanje plazilcev ključnega pomena prav mejice. Raznolike strukture v pritalnem delu mejice (npr. debla, veje, skale, kamni) oblikujejo številne niše, ki jih plazilci uporabljajo za sončenje, prezimovanje ali skrivanje pred plenilci, hkrati pa so ta okolja privlačna tudi za njihov plen. Plazilci v mejicah so kazalci večje biotske pestrosti območja, saj imajo tako vlogo plena kot tudi plenilcev.

Prav posebno pomembne so mejice v kulturni krajini za netopirje. V bližini mejic se pogosteje združujejo manjše vrste netopirjev in tiste, ki s svojo eholokacijo ne zaznavajo predmetov zelo daleč – uhati netopirji, navadni netopirji, podkovnjaki. Za netopirje so posebnega pomena širše in višje mejice ter tiste, v katerih rastejo tudi drevesa. V duplih dreves so lahko zatočišča netopirjev, vendar je pomembnejša vloga mejic kot letalnih poti, ki jim netopirji sledijo, ko se odpravljajo iz svojih zatočišč na prehranjevališča in spet nazaj. Tretjo od vidnejših vlog imajo mejice za netopirje kot prehranjevalni prostori – gostejša in višja kot je mejica, več žuželk imajo netopirji tu na voljo.

Mejice s svojimi številnimi ekosistemskimi storitvami posredno ali neposredno vplivajo tudi na kakovost bivanja človeka. A to je že druga zgodba ...

VIRI

- FORMAN, R. T. T. & BAUDRY, J. (1984): Hedgerows and Hedgerow Networks in Landscape Ecology. – *Environmental Management* 8(6): 495–510.
- LECQ, S., LOISEL, A., BRISCHOUX, F., MULLIN, S. J. & BONNET, X. (2017): Importance of ground refuges for the biodiversity in agricultural hedgerows. – *Ecological Indicators* 72: 615–626.
- PRESETNIK, P. (2018): MEJ-MO JIH! – netopirsko udobje v senci in zavetju mejic. – *Trdoživ* 7(1): 6–7.
- Spletna stran Hedgelinek UK: www.hedgelinek.org.uk

Številne podstrehe cerkva so pomembna zatočišča netopirjev, med njimi tudi **MALIH PODKOVNJAKOV** (*Rhinolophus hipposideros*), ki jih do kotešča ponekod še vodijo dobro ohranjene mejice z velikimi starimi drevesi.

foto: **Aleksandra Lešnik** (mejice), **Primož Presetnik** (netopir)

mejice, torej ali jo gradi le en sloj ali pa je slojev več (zeliščni, grmovni in drevesni). Mejice so ključnega pomena za zdrave in raznolike združbe divjih opravevalcev. Mnoge rastline so tu pomemben in stalen vir cvetnega prahu in nektarja, posebej zgodaj spomladi, ko posevki na kmetijskih zemljiščih še ne cvetijo, ali po košnji travnikov in v sušnih obdobjih. Tu rastejo hranilne rastline gosenc številnih vrst metuljev. Mejice žuželkam ponujajo varna mesta za gnezdenje, razvoj in prezimovanje. V zavetju mejic so njihove letalne poti varne pred vetrom, dežjem, mrazom, vročino in tudi pred plenilci.

Prispevek je nastal v projektu MEJ-MO JIH! – Pomen ohranjenih MEJic in MOKrišč za prilagajanje podnebnim spremembam in ohranjanje biotske pestrosti, ki ga sofinancirata Eko sklad, Slovenski okoljski javni sklad, ter Ministrstvo za okolje in prostor.

OBARVANOST SAMICE LESNE SOVE VPLIVA NA ŠTEVILO MLADIČEV

// Katjuša Lesjak

Barvni polimorfizem ali barvna mnogoličnost je pojavljanje dveh ali več različnih barvnih oblik znotraj populacije vrste, kar je opaženo pri mnogih skupinah vretenčarjev, pri sesalcih pri leopardih in jaguarjih, pri dvoživkah pri močeradu in različnih vrstah žab, pri pticah pa predvsem pri ujedah in sovah. Ta fenomen je zlasti povezan s prilagoditvijo lokalnim okoljskim razmeram.

KAR 30 LET RAZISKAV

V predstavljeni raziskavi so preučevali, ali obarvanost, ali obarvanost perja pri samicah lesne sove (*Strix aluco*) vpliva na njihov razmnoževalni uspeh. V lokalni populaciji te vrste sove so zbirali podatke o gnezdenju med letoma 1985 in 2014. Ugotavljali so, ali se telesna velikost, razmnoževanje in življenjski prostor okrog mest gnezdenja razlikujejo med sivimi, rjavimi in rdečimi samicami lesne sove. Vsako leto so februarja in marca, nato pa še pozno aprila in maja pregledali gnezdilnice. Aprila in maja pa so v mreže lovili samice ter jih izmerili, stehali in obročkali.

BARVNA VARIABILNOST

Osebkni znotraj vrste variirajo od blede-sive do rdeče-rjave barve, vendar so tri barve (siva, rjava, rdeča) v Evropi najpogostejše. Obarvanost perja je dedna in ni odvisna od okoljskih dejavnikov. Lesne sove, ki se razlikujejo v barvi perja, kažejo določene vedenjske, fiziološke in morfološke razlike ter razlike v uspešnosti preživetja. Študija vpliva obarvanosti sove na razmnoževalni uspeh je pote-

kala v Dotnuvskem gozdu v centralni Litvi. Gre za ravninski gozd, v katerem prevladujejo listopadne vrste, obkrožen pa je z obdelovalnimi površinami.

V treh desetletjih so ujeli 57 različnih samic, 42 % sivih, 40 % rjavih in 18 % rdečih. Delež posameznih barv se je skozi leta spremenil. Razmerje je bilo v prvem (1985–1994) in drugem (1995–2004) desetletju podobno, spremenilo pa se je po letu 2005. V prvih dvajsetih letih je bil delež rjavih samic le 11 %, 47 % je bilo sivih in 42 % rdečih. Delež rjavih pa se je nato močno spremenil med letoma 2005 in 2014, ko je narastel z 11 % na 30 %, medtem ko se je delež sivih znižal s 47 % na 30 %, delež rdečih pa je ostal enak.

SPREMINJANJE BARVNIH RAZMERIJ

V študiji so torej potrdili domnevo, da se razmerje med različno obarvanimi osebki med leti spreminja, saj se je delež rjavih samic lesne sove v zadnjih desetih letih povečal. Pri vseh preučevanih samicah je bil vpliv povprečnih zimskih ali spomladanskih temperatur na razmnoževalni uspeh enak. Ugotovili pa so, da si sove glede na obarvanost perja izbirajo nekoliko različne življenjske prostore za gnezdenje - rdeče raje gnezdiijo v temnejših območjih, medtem ko si sive in rjave sove raje izberejo svetlejša območja. V raziskavi so ugotovili, da so v razmnoževanju najuspešnejše rjavo obarvane samice, kar je glavni razlog za naraščanje njihovega števila po letu 2005. Rjave samice so namreč vzgojile več mladičev kot samice sive in rdeče barve in zato se je posledično skozi leta njihov delež povečal.

Razmerje med različno obarvanimi osebki se med leti spreminja. V razmnoževanju so zadnjih deset let najuspešnejše rjavo obarvane samice **LESNE SOVE** (*Strix aluco*).

foto: **Matej Vranič**

ČRNOČELI SRAKOPER

// Ivan Kljun

Dobesedni prevod latinskega imena črnočelega srakoperja Lanius minor je "mali mesar".

Zloglasno mesarsko ime je črnočeli srakoper podedoval po večjem bratu, velikem srakoperju (Lanius excubitor), ki redno lovi ptice in male sesalce ter jih shranjuje tako, da jih nabada na trnje. Črnočeli srakoper pa pogosteje lovi talne hrošče, redkeje tudi manjše ptice. Plen le redko nabode na trnje.

Samec ČRNOČELEGA SRAKOPERJA (*Lanius minor*) ima izrazito črno čelo in rožnate prsi. foto: iStock

Črnočeli srakoper je srednje velika ptica pevka (19–21 cm). Primerjamo ga lahko z velikostjo škorca (*Sturnus vulgaris*), ki je le malce večji. Po obarvanosti je podoben velikemu srakoperju. Ločimo ga po izrazito črnem čelu, rožnatih prsih pri samcih in manjši velikosti. Samice imajo v nasprotju s samci temno sivo čelo, prsi pa so manj izrazito rožnate. Mladi osebki so bolj rjave barve, predvsem hrbet, ki v primeri z odraslimi ni siv. Poleg tega mladi osebki nimajo črnega čela, prsi pa so bele. Ob pozornem opazovanju je tako zamenjava z velikim srakoperjem malo verjetna, dodatno pa se vrsti ločita v času pojavljanja. Veliki srakoper pri nas prezimuje in se le izjemoma pojavlja še v maju. Nasprotno se v prvih dneh maja črnočeli srakoperji komaj vračajo s prezimovališč. Črnočeli srakoper je izrazito selivska vrsta, ki prezimuje v državah južne Afrike na območju Kalaharijske depresije.

MLADOSTNI OSEBKI v nasprotju z odraslimi nimajo črnega čela.

foto: Simon Kovačič

UPADANJE POPULACIJE

Črnočeli srakoper je ptica odprte krajine s posameznimi drevesi in grmi. Potrebuje velike odprte površine in območja deloma golih tal. Tako kot v srednji in zahodni Evropi je tudi pri nas v zadnjih desetletjih doživel strm upad številčnosti in začel lokalno izginjati. Nekoč je veljal za pogostega gnezdilca nižinske Slovenije. V 20. stoletju pa je sledil močan upad populacije. Na severnem delu Slovenskih goric, kjer je bila največja zgoštev gnezdečih parov, je nazadnje gnezdil leta 1997. Z lokalitet v okolici Ljubljane ter s številnih drugih je izginil že v prvi polovici 80. let. V obdobju popisov za Novi ornitološki atlas gnezdil Slovenije od leta 2002 do 2017 je izginil iz Bele krajine (2008) in Jovsov (2010). Zadnji podatki o gnezditvi kažejo na 2-3 pare v Vipavski dolini in 4 pare na Šentjernejskem polju. Na Šentjernejskem polju je bilo največje število, kar 13 gnezdečih parov, zabeleženo leta 2005. Od takrat naprej je sledil strm upad.

KAKO NAJ OHRANIMO POPULACIJO

Z namenom ohranitve populacije in izboljšanja življenjskega prostora črnočelega srakoperja na Ajdovskem polju smo na DOPPS-u v letu 2017 pričeli s projektom VIPava. Z zasaditvijo drevesnih pasov, postavitvijo prež in zasaditvijo cvetnih pasov mu bomo trajno izboljšali življenjski prostor in tako omogočili dolgoročno povečanje lokalne populacije.

Pri črnočelih srakoperjih gnezdo gradita oba, samec in samica. Navadno ga postavitva v rogovilo na stranski veji drevesa, 4-12 m visoko. Gnezdo tvori ohlapna struktura vejic, steblik in trav, not-

ranjost pa je lahko obložena z dlako, perjem ali koreninicami. Najraje izbirajo osamljena drevesa v odprti krajini ali linije dreves, kot so drevoredi. Pred posegi v okolje z namenom uravnavanja mokrotnih tal (agromelioracijski posegi) v začetku 80. let so bili takšni drevesni pasovi zelo pogosti po celotni dolini. Drevesa so razmejevala različne parcele, travnike, njive in vrtove ter jih ščitila pred škodljivimi učinki močne burje. Z agromelioracijskimi posegi je bila večina drevja v dolini odstranjena, načrti o zasaditvi novih protivetrnih pasov pa niso bili v celoti izpolnjeni. Tudi v tistih delih, kjer so posadili drevesne pasove, vzdrževanja ni bilo, zato so na več mestih drevesa propadla ali so jih posekali. Agromelioracija je tako prinesla potrebno povečanje obdelovalnih površin in donosov v Vipavski dolini, zaradi naglega in nepremišljenega ukrepanja pa tudi težave za okolje in naravo. V projektu VIPava bomo zaradi pomanjkanja mest za gnezdenje posadili vsaj 150 dreves. Ta bodo pripela k ohranjanju črnočelega srakoperja, poleg tega pa tudi k zmanjšanju negativnega vpliva burje na obdelovalne površine.

NEPOGREŠLJIVE LOVILNE PREŽE

Za uspešno gnezdenje so za črnočelega srakoperja pomembne tudi lovilne preže, od koder ima dober pregled nad okolico. Občasno lahko srakoperji tudi lebdijo v zraku in tako iščejo plen, vendar je takšen način lova energijsko zelo potraten. Črnočeli srakoper v Vipavski dolini uporablja količke ograj pašnikov, topole, podporne kole v vinogradih in druge strukture. Leta 2015 so prostovoljci DOPPS za lovilne preže postavili kole, ki jih srakoperji sedaj tudi uporabljajo. Žal je bila večina teh kolov

kasneje odstranjena. V projektu VIPava smo ob melioracijskih jarkih postavili 50 lovilnih prež, ki jih v hladnem obdobju leta zaradi vzdrževalnih del v jarkih pospravimo.

KAJ PA PLEN?

Dejavnik, ki prav tako bistveno vpliva na to, ali bo črnočeli srakoper poselil območje, je dostopnost plena. Njegov najpogostejši plen so talni hrošči (krešiči), kobilice in murni. Črnočeli srakoper ne lovi v visoki vegetaciji, ampak izbira nizko in redko poraščena tla, ki so lahko tudi delno ali v celoti gola. Na Ajdovskem polju so takšna zemljišča redka, kar kaže podatek Petra Krečiča, da srakoperji iščejo plen celo 500 m od gnezda. V projektu VIPava bomo s kmeti določili t. i. cvetne pasove, ki bodo rabili kot lovni življenjski prostor. Pasove bomo zasejali s senenim drobirjem, redno kosili in tako ohranjali nizko rastje.

Našteti ukrepi bodo pomemben korak k dolgoročni ohranitvi črnočelega srakoperja v Vipavski dolini, poleg tega bomo z raziskavami ugotovili, kakšna življenjska okolja vrsta potrebuje, in ji tako lahko v prihodnje še bolj pomagali.

VIRI

- SEIDENSACHER, E. (1864): Die Vögel von Cilli. – *Mitteilungen des Naturwissenschaftlichen Vereines für Steiermark* 2: 57–90.
- REISER, O. (1925): Die Vögel von Marburg an der Drau. – *Mitteilungen des naturwissenschaftlichen Vereines Steiermark* 61: 1–143.
- GABRIJELČIČ, Z., UŠAJ, H., KODRIČ, I., POŽENEL, A., GORKIČ, M. & OSMUK, N. (1996): Vipavska dolina včeraj, danes, jutri. – *Mišičev vodarski dan* '96.

Črnočeli srakoper poseljuje **ODPRTO KULTURNO KRAJINO** s posameznimi drevesi, predeli nizke vegetacije in odprtih, deloma golih tal. Taka območja, kot je tudi Ajdovsko polje, so v Sloveniji redka.

foto: **Peter Krečič**

MELANIZEM

// Neja Delač Žagar, Kaja Tominc

Melanistična črna kozača (*Strix uralensis*) iz slovenskih gozdov
foto: Gregor Bernard

Razlike v obarvanosti ptičjega perja so v preteklosti pogosto zavedle ornitologe, da so ptiče z nenavadno obarvanostjo perja označili za novo vrsto. Najbolj znan takšen primer je gorska jerebica (*Perdix montana*). Francoski ornitolog Brisson je navedel, da ta vrsta živi v francoskih gorah. Kmalu so ugotovili, da se "vrsta" pojavlja po vsej Evropi, saj je bil enak primer opisan v Nemčiji. Jasno je postalo, da je nova vrsta v bistvu melanistična oblika jerebice (*Perdix perdix*). Podobno se je zgodilo tudi pri melanističnih oblikah lesne sove (*Strix aluco*), gozdnega jereba (*Bonasa bonasia*), prepelice (*Coturnix coturnix*), kozice (*Gallinago gallinago*) in drugih.

Obstajajo tudi mutacije, ki gen MC1R utišajo, tako dobimo več feomelanina in s tem svetlejša perja, kot je običajno. Te mutacije so navadno recesivne, kar posledično pomeni, da so redkeje. Primer tega je rdeča barva perja pri skalnem golobu (*Columba livia*) in golobu grivarju (*Columba palumbus*). Vpliv MC1R na barvo je lahko tudi posreden, saj ga lahko aktivirajo ali utišajo tudi drugi geni, kot je npr. gen agouti, ki je najverjetneje odgovoren za temno obliko močvirskega lunja (*Circus pygargus*).

SO MELANISTIČNI OSEBKI DRUGAČNI?

Melanizem je tudi dejavnik, ki pripomore k razvoju novih vrst (speciaciji). Pri nekaterih vrstah so znanstveniki pokazali, da različno barvno obliko spremlja tudi različno vedenje ptice. Svetlejši predstavniki rdečerepe kanje (*Buteo jamaicensis*) si na primer raje izbirajo odprte preže, temnejši pa pretežno zakrite, saj se tako najverjetneje lažje skrijejo svojemu plenu. Zanimivo bi bilo raziskati, ali je ta izbira nagona ali priučena. Takih primerov je še več. Na primer obarvanost pri vrani vpliva na izbiro partnerja. Črna (*Corvus corone*) in siva vrana (*Corvus cornix*) sta dve ločeni vrsti, ki se razlikujeta tudi po življenjskem prostoru. Na območjih mešanja vrst si križanci za partnerje raje izbirajo osebkove sive vrane, zato obstajajo sumi, da je siva vrana evolucijsko starejša od črne. Zanimivo je tudi, da so melanistični osebki po vedenju pogosto bolj agresivni, bolj odporni proti stresu, imajo spremenjen metabolizem in se pojavljajo v bolj zahtevnih okoljih.

Kar nekaj dokazov kaže na to, da so vrste z več barvnimi odkloni nagnjene k hitrejši speciaciji, pri čemer samo barva osebkov ne more voditi v nastanek novih vrst, vendar pa lahko proces pospeši, še posebej če se normalni in melanistični osebki razlikujejo v izbiri življenjskega prostora, vedenju in fiziologiji osebkov.

Melanizem pomeni povečano količino temnega pigmenta melanina v koži ali perju. A to vedno ne drži! Temno perje namreč ni nujno posledica povečane količine pigmenta.

KAJ VPLIVA NA IZRAŽANJE DOLOČENE BARVNE OBLIKE

Melanizem je pri divjih pticah pogosto povezan z genom MC1R, ki aktivira melanokortinski receptor in določa, kateri melanin se bo proizvajal v posameznih celicah. Ko gen ni aktiviran, se bo proizvajal le feomelanin, ki je odgovoren za svetlejša, rdečkasto-rjava in rumeno-rjava odtenke. Aktivacija gena pa bo povzročila črno, sivo in temnorjavo barvo perja. Če se zgodi mutacija gena, lahko spremeni receptor do te mere, da je vedno aktiven, tudi če ni dražljajev za aktivacijo, kar bo povzročilo zelo temno barvo perja. Mutacija se nato še dominantno deduje, primere tega lahko vidimo pri domači kokoši (*Gallus gallus*

VIR

VAN GROUW, H. (2017): The dark side of birds: melanism - facts and fiction. - *British Ornithologists' Club* 137 (1).

ZAKAJ RACAM POZIMI NE ZMRZNEJO NOGE

// Barbara Vidmar

Verjetno ste se kdaj vprašali, ali ptice zebe, ko stojijo na ledu ali snegu. Pozimi jih namreč lahko vidimo našopirjene na zaledenelih vodnih površinah ali ob njih, pogosto celo z eno nogo skrito v perju. Marsikdo meni, da na mrazu trpijo. Pa je res tako?

KAJ SE DOGAJA V TELESU VODNIH PTIC POZIMI

Race in mnoge druge ptice imajo v nogah poseben sistem izmenjave toplote med arterijami in venami. Topla arterijska kri teče v noge zelo blizu hladne venske krvi, ki se iz nog vrača proti srcu. Arterijska kri na svoji poti ogreje vensko kri, hkrati pa se pri tem ohlaja. Tako je kri, ki teče skozi noge, razmeroma hladna. Kljub temu je tkivo na nogah oskrbljeno z dovolj hrane in kisika, noge pa so dovolj tople, da ne zmrznejo. Znanstveniki, ki so opravljali meritve, so izmerili, da mlakarice (*Anas platyrhynchos*) skozi noge izgubijo le okoli 5 % telesne temperature, skozi preostali del telesa pa kar 95 % toplote, kljub temu da so prekrite s perjem in samo v stiku z zrakom.

SLIKA POVE VSE!

Na desni sliki na nogi desno vidimo, da teče topla kri neposredno v noge, zato so posledično toplejše kot led, na katerem ptica stoji. Na nogi levo pa lahko vidimo preplet žil arterije in vene. Zaradi izmenjave toplote med krvjo v arteriji in krvjo v veni prva postane hladnejša in druga toplejša. V noge steče manj tople krvi, zaradi česar ostajajo hladne, poleg tega pa je tudi temperaturna razlika med nogami in ledom manjša.

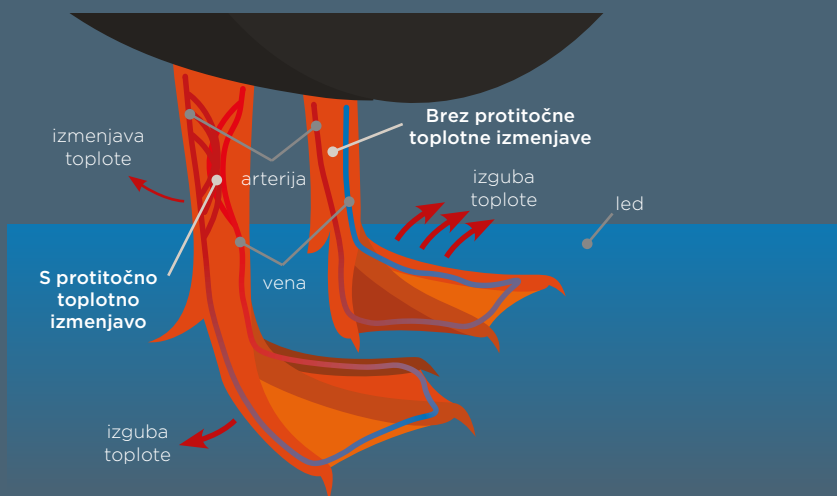
NA ENI NOGI

Ker noge ptic prekriva relativno malo mehkega tkiva, mišice nog pa so više v nogi in so z dolgimi kitami povezane s kostmi v stopalih, je potrebe po topli krvi manj. Mnoge vrste ptic imajo v arterijah še zaklopke, ki nadzorujejo pretok krvi. Te omogočajo, da topla kri občasno priteče tudi v noge, zaradi česar ptice ne dobijo ozeblin.

Pozimi ptice pogosto stojijo na eni nogi, drugo pa imajo skrito pod perjem. S tem zmanjšujejo še nadaljnjo izgubo toplote in ščitijo svojo kožo pred mrazom. Noga, ki je skrita pod perjem, se ogreje, površina telesa, ki je na ledu, pa je zato manjša.

Ptice so torej dobro prilagojene hladnim zimskim razmeram, zato je bojazen, da bodo dobile ozeblino ali celo zmrznile, odveč.

VIR:
<http://askanaturalist.com/why-don%E2%80%99t-ducks%E2%80%99-feet-freeze/>
(7. 12. 2018)

O NJEM:

Rojstvo: 4. 9. 1834, Ljubljana (Mihael Erjavec in Elizabeta roj. Bezlaj)

Smrt: 12. 1. 1887, Gorica

Poklic: pisatelj, naravoslovec, prevajalec, potopisec

SEZNAM NEKATERIH ERJAVČEVIH DEL:

Naravoslovni spisi živali

Živali popotnice, 1860

Živalske podobe:

Mravlja, 1857

Žaba, 1863

Rak, 1881

Domače in tuje živali v podobah, 1868-1873

Huzarji na Polici, 1863

Naše škodljive živali v podobi in besedi, 1880-1882

Potopisni spisi

Eno noč na Kumu, 1862

Gostba v Mazinmu, 1863

Na kraški zemlji, 1877

Med Savo in Dravo, 1878-1879

Povesti in črtice

Avguštin Ocepek, 1860

Na stričevem domu, 1860

Zamorjeni cvet, 1861

Huzarji na Polici, 1863

Hudo brezno ali Gozdarjev rejnec, 1864

Ni vse zlato, kar se sveti, 1887

Prav v času, ko smo se Slovenci lahko začeli hvaliti s prvim izvornim romanom v našem jeziku, Jurčičevim *Desetim bratom* (1866), smo dobili tudi prvo poljudno-znanstveno delo *Domače in tuje živali v podobah*, ki je Frana Erjavca uvrstilo med velike naravoslovne pisatelje 19. stoletja. Primerjali so ga celo s slavnim francoskim naravoslovcem Buffonom in Nemcem Brehmom. Pisatelj je v tujih literaturah res našel nujne podatke za svoje zapise, a jih je znal tudi izvrstno preoblikovati in vplesti v svoje pripovedovanje. Doma je imel le malo zgledov in tudi tradicija domačega naravoslovnega pisanja je bila pičla. Lahko si je nekoliko pomagal z imeni živali kustosa deželnega muzeja v Ljubljani Henrika Freyerja, ki se je skliceval na zapiske Žige Zoisa, ta pa na Scopolijeva kranjska imena. A ob Erjavčevi ustvarjalnih, domišljjsko bogatih zapisih se je strokovno suhoparno izražanje Freyerja lahko skrilo. Njegovo delo je bilo v tistem času v vsem popolnoma samostojno. Da je bil poleg Frana Levstika najboljši pisatelj starejše Glasnikove dobe, je pokazal že v *Žabi* (1863). V njej je izvrstno strnil oris žabe s pripovedovanjem o mladostnih spominih, očetovi ljubezni do cvetlic in materini praktičnosti. Tako je iz naravoslovnega članka ustvaril umetnino.

NENADOMESTLJIVE DOMAČE IN TUJE ŽIVALI V PODOBAH

V letu 1868 je izdal prvi zvezek knjige *Domače in tuje živali v podobah*, ki ga je namenil domačim četrveronožnim živalim. V naslednjih letih so temu sledili drugi zvezki in kar dva je namenil pticam

(1870). Erjavec se je v knjigi posvetil predvsem tistim vrstam, ki jih je tudi sam dobro poznal. To je opazno tudi pri imenih, ki jih uporabljamo še danes. O priljubljenosti Erjavčevih *Ptic* priča kar 21.000 izvodov prvega natisa in še dva ponatisa. Erjavec se je znal izjemno dobro vživeti v ptičji svet in to povedati tako preprosto in po domače, da se je hitro priljubil bralcem.

Iztok Geister je v *Razodetjih ptičjih imen* zapisal:

»Večina imen je novih, videti so pristna ljudska, vendar za uho prijetno slovstveno polepšana.«
V nadaljevanju podajam Erjavčeva izvorna in sočna imena za nekatere vrste ptic, ki jih uporabljamo še danes: **čapljica, kvakač, žličarka, grbec, reglja, egiptovski jastreb, rjavi jastreb, mali klinkač, kraljevi orel, mala droplja, polojnik, mormon, duplar, čuk, kozača, vodomec, zlatovranka, (rumeni) vrtnik** itd.

Po pticah je 1873. leta sledil še V. zvezek – *Golazen*. Sem je uvrstil plazilce in dvoživke. Več o koristnosti in škodljivosti živali je pisal v *Naše škodljive živali v podobi in besedi*. Gotovo vsega napisanega ne smemo pripisovati le Erjavcu, ki se opravičuje: »Prirojeni stud in naučeni strah pred to golaznijo je večji kakor boljše znanje in razum.« Splošnemu ljudskemu prepričanju in zahtevam krajskih deželnih odborov po zatiranju škodljivcev se v tistem času ni dalo uiti.

Ko danes prebiramo Erjavčeve »Podobe«, lahko le slutimo, kaj so pomenile ljudem pred stoletjem in pol. Bralo jo je mlado, ki ji je bila knjiga namenjena v »poduk in kratek čas«, in staro, preprosti in šolani ljudje. Danes moramo na Erjavčevo stvaritev gledati kot na živ literarni spomenik, leposlovno delo, žal redko take vrste v slovenski književnosti.

O NJEGOVEM ŽIVLJENJU

Veliki slovenski naravoslovec, potopisec in pripovednik Fran Erjavec (1834–1887) je bil rojen v Ljubljani. Kot štiriletni deček je izgubil očeta, kmalu za njim še mamo, zato sta ga vzgajali stara mama in teta. Že kot otroka ga je narava zelo privlačila. Pri 15 letih je spoznal naravoslovca Ferdinanda Schmidta, pri katerem se je navdušil nad žuželkami in naravoslovjem, in ta ljubezen je trajala vse življenje. V gimnaziji je z zavednimi študenti, Josipom Stritarjem, Simonom Jenkom, Ivanom Tuškom in drugimi ustanovil dijaško društvo za urjenje pisateljstva. Skupaj so ustvarjali skrivni literarni list *Vaje*, ki je bil podlaga za nastanek literarne revije *Slovenski glasnik*. Po zrelostnem izpitu je na Dunaj odšel študirat naravoslovje in kemijo. Tudi v tujini je ostajal zaveden Slovenec; postal je predsednik slovenskega dijaškega društva in nadaljeval s pisanjem. Pri 25 letih je opravil izpit za učitelja naravoslovja za višjo realko in izpit učitelja kemije za nižjo realko. Ker v domovini ni dobil službe, je eno leto poučeval na Dunaju, zatem pa na Hrvaškem kot profesor na zagrebški realki.

Fran Erjavec je priredil tudi prve slovenske šolske in za šolo porabne knjige iz naravoslovja: Prirodopis živalstva (1864), Rudninoslovje ali mineralogija (1867), Kemija (1870), Živalstvo (1875), Somatologija (1881) idr.

Tu je prebil 11 srečnih let, ko je veliko potoval po Hrvaški, Dalmaciji, Bosni in Evropi ter zbiral naravoslovno gradivo. V Zagrebu je pomagal celo urejati prirodoslovni muzej, kateremu je poklonil herbarij s 500 rastlinami. Tu je začel pisati in pri Mohorjevi družbi že izdajati *Domače in tuje živali v podobah*.

SPET V DOMOVINI

Leta 1871 je bil premeščen na realko v Gorico, česar so se prijatelji slovenskega slovstva in napredka zelo razveselili. Simon Gregorčič je ob tem zapisal: "Vedeli smo, da dobimo z Erjavcem veliko oslombo narodnemu življenju na Primorskem." V Gorici se je poročil z Marijo Frfilavo iz Senožeč in z njo imel tri otroke.

Naj na koncu navedem lep citat Ivana Grafenauerja o našem velikem slovenskem naravoslovcu: »Erjavec je imel jasno, odprto oko za življenje, ki ga je obdajalo, bister pogled, kakor ustvarjen za opazovanje ljudi, naravnih, narodopisnih in narodnopolitičnih pojavov, poleg tega pa tudi dar jezika, ki mu teče vedno lahko in naravno.«

ČAPLJICA (*Ixobrychus minutus*) je eno od izvornih in sočnih imen, ki se jih je domislil Fran Erjavec.

V 3. zvezku njegove mojstrovine **DOMAČE IN TUJE ŽIVALI V PODOBAH - PTICE** pisatelj predstavlja galerijo ptičjih portretov od domače perutnine do nekaterih gozdnih in poljskih ptic. Sledeči zvezek je nadaljevanje prvega in predstavitev ujed, sov, močvirnih in povodnih ptic ter »posebno imenitnih tujih ptičev iz vseh krajev sveta«. Vseh opisanih vrst ptic je 260.

PROGRAM PREDAVANJ, IZLETOV IN AKCIJ DOPPS, JANUAR - APRIL 2019

Za dodatne informacije o dogodkih lahko pokličete v pisarno društva na telefonsko številko **01/426 58 75** ali vodjo izleta oziroma delavnice. Morebitne spremembe bodo objavljene na spletni strani društva **www.ptice.si** in na FB-strani **www.facebook.com/pticeDOPPS** najkasneje na dan dogodka.

- predavanje
- izlet
- akcije / delavnice / stojnice / popisi
- lokacija
- ura
- informacije

JANUAR

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

FEBRUAR

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28			

MAREC

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

APRIL

PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

SRE 9 JAN

TEČAJ PREPOZNAVANJA VODNIH PTIC

 Luka Božič

 MARIBOR, Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Koroška cesta 160

 ob 18.00

 V okviru priprav na zimsko štetje vodnih ptic (IWC) bomo organizirali predavanje, med katerim bomo spoznali race, gosi, čaplje in druge vodne ptice, ki jih v zimskem času lahko opazujemo na naših vodah. Naučili se bomo, kako jih najlaže prepoznamo, ločimo samca od samice, kakšno je njihovo vedenje, hkrati pa bomo spoznali metodo in rezultate prejšnjih popisov.

PREDAVANJA

ČET

17

JAN

REZULTATI IN ZANIMIVOSTI 12-LETNEGA PREGLEDOVANJA GNEZDILNIC NA GORIČKEM

Željko Šalamun in Robi Gjergjek

MURSKA SOBOTA, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Zvezna ulica 10 (predavalnica v pritličju)

ob 17.30

Na Goričkem nameščamo in pregledujemo gnezdilnice za zlatovranko, čuka, velikega skovika in smrdokavro že 12 let. Na predavanju boste izvedeli, kaj je potrebno za nameščanje gnezdilnic, predstavljeni bodo rezultati spremljanja gnezditve naštetih vrst ptic in vse zanimivosti, ki so se nabrale med našim delom.

ZVONEC

(*Bucephala clangula*)

ilustracija: Jan Hošek

PON

7

JAN

RIS V SLOVENIJI: REZULTATI RAZISKAV IN PROJEKT ZA PREPREČITEV IZUMRTJA

doc. dr. Miha Krofel

KOPER, Prostori centra za obiskovalce NR Škocjanski zatok, Sermin 50

ob 19.30

Evrazijski ris je največja evropska mačka in pomemben del narave dinarskih gozdov. Vendar se slovenska populacija hitro zmanjšuje. Genetske analize kažejo, da je populacija brez hitrega ukrepanja obsojena na izumrtje. Na predavanju boste spoznali najzanimivejše ugotovitve večletnega raziskovanja risov v slovenskih gozdovih, seznanili pa se boste lahko tudi z novim mednarodnim projektom LIFE Lynx. Predavanju bosta sledila predstavitev filma o risu ter razgovor z režiserjem filma Gregorjem Šubicem.

PON

4

FEB

VELIKA UHARICA

Matej Gamser

CELJE, Osrednja Knjižnica Celje, Muzejski trg 1a

ob 11.00

Sobivanje s človekom prinaša živalim priložnosti in grožnje. Kako se nanje odziva velika uhariča in kaj lahko naredimo, da bo sobivanje te vrste z nami trajno, bomo izvedeli na predavanju, kjer bo tudi priložnost, da dobite informacije, kako se lahko aktivno udeležite popisov velike uhariče, ki potekajo v marcu, in se priključite akciji Varuhi velike uhariče.

Prosimo vas, da termine še enkrat preverite v Napovedniku na naši spletni strani **www.ptice.si**, kjer so podrobneje navedene tudi vsebine predavanj, izletov in akcij.

VELIKA UHARICA
(*Bubo bubo*)

SRE **POTOPIS NORVEŠKA**

9

FEB

družina Mihelič

MARIBOR, Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Koroška cesta 160

ob 18.00

Če bi vam nekdo rekel, da je v enem dnevu možno plavati z njorkami, zalezovati lose, se dotakniti ledenika, pluti s kiti glavači, obiskati kolonije mormonov, strmoglavcev in triprstih galebov in se napolušati pesmi uhatega škrjanca in plavščice, bi seveda rekli, da je to mogoče samo v polarnem dnevu na vrhu Skandinavije. Družina ornitologov pa je na potovanju doživela še veliko več. Vabljeni na potopisno predavanje družine Mihelič.

TOR **ORNITOLOŠKI POTEPI NA TAJSKEM**

12

FEB

Tjaša Pršin in Blaž Blažič

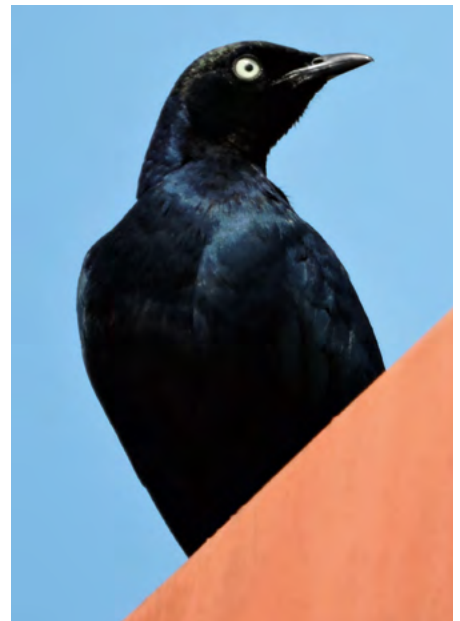
RADOVLJICA, Knjižnica Antona Tomaža Linharta Radovljica, Gorenjska cesta 27

ob 19.30

Kljub temu, da je Tajska med ljudmi najbolj poznana po odlični kuhinji in rajskih plažah, je izredno priljubljena tudi med ornitologi. V tej azijski državi so do sedaj namreč zabeležili prek 1000 različnih vrst ptic. Med njimi so poleg izredno barvitih vrst, ki se skrivajo v tamkajšnjih tropskih deževnih gozdovih, še zimski gostje iz Himalaje ter severnih predelov Evrazije. Predavatelja bosta navzoče ob fotografijah popeljala v čudoviti ptičji svet tega dela Indokine.

MNOGOBARVNI ŠKOREC
(*Lamprolornis purpuropterus*)

foto: Rok Lobnik

ČET **HUDOURNIK - NAŠ SOSTANOVALEC**

14

FEB

Franc Bračko

MURSKA SOBOTA, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Zvezna ulica 10 (predavalnica v pritličju)

ob 17.30

Hudournik je značilni urbani gnezdič, ki naseljuje zlasti visoke stavbe v naših mestih in tudi drugod. Seznanili se bomo s to skrivnostno ptico, z njenim gnezdenjem, selitvijo, vzroki ogrožanja in varstvenimi ukrepi. Hudournik je ptica izjemnih letalnih sposobnosti, ki pri nas preživi le 3 mesece in je nasploh med ljudmi slabo poznana.

HUDOURNIK (*Apus apus*)
ilustracija: Jan Hošek

TOR **UGANDA - KO PTICE POVEŽEJO LJUDI**

19

MAR

Tilen Basle

KOPER, Prostor centra za obiskovalce NR Škocjanski zatok, Sermin 50

ob 18.00

Nekega avgusta se je skupina dijakov iz Slovenije in Romunije odpravila na avanturo življenja. Obiskali so Ugando s ciljem spoznavanja ptic, ljudi, običajev in kulture. Kaj so našli, kaj so videli in kaj so se naučili, boste izvedeli na predavanju.

TOR **SKRIVNOSTNO ŽIVLJENJE PEŠČENIH MUH**

19

FEB

dr. Vladimir Ivović

KOPER, Prostor centra za obiskovalce NR Škocjanski zatok, Sermin 50

ob 18.00

Flebotomine oz. peščene muhe, žuželke reda dvokrilcev (Diptera), so globalno pomembni vektorji povzročiteljev bolezni, ki vplivajo tako na živali kot na ljudi. Ti mali krvososi so edini naravni prenašalci prazivali (Protozoa) iz rodu *Leishmania*, parazitskih povzročiteljev lišmanioze ter obenem tudi vektorji flebovirusov, kot so toskanski, neapeljski in sicilski virus, ki povzročajo flebotomsko mrzlico. Mediteran je primeren habitat flebotomskih muh in se z njimi srečamo vsakič, ko gremo na počitnice na morje.

SRE **VARSTVO NAVADNE ČIGRE OB REKI DRAVI**

6

MAR

Tilen Basle

MARIBOR, Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Koroška cesta 160

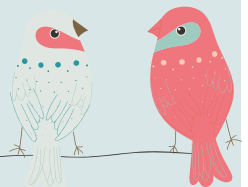

ob 18.00

Navadna čigra je ob reki Dravi konec 70. let prejšnjega stoletja skorajda izumrla. Takrat je populacijo rešila skupina zagnanih prostovoljcev DOPPS, ki je pričela z upravljanjem otoka na Ptujskem jezeru. Akcija poteka še danes, na predavanju pa boste izvedeli, kaj smo se ob tem naučili in kako navadne čigre varujemo danes. Predavanje bo potekalo v okviru projekta Interreg Čigra.

Vpišite se v e-skupino **Ljubitelji ptic**

Če želite prejemati naša obvestila o društvenih dogodkih ali prispevati svoje izkušnje oziroma mnenja, povezana s pticami in naravo, če želite prebrati, kakšne dogodivščine so izkusili drugi člani društva, si ogledati njihove fotografije ipd., potem vas vabimo, da se vpišete na skupino **Ljubitelji ptic**, in sicer na ljubitelji-ptic-subscribe@yahoo.com.

NED
6
JAN

SPOZNAVANJE PTIC V PARKU TIVOLI

 Dare Fekonja (informacije in prijave na 041 513 440)

 LJUBLJANA, na parkirnem prostoru pred kopališčem v Tivoliju

 od 9.00 do 11.00

 Ptičje čebljanje nas že spremlja na vsakem koraku, mi pa bomo na tokratnem sprehodu po mestnem parku opazovali in spoznavali ptice, ki so tu ostale čez zimo in prve pričenjajo z označevanjem svojih območij. Ker teh vrst ni veliko, se bomo lažje naučili prepoznavati njihovo petje in oglašanje. Izlet je še posebej primeren za družine z otroki in začetnike. Sprehod organizira Prirodoslovni muzej Slovenije v sodelovanju z DOPPS.

LIŠČEK (*Carduelis carduelis*)
ilustracija: Jan Hošek

NED
27
JAN

SPOZNAJMO PTICE V PARKU

 Tilen Basle (informacije in prijave na 051 636 224 ali tilen.basle@dopps.si)

 MARIBOR, Mestni park Maribor (Zbor pred Akvarij-terarijem)

 od 8.30 do 10.00

 Na vodenem izletu bomo spoznali ptice, ki prebivajo v urbanem okolju in jih lahko srečamo tudi v bližini naših domov. Izlet je posebej primeren za začetnike in tiste, ki bi radi obnovili znanje pred akcijo Ptice okoli nas.

NED
3
FEB

SPOZNAVANJE PTIC V PARKU TIVOLI

 Dare Fekonja (informacije in prijave na 041 513 440)

 LJUBLJANA, na parkirnem prostoru pred kopališčem v Tivoliju

 od 9.00 do 11.00

 Ptičje čebljanje nas že spremlja na vsakem koraku, mi pa bomo na tokratnem sprehodu po mestnem parku opazovali in spoznavali ptice, ki so tu ostale čez zimo in prve pričenjajo z označevanjem svojih območij. Ker teh vrst ni veliko, se bomo lažje naučili prepoznavati njihovo petje in oglašanje. Izlet je še posebej primeren za družine z otroki in začetnike. Sprehod organizira Prirodoslovni muzej Slovenije v sodelovanju z DOPPS.

NED
3
FEB

TRADICIONALNI IZLET NA MARIBORSKI OTOK

 Matjaž Premzl (informacije in prijave na 041 835 612 ali matjaz.premzl@dopps.si)

 MARIBOR, pred gostilno v Koblarjevem zalivu

 od 9.00 do 11.00

 Na tradicionalnem izletu na Mariborski otok bomo opazovali ptice, ki pri nas prezimujejo. Na izletu lahko vidimo vse pogostejše obiskovalce z daljnega severa, ki preživijo zimo na reki Dravi. Ogleдали si bomo tudi zanimivosti otoka in tam živeče gozdne ptice. Izlet posebej priporočamo začetnikom, otrokom in njihovim staršem.

NED
3
FEB

POHOD OB MURI OB SVETOVNEM DNEVU MOKRIŠČ, AVSTRIJA

 Gregor Domanjko (informacije 031 340 399)

 AVSTRIJA, Bad Radkersburg

 od 10.00 do 14.00

 Društvo Tabrih od leta 2000 organizira pohode ob reki Muri ob Svetovnem dnevu mokrišč skupaj z drugimi organizacijami, kot je DOPPS, in posamezniki iz Slovenije, Avstrije, Hrvaške in Madžarske. Namen pohodov je ozaveščanje ljudi o pomenu mokrišč za človeka in naravo ter uvrstitev mokrišč ob Muri na seznam mednarodno pomembnih mokrišč konvencije Ramsar. Posebnost vodenih pohodov ob Muri je, da so vsako leto organizirani na drugi lokaciji vzdolž reke Mure. V letu 2019 bomo obiskali avstrijski del reke Mure in njena mokrišča ob mestu Bad Radkersburg.

SOB
16
FEB

ZBILJSKO IN TRBOJSKO JEZERO

 Blaž Blažič (informacije in prijave na 070 713 978 ali blazic93@gmail.com)

 ZBILJE, na parkirišču za Zbiljsko jezero

 od 9.00 do 12.00

 Zbiljsko in Trbojsko jezero sta akumulacijski jezera na reki Savi in sta kot taki zelo pomembni prezimovališča za vodne ptice v osrednji Sloveniji. Na izletu bomo opazovali in spoznavali različne vrste rac, ponirkov, galebcev in drugih vodnih ptic. Včasih je med njimi možno opazovati tudi kakšno redkejšo zimsko gostjo, denimo belolisko ali zimsko raco. Izlet je primeren tudi za mlade in začetnike.

ČOPASTA ČRNICA (*Aythya fuligula*)
ilustracija: Jan Hošek

NED

3

MAR

SPOZNAVANJE PTIC V PARKU TIVOLI

Dare Fekonja (informacije in prijave na 041 513 440)

LJUBLJANA, na parkirnem prostoru pred kopališčem v Tivoliju

od 9.00 do 11.00

Na Gregorjevo naj bi se ptički ženili, mi pa bomo ljudski praznik malo prehiteli in se sprehodili skozi park že malo prej. Na izletu boste lahko izvedeli, kdaj se ptički zares ženijo, ter opazovali ptice, ki se že skrbno pripravljajo na to, da bodo v parku vzgojile svoj zarod. Izlet je še posebej primeren za družine z otroki in začetnike. Sprehod organizira Prirodoslovni muzej Slovenije v sodelovanju z DOPPS.

NED

24

MAR

ORNITOLOŠKI SPREHOD PO ARBORETUMU VOLČJI POTOK

Alenka Bradač (obvezna prijava po elektronski pošti na prireditve@arboretum.si do petka, 22. 4. do 12. ure)

Arboretum Volčji potok (zbirno mesto je pri vhodu v park)

med 8.30 in 9.30

Arboretum ponuja zatočišče in hrano številnim pticam. Z dobrim sluhom in ostrim vidom boste opazili marsikatero. Priporočamo, da s seboj prinesete daljnogled. Plačati je treba vstopnino v park, vodenje sprehoda pa je brezplačno. Obvezna je prijava po elektronski pošti, pri tem pripišite še številko svojega mobilnega telefona (le za obveščanje o morebitni odpovedi dogodka).

Prosimo vas, da termine še enkrat preverite v Napovedniku na naši spletni strani **www.ptice.si**, kjer so podrobneje navedene tudi vsebine predavanj, izletov in akcij.

SIVA PASTIRICA
(*Motacilla cinerea*)

foto: iStock

SOB

30

MAR

ŠOBEC

Blaž Blažič (informacije in prijave na 070 713 978 ali blazic93@gmail.com)

ŠOBEC, na parkirišču pred kampom Šobec

od 9.00 do 12.00

Obiskali bomo zanimivo območje ob Savi Dolinki, kjer se prepletajo različni življenjski prostori. Na Šobčevem bajerju se zadržujejo določene večje vrste vodnih ptic, medtem ko bomo na reki Savi lahko opazovali povodnega kosa, sivo pastirico, z nekaj sreče pa tudi vodomca. Ornitološko zanimiv je tudi borov gozd, kjer se bomo srečali z različnimi predstavniki žoln, drozgov, sinic, ščinkavcev in drugih vrst ptic pevk. Izlet je primeren tudi za mlade in začetnike.

NED

7

APR

SPOZNAVANJE PTIC V PARKU TIVOLI

Dare Fekonja
(dodatne informacije in prijave na 041 513 440)

LJUBLJANA, na parkirnem prostoru pred kopališčem v Tivoliju

od 9.00 do 11.00

Če bi se radi naučili česa novega o pticah, ki jih lahko v naši bližini opazimo vsak dan, se nam pridružite na nedeljskem izletu v ljubljanskem parku Tivoli. Aprila si bomo na sprehodu po parku še lahko ogledali nekatere vrste ptic, ki se zadržujejo v grmovju ali visoko v drevsah, prisluhnili pa bomo tudi njihovem petju. Izlet organizira Prirodoslovni muzej Slovenije v sodelovanju z DOPPS. Izlet je še posebej primeren za družine z otroki in začetnike.

NED

14

APR

ORNITOLOŠKI SPREHOD PO ARBORETUMU VOLČJI POTOK

Alenka Bradač (obvezna prijava po elektronski pošti na prireditve@arboretum.si do petka, 12. 4. do 12. ure)

Arboretum Volčji potok (zbirno mesto je pri vhodu v park)

med 8.30 in 9.30

Arboretum ponuja zatočišče in hrano številnim pticam. Z dobrim sluhom in ostrim vidom boste opazili marsikatero. Priporočamo, da s seboj prinesete daljnogled. Plačati je treba vstopnino v park, vodenje sprehoda pa je brezplačno. Obvezna je prijava po elektronski pošti, pri tem pripišite še številko svojega mobilnega telefona (le za obveščanje o morebitni odpovedi dogodka).

DLESK

(*Coccothraustes coccothraustes*)

ilustracija: Jan Hošek

STOJNICA

SOB

9

MAR

GREGORJEVO ALI PTIČKI SE ŽENIJO

Nataša Bavec
(informacije na 040 294 845)

Beltinci: pri trgovini Mercator, Ljutomer: Trgovina Tuš, Gornja Radgona: pri mostu čez Muro

od 9.00 do 12.00

Pomurska sekcija društva ob Gregorjevem v mestnih parkih v Murški Soboti, Beltincih, Ljutomeru in Gornji Radgoni organizira akcijo spoznavanja ptic ali »Ptički se ženijo«. Med 9. in 12. uro bodo na omenjenih lokacijah postavljene stojnice, kjer bodo člani društva obiskovalce seznanjali s pestrostjo ptic pri nas, nudili informacije o izdelavi primerenih gnezdilnic, delili reviji Svet ptic in Acrocephalus, plakate s pticami ter zloženko. Vsako polno uro bo potekal voden izlet po parku, kjer bodo obiskovalci s pomočjo izkušenih ornitologov spoznavali pernate prebivalce.

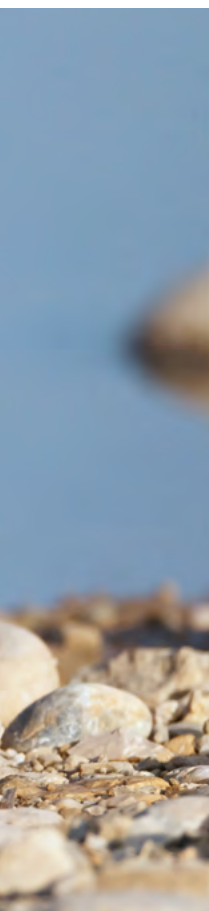

TRIS BLEŠČEČIH IN SIJOČIH

Kar nekaj vrst ptic ima na sončni svetlobi, najsi bo jutranja, zgodnja dopoldanska ali pozno popoldanska, zelo sijoče perje, še posebej v obdobju svatovanja. V objektiv sem ujel tri lepotce: škorca na prou ob vodi, fazana na s slano pokritej ajdovem strnišču s posušenimi koruznimi stebli v ozadju in klavžarja na zelenici. Ptice sem fotografiral iz avtomobila.

ŠKOREC (*Sturnus vulgaris*), **FAZAN** (*Phasianus colchicus*),
KLAVŽAR (*Geronticus eremita*)

*Fotografiranje mi je v
neizmerno veselje in užitek.*

TONE TREBAR

IZOBRAZBA: živilorejsko veterinarski tehnik // ZAPOSILITEV: moja prva preokupacija je fotografiranje ptic.

O FOTOGRAFIRANJU: Ptice in drug živelj opazujem že od osnovnošolskega obdobja, a takrat še nisem pomislil, da bi jih tudi fotografiral. Z vso resnostjo sem se z naravoslovno fotografijo začel ukvarjati sredi svojih tridesetih let. Dokaj pozno. A uživam, kar se tudi opazi na spletni strani naturephoto-tone.com, ki jo oblikujeva s kolegico.

avtor, foto: **Duša Vadnjal**

V bližini doma

KAVKA (*Corvus monedula*)

Kavka je najmanjša predstavnica družine vranov. Je zelo družabna ptica, ki se predvsem v zimski polovici leta zelo rada v večjih mestih druži v mešanih jatah skupaj s sivo vrano (*Corvus cornix*). V jate se zberejo iz okoliških gnezdišč in zaradi varnosti pred plenilci pozimi prenočujejo na drevesih v mestnih parkih. Sicer kavka zelo rada gnezdi v bližini človeka, predvsem v zvonikih, dimnikih stanovanjskih hiš in mostovih, redkeje pa v drevesnih duplih v parkih ali gozdovih. Po podatkih Ornitološkega atlasa Slovenije je kavka zelo pogosta vrsta mestnih okolij, kjer jo bomo tudi največkrat opazili v parkih in na drugih zelenih površinah. Prav rade pa se zadržujejo tudi na pašnih površinah, sveže pokošenih travnikih ter sveže preoranih njivah.

besedilo: Tjaša Zagoršek, foto: Alen Ploj

NAVADNA LESKA (*Corylus avellana*)

Vsi jih poznamo, grme, ki na prisojeh v zadnjih letih že sredi januarja ob sončnih dneh trosijo cvetni prah iz svojih mačic. Te so pravzaprav moška socvetja. Pa ženski cvetovi, jih (sploh) poznate? Ja, seveda, tam, kjer pozno poleti skledice ponujajo že skoraj zrele lešnike, so morali biti. Ampak, kakšni so? Šopek češnjevo rdečih brazd kuka iz zelenkastega ovojka luskočistov. Drobni, manj kot pol cm so veliki, dobro opazni le, če vemo, kam pogledati. Visoki, razvejeni grmi, v katerih mimogrede urežeš šibo, četudi zadnje čase ne več za »leskovo mast«. Morda za eno od sedmih vrst lesa za cvetnonedeljsko butarico. Ali pa za vitre košaric in košev, ki bodo nastali pod rokami pletarskih mojstrov. Debelejše veje pa so, v suhorobarskih krajih, osnova za zobotrebce, take, ki jih izreže nož v večji roki.

besedilo: Metka Škornik, foto: iStock

Na terenu

KOZAČA (*Strix uralensis*)

Čeprav gre za našo drugo največjo sovo, ki pogosto lovi tudi podnevi, pa so nenačrtovana srečanja s kozačo presenetljivo redka. Vsaj v gnezditvenem obdobju, saj se med gozdnim drevjem zelo učinkovito skriva. Pravzaprav je kozačo precej lažje opazovati pozimi, zlasti ko snežni zameti priženejo lačne in večinoma mlade sove v nižje lege, neredko celo v naselja. Pozimi kozače pogosto lovijo tudi čez dan, kjer posedajo na gozdnem robu, pa tudi osamljena drevesa sredi polj, parkovno drevje in celo električni drogovi jim niso tuji. Zato je vselej dobro še enkrat pogledati na drogu čepečo »kanjo«, če nima morda le nekoliko prevelike glave. Pozimi se kozače rade za daljši čas naselijo v manjše gozdčike sredi nižin, kjer jih bomo precej lažje opazovali in morda med njimi našli celo kakšno črno posebnico. Tu ostanejo nekje do marca, potem pa se vrnejo v večinoma hribovita gozdna prostranstva.

besedilo: Al Vrezec, foto: Bojan Bratož

Za terenske sladokusce

BREZOVČEK (*Acanthis flamea*)

Brezovček je značilen prebivalec alpskega sredogorja. Pri nas je redek gnezdilec, ki naseljuje Julijske in Kamniške Alpe. Glavnina populacije se zadržuje v macesnovih sestojih v pasu gozdne meje nad 1600 m n. v. Največ brezovčkov je mogoče opazovati med Komno in Velim poljem v Julijcih ter na območju Presedlaja in Dleskovške planine v Kamniško Savinjskih Alpah. Pozimi se vrsta klateško pojavlja v nižje ležečih predelih in se prehranjuje v brezovih in jelševih sestojih. Ob pomanjkanju hrane na severu Evrope se lahko severna populacija invazivno pojavlja v južnih predelih Evrope, tudi pri nas. V Sloveniji smo jih tako nazadnje v večjem številu lahko opazovali leta 1972.

besedilo: Rudolf Tekavčič, foto: Dejan Bordjan

MALI ZMRZLIKAR ali **MALI ZIMSKI PEDIC**

(*Operophtera brumata*)

Po prvih jesenskih zmrzalih se najprej izležejo krilati samci malega zmrzlikarja, njim kmalu sledijo samice s skoraj zakrnelimi krili (spolni dimorfizem), ki začnejo lesti navzgor po deblih. Samice privabljajo samce s feromoni. Parijo se na deblih in nato samice zlezejo v vrhove dreves ali grmov, kjer na mlade vejice v bližino popkov odložijo jajčeca, ki potem prezimijo. Spomladi, ko brstijo popki, se izležejo tudi gosenice, ki se sprva zavrtajo v popke, kasneje pa se hranijo na listih različnih listnatih dreves in grmov. Če se gosenice izležejo prej kot vzbrstijo popki, lahko izločijo svilen nitko in s pomočjo vetra odjadrajo drugam, kjer je hrana že na voljo.

besedilo: Tomi Trilar, foto: Janez Kamin

VELIKA PODLASICA ali **HERMELIN** (*Mustela erminea*)

Hermelin naseljuje zelo raznolika življenjska okolja. Ustrezajo mu predvsem travniki, močvirja, grmišča, gosto zarasle brežine rek in potokov ter poljedelska območja. Ima po več brlogov, ki si jih naredi v skalnih razpokah, podzemskih rovih, drevesnih duplih, kupih dračja ali pod drevesnimi koreninami. Hermelina opazimo le redko, sploh pozimi, ko je v zasneženi pokrajini odlično prikrit. Njegov gosti zimski kožuh je namreč popolnoma bel, le zadnja tretjina repa ostane črna. Poleg tega je v zimskih mesecih v večji meri kot poleti dejaven ponoči. V snegu lahko opazimo njegove sledi, ko se giblje v 30 do 70 centimetrov dolgih skokih. Pozimi ima stopala gosto odlakana, zato so lahko v stopinjah odtisi petih prstov s kremplji ter večje osrednje blazinice neizraziti.

besedilo: Mojca Jernejc Kodrič, foto: Boris Kozinc

OPAZOVALI VEČ KOT 5 MILIJONOV PTIC

// Tilen Basle

Opazovanje ptic v
Naravnem rezervatu
Ormoške lagune
foto: **Eva Horvat**

Med prvim vikendom v oktobru se je več kot 25.000 ljudi udeležilo 25. Evropskega dneva opazovanja ptic oziroma EuroBirdwatch-a, največjega evropskega dogodka opazovanja ptic. Kar 41 nacionalnih BirdLife-partnerjev iz Evrope in Centralne Azije je z 956 dogodki ljudi povabilo k opazovanju ptic selivk. Skupaj smo na njihovi poti na jug »prestregli« 5,2 milijona ptic!

Evropski dan opazovanja ptic že 25 let poteka vsak prvi vikend v oktobru. Naravovarstvene organizacije spodbujajo ljudi vseh starosti, da se pridružijo opazovanju, štetju in občudovanju ptic. Lokalni ornitologi pomagajo pri določanju ptic in opozarjajo na številne nevarnosti, na katere ptice pogosto naletijo med selitvijo na prezimovališča.

Prvi zbrani in obdelani podatki po letošnjih dogodkih iz 34 držav so prinesli fenomenalne rezultate. Organiziranih je bilo 956 dogodkov, katerih se je udeležilo 25.038 ljudi, ki so skupaj opazovali 5,2 milijona ptic. Podatki vseh nacionalnih partnerjev so bili zbrani, obdelani in objavljeni v Evropskem centru, ki ga je letos vodil BirdLife partner Natur&mwelt iz Luksemburga.

Letos pa udeleženci in organizatorji niso sporočali samo števil, temveč so pošiljali tudi obilico fotografij in vtisov z vseh koncev Evrope. Slednje si lahko ogledate na EuroBirdwatch Facebook-strani.

Več utrinkov in zanimivih opazovanj iz Slovenije in Evrope lahko najdete na spletni in Facebook-strani EuroBirdwatch.

BELOLIČNA GOS
(*Branta leucopsis*)

ŠČINKAVEC
(*Fringilla coelebs*)

NEKAJ REZULTATOV:

Najštevilčnejše vrste ptic

ščinkavec (*Fringilla coelebs*) – 1.148.362

škorec (*Sturnus vulgaris*) – 1.025.318

belolična gos (*Branta leucopsis*) – 590.104

Največ dogodkov

BirdLife Nizozemska (Vogelbescherming Nederland) – 158
BirdLife Madžarska (MME) – 140
BirdLife Poljska (OTOP) – 88

Največ udeležencev

BirdLife Madžarska (MME) – 4.945
BirdLife Švica (SVS) – 4.172
BirdLife Poljska (OTOP) – 3.731

Največje število opazovanih ptic

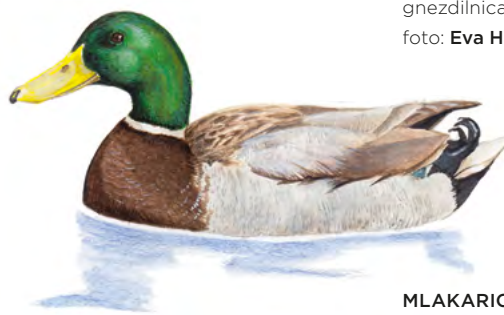
BirdLife Nizozemska (Vogelbescherming Nederland) – 1.343.440
BirdLife Švedska – 794.172
BirdLife Madžarska (MME) – 707.315

V Mariboru smo spoznali ptice Mestnega parka, kjer smo si tudi ogledali, kaj je po gnezdenju ptic ostalo v gnezdilnicah.

foto: **Eva Horvat**

SIVA VRANA
(*Corvus cornix*)

MLAKARICA
(*Anas platyrhynchos*)

KAJ PA PRI NAS?

V Sloveniji smo organizirali šest dogodkov, ki se jih je udeležilo 85 ljudi. Skupaj smo opazovali 1.164 ptic, med katerimi so bili najštevilnejše škorec, mlakarica (*Anas platyrhynchos*) in siva vrana (*Corvus cornix*).

NAJ BO SELITVENA POT PTIC ČIM BOLJ VARNA – SKUPAJ V BOJU PROTI NEZAKONITEMU UBIJANJU PTIC

Na DOPPS-u smo ob Evropskem dnevu opazovanja ptic pozivali ljudi, naj pomagajo pticam, da bo njihova selitvena pot v toplejše, s hrano bogate kraje čim bolj varna. Na spletni strani lahko najdete več informacij, kako pomagati!

ŠKOREC
(*Sturnus vulgaris*)

Na Dolenjskem so opazovali ptice v Zdravcih pri Zburah.
foto: **Gregor Bernard**

Štiriletni Emre Mehmeti iz vrtca Studenci je naslikal ptice, ki iščejo zavetje.

ZAKLJUČEK NATEČAJA “PTICE IN NAŠ VRTEC”

// Tilen Basle

V letošnjem letu smo v sodelovanju z Mestno občino Maribor pripravili likovni natečaj “Ptice in naš vrtec”, s katerim smo želeli spodbuditi naše najmlajše k opazovanju ptic v okolici njihovega vrtca in h kreativnemu izražanju. Na likovnem natečaju je sodelovalo 6 vrtcev, ki so skupaj poslali kar 49 likovnih del. Z veliko prednostjo je v kategoriji števila poslanih likovnih del zmagal vrtec Tezno Maribor, saj so njihovi varovanci prispevali kar 22 likovnih del. Vrtec bo

Emma Kline

za nagrado prejel gnezdilnico za ptice, ki jo bodo člani našega društva namestili v njegovo okolico. Za vrtec bomo pripravili še kratko predstavitev o pomenu gnezdilnic za ptice v urbanih območjih in njihovem vzdrževanju. Izmed vseh prejetih izdelkov je natečajna komisija izbrala tri zmagovalna dela in dodatnih 17 del, ki jih predstavljamo v spletni galeriji. Trije zmagovalci bodo prejeli simbolične nagrade. Vsem vrtcem se zahvaljujemo za sodelovanje in čestitamo vsem zmagovalcem!

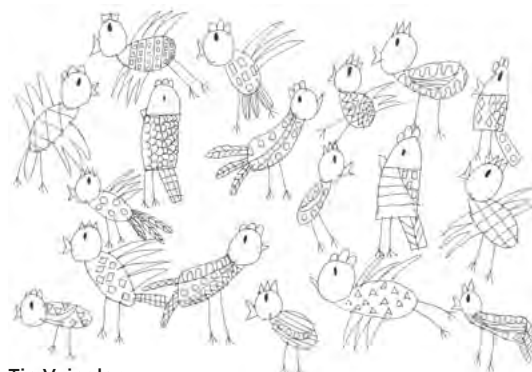
Nik Pečanec

Tri zmagovalna dela:

Ptice v letu, Nik Pečanec, 6 let, vrtec Otona Župančiča, enota Mehurčki

Slikanje vrabčka, Emma Kline, 6 let, Vrtec Rače

Jata ptic, Tin Vajngler, 6 let, vrtec Otona Župančiča, enota Mehurčki

Tin Vajngler

Spletna galerija z likovnimi deli.

DECEMBER JE! TODA ZAKAJ PTIČJE KRMILNICE ŠE NAPREJ SAMEVAJO!?

// Matej Gamser

V decembru 2018 smo v pisarni DOPPS prejeli številne zaskrbljene telefonske klice. Rdeča nit pogovorov je bila: »Kam so izginile vse ptice pevke? Zakaj letos ne obiskujejo krmilnic na domačem vrtu?«

Ptice pridejo v bližino človeka takrat, ko v svojem »domačem« okolju (npr. gozd) ne najdejo zadosti hrane. Količina pticam dosegljive hrane v naravi pa je v tesni povezavi z jakostjo zime. Za zdaj je "zima" 2018 zelo topla in prizanesljiva do ptic. Snega, ki bi za dalj časa prekril zalogo rastlinskih semen na tleh, še ni bilo. Tudi daljšega obdobja nizkih temperatur, ki vplivajo na količino hrane živalskega izvora (npr. pajki, žuželke ...), še ni bilo na vidiku. Še več, narava je letos izjemno bogato obrodila (tako v gozdovih kot sadovnjakih ...). Hrane je povsod na pretek, zato se ptice ne izpostavljajo po nepotrebnem in nerade letajo v bližino ljudi oz. na krmilnice.

Skratka, tople zime in velika zaloga hrane v naravi sta glavna razloga za izostanek ptičjega vrveža, ki smo ga tak letni čas vajeni opazovati skozi okno. A ko bo zima pokazala zobe, smo lahko prepričani, da bodo ptice rade posegle po alternativni na krmilnicah.

DOLGOREPKA
(*Aegithalos caudatus*)
foto: Matej Gamser

Rumenonogi galeb

// Al Vrezec

IZ ZBIRK
PRIRODOSLOVNEGA
MUZEJA SLOVENIJE

PRIRODOSLOVNI MUZEJ SLOVENIJE
Pilska ulica 1/11, SI-1000 Ljubljana, Slovenija
Tel.: +386 (0)1 251 91 00, Fax: +386 (0)1 251 91 01
E-pošta: muzej@pms.si, muzej@znanstvena.si
www.muzej.si, www.znanstvena.si

foto: David Kunc

Naloga muzejskih zbirk ni le ohranjati primerke iz preteklosti, pač pa poskrbeti, da se za bodoče rodove ohranijo tudi primerki iz naše sedanosti. To je še posebej ključno, ko govorimo o spremembah avifavne, tako ob krčenju kot širjenju območja razširjenosti vrst. Pri slednjem je pomembno, da so v zbirko zajeti primerki iz začetne populacije, ki je na novo kolonizirala neko območje, saj s tem ohranjamo izvorni tip osebkov, ki je neko območje naselil. V zadnjih 20 letih se je z morskih obrežij v notranjost Slovenije razširil rumenonogi galeb (*Larus michahellis*), ki poseljuje predvsem urbana območja. Ljubljano so prvi galebi dosegli že v 90-ih letih in dolgo smo ugibali, ali v Ljubljani tudi gnezdiijo. Danes vemo, da

je rumenonogi galeb v naši prestolnici začel gnezdit okoli leta 2005. Zaradi tega sta dve nedavni najdbi v povezavi z ljubljanskim gnezdenjem, ki ju je dobil Prirodoslovni muzej Slovenije (PMS), toliko bolj dragoceni. Dare Fekonja je namreč 30. maja 2017 na strehi neke stavbe na Letališki cesti našel in tudi prepariral jajce, ki je shranjeno v oološki zbirki (inv. št. 7265). Leta 2018 pa so rumenonogi galebi gnezdili na strehi Zdravstvenega doma Metelkova v centru Ljubljane, kjer so Aljaž Mulej, Tjaša Zagoršek in Matej Gamser 30. maja 2018 našli nedoraslega mladiča, ki je padel s strehe. Ljubljanski mladič rumenonoge galeba, ki ga je prepariral Al Vrezec, je sedaj shranjen v ornitološki zbirki PMS pod inv. št. 7434.

PTICE OKOLI NAS

V NASELJIH

DOMAČI VRABEC
(*Passer domesticus*)
ilustracija: Jan Hošek

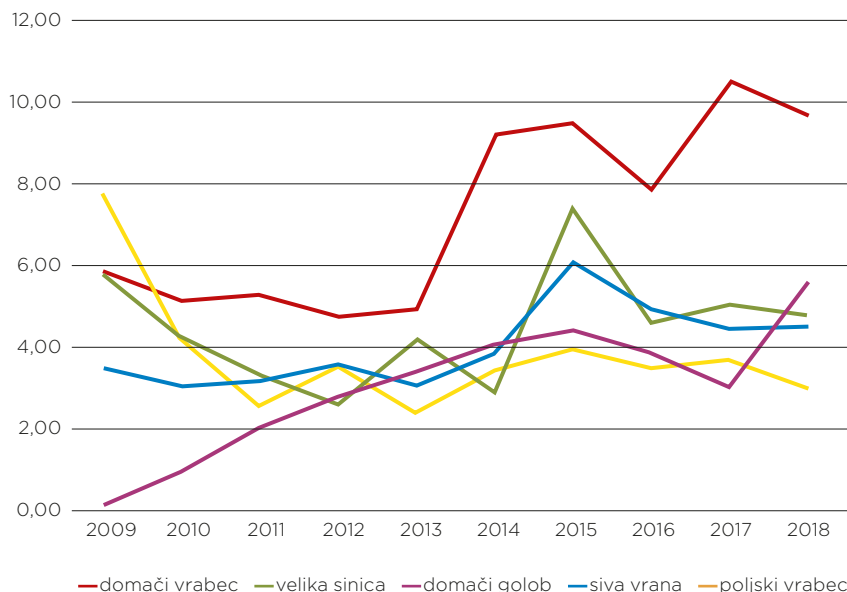
Po vaši zaslugi smo letos že deseto leto zapored zbirali podatke o pogostejših vrstah ptic, ki se zadržujejo v bližini naših domov. Ti podatki so ključni, saj pokažejo na ptice, ki so potrebne naše pomoči, in tiste, ki jim dane razmere zelo ustrezajo. Tako lahko ukrepamo tam, kjer je to najbolj potrebno.

Pridobivanje podatkov z vašo pomočjo pa ima še eno veliko prednost, in to ste vi. Z akcijo vam želimo približati svet ptic in vas opomniti, da za sodelovanje v raziskavi sploh ni nujno, da ste ornitolog. Vi ste naš najboljši raziskovalec urbanih ptic, saj vas je veliko in opazujete ptice po vsej Sloveniji!

Letos vam v nadaljevanju razkrivamo 10 najštevilčnejših ptic, ki ste jih opazovali v okolici svojega doma. Na prvem mestu je že vrsto let neomajno domači vrabec (*Passer domesticus*) in tudi to leto ni bilo nikakršna izjema. Na drugo mesto se je z lani petega povzpел domači golob (*Columba livia domestica*), od koder je izrinil veliko sinico (*Parus major*), ki je letos zasedla tretje mesto.

GRAF ŠTEVILČNOSTI:

Najštevilčnejše vrste ptic, preštete v akciji Ptice okoli nas po desetih letih akcije

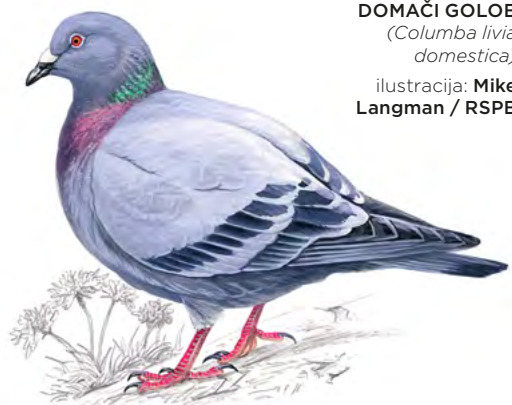

VRABCI PONOVO NA VRHU

Tudi letos ste prešteli največ domačih vrabcev, ki sam vrh zasedajo že skoraj od samega začetka akcije v letu 2009. Te glasne in družabne ptice so poselile že skoraj večino sveta in se odlično počutijo tako v mestnih centrih kot na deželi. Kljub temu so ornitologi (in ljubiteljski opazovalci, kot ste vi) ponekod v zahodni Evropi zaznali ogromen upad te vrste, zato nadaljnje spremljanje populacije te vrste nikakor ni odveč!

GOLOBI PRIDOBILI NEKAJ MEST

Na drugem mestu so letos »pristali« domači golobi. So bližnji sorodniki skalnega goloba (*Columba livia*) in če se ozremo po mestu, res niso izbrali zelo drugačnega življenjskega prostora. Hiše, bloki in stolpnice resnično spominjajo na skalne stene! Kljub hrupu vozil in ljudi se očitno dobro znajdejo in jim obilica dostopne hrane (ki jo zavržemo ljudje!) zelo tekne. Življenje zmeraj najde pot!

DOMAČI GOLOB
(*Columba livia domestica*)
ilustracija: Mike Langman / RSPB

VELIKA SINICA

(*Parus major*)

ilustracija:
Jan Hošek

IZ GOZDA V MESTO

Velika sinica je bila zmerom zelo številna vrsta v bližini naših bivališč. V poletnih mesecih jo v samem mestnem centru najdemo nekoliko težje, vendar se našim bivališčem približa v zimskih mesecih, ko ljudje pticam ponudijo obilo hrane. Kljub temu, da je značilna gozdna vrsta, pa gnezdenja v luknjah zgradb, poštnih nabiralnikih in pod žlebovi niso nikakršno presenečenje!

ZANIMIVOSTI

Tudi na repu seznama vseh vrst ptic je bilo zanimivo. Opazovali ste na primer velikega srakoperja (*Lanius excubitor*), krivokljuna (*Loxia curvirostra*), sokola selca (*Falco peregrinus*), lesno sovo (*Strix aluco*), malo uharico (*Asio otus*), povodnega kosa (*Cinclus cinclus*) in beločelo gos (*Anser albifrons*). Slednja pa ni bila edina predstavница gosi, saj je omembe vredno tudi opazovanje jate 60 sivih gosi (*Anser anser*).

SOKOL SELEC

(*Falco peregrinus*)

ilustracija: Jan Hošek

MLADI RAZISKOVALCI NARAVE

Akciji Ptice okoli nas se je v letu 2018 pridružilo kar 1.442 ljudi. Še posebej nas razveseljuje dejstvo, da ptice opazuje veliko število mladih, ki jih k opazovanju velikokrat spodbudijo prav v šoli. V preštevanju ptic je tako sodelovalo 46 izobraževalnih

Akcija Ptice okoli nas bo v letu 2019 potekala **od ponedeljka, 21., do nedelje, 27. januarja**. V tem tednu si morate **enkrat vzeti pol ure** časa in opazovati ptice na poljubni lokaciji. To je lahko v okolici doma, pri ptičji krmilnici, na krajšem sprehodu po parku ali po vasi. Zabeležite samo največje število ptic iste vrste, ki jih vidite hkrati (tako preprečite večkratno štetje istih ptic). Svoja opazovanja nam nato sporočite do konca februarja prek e-obrazca, ki ga najdete na spletni strani **ptice.si**, kjer boste dobili tudi vse dodatne informacije.

ustanov, izmed katerih pa so se po številu navdušenih učencev odlikovale tri, in sicer OŠ Lucija (139 učencev), OŠ Gorišnica (105 učencev) in OŠ Predoslje (89 učencev). Zahvaljujemo se vsem sodelujočim! OŠ Lucija pa si je za izjemni trud prislužila obisk ornitologa na šoli in gnezdilnico za ptice, ki jo bodo lahko namestili v okolico šole. Bravo!

PTICE OKOLI NAS BOMO PREŠTEVALI TUDI V LETU 2019

Če so vas rezultati akcije v letu 2018 navdušili, predlagamo, da se nam v prihodnjem letu pridružite. Se vam zdi zamisel enkratna, vendar ste skeptični, ker ptic ne poznate dobro? Brez skrbi, za vas smo pripravili letak in plakat s pogostimi vrstami ptic, ki vam lahko pomagata pri določanju ptic in tudi beleženju podatkov. Elektronsko različico najdete na spletni strani **ptice.si**, fizični izvod pa si lahko zagotovite v pisarni društva v Ljubljani in Kopru ter na društvenih dogodkih. Sedaj pa res ni več izgovora, da ne bi skupaj preštevali ptic, kajne? Gremo v akcijo!

Delež 10 najštevilnejših vrst ptic, prešteti v akciji v letu 2018

USPEŠEN 8. POMURSKI ORNITOLOŠKI VIKEND V LENDAVI

// Nataša Bavec

Med krompirjevimi počitnicami se je nad pticami navduševalo kar 17 učencev iz 11 osnovnih šol.

foto: **Nataša Bavec**

UČENCI PONOVO SPZNAVALI PTICE IN NJIHOVA ŽIVLJENJSKA OKOLJA

Člani Pomurske sekcije DOPPS so v začetku krompirjevih počitnic med 26. in 29. oktobrom izpeljali že osmi Pomurski ornitološki vikend (POV). POV-a, ki je letos potekal na Dvojezični osnovni šoli I Lendava in v njeni bližnji ter širši okolici, se je udeležilo 17 učencev iz 11 osnovnih šol ter sedem mentorjev. Skupno so zabeležili 56 različnih vrst ptic.

MED PTICAMI POMURJA

Med petkom in ponedeljkom so učenci spoznavali ptice in njihovo oglašanje na terenu, prislunili zanimivim predavanjem, se pomerili v osvojenem znanju ter ga predstavili zbranim gostom in staršem na zaključni prireditvi. Tako so udeleženci, razdeljeni v tematske skupine (ptice kulturne krajine, vodne ptice, ptice naselja in ptice gozda), z mentorji raziskovali bližnjo okolico šole. Posebno pozornost so namenili vodnim življenjskim prostorom, saj v neposredni bližini šole tečeta reka

Ledava in potok Črnc. V soboto popoldan so v Murski šumi obiskali obrežje reke Mure in njen poplavni gozd. S pomočjo Tatjane Gregorc iz Lutre, Inštituta za ohranjanje naravne dediščine, so si ogledali bobrove stečine in markirna mesta. Obiskali so Murišo, biotsko najbolj bogato mrtvico reke Mure, ob kateri so opazovali orla belorepca (*Haliaeetus albicilla*), na meji med polji pa velikega srakoperja (*Lanius excubitor*). Med vračanjem v šolo so s posnetkom izzvali tudi lesno sovo (*Strix aluco*). Nedeljsko dopoldne so ponovno izkoristili za raziskovanje Lendave in bližnjih Petišovcev. Udeleženci dveh skupin so imeli možnost opazovati bobnarico (*Botaurus stellaris*), vsi udeleženci pa so videli in slišali mokoža (*Rallus aquaticus*). Popoldan so skupine med seboj tekmoval v kvizu »Lepo je biti ornitolog«, ki je zajemalo tako terensko delo v skupini kot tudi dobro poznavanje ptičjega oglašanja in drugih tem, povezanih s pticami. V ponedeljek so učenci izdelovali plakate, potem pa jih predstavili svojim staršem na zaključni prireditvi popoldan istega dne. Zmagovalci kviza, skupina, ki se je ukvarjala s pticami kulturne krajine, so prejeli praktične nagrade. Za piko na i so nekatere udeležence 8. POV-a intervjuvali za madžarski radio, kar jim je bilo zelo všeč.

ZA KONEC

Letošnjega Pomurskega ornitološkega vikenda ne bi bilo brez prostovoljcev (letos so vanj vložili približno 500 prostovoljnih ur dela) ter donatorjev in sponzorjev. Organizatorji se tako zahvaljujejo: Dvojezični osnovni šoli I Lendava, Občini Lendava, Stanovanjskemu podjetju Lendava, Tovarni bovdenov in plastike Lenart, podjetju Elektro Maribor, podjetju Teo-Ten, podjetjema ARKO in Caareks ter zavarovalnicama SAVA in Vzajemna. Velika hvala tudi vsem mentorjem za nesebično preživljanje lastnega prostega časa na 8. POV.

Udeleženci
8. Pomurskega
ornitološkega vikenda
foto: **Gregor Domanjko**

Fotogalerijo si
lahko ogledate
na facebook-
strani DOPPS.

JANUARSKO ŠTETJE VODNIH PTIC (IWC) 2019

Navodila za štetje vodnih ptic, popisni obrazec, vsa obvestila v zvezi s štetjem ter navodila za prevzem popisnih materialov in oddajo podatkov prek spletne baze bodo dostopni tudi na spletni strani DOPPS www.ptice.si.

Januarsko štetje vodnih ptic (IWC) je najboljše in sistematični in organizirani popis ptic v Sloveniji. Od leta 1997 v okviru štetja vsako leto skupaj preštujemo vodne ptice na vseh večjih rekah, celotni slovenski obali in večini pomembnejših stoječih vodnih teles v državi. Osnovni cilj štetja vodnih ptic je spremljanje zimskih populacij vodnih ptic in zbiranje informacij, ki prispevajo k ohranjanju njihovih populacij in mokrišč. Izvedba štetja v tako velikem obsegu ne bi bila mogoča brez velikega vloženega truda množice predanih popisovalcev. Vaš prispevek je zelo dragocen, saj prav vsak sodelujoči prispeva kamenček v mozaik čez tisoč kilometrov dolge mreže rečnih odsekov in drugih voda, ki jih pregledamo vsako leto.

Veselim se ponovnega sodelovanja z vami v letu 2019, obenem pa se vsem že vnaprej zahvaljujem za opravljeno delo!

Luka Božič, nacionalni koordinator IWC

Štetje vodnih ptic bo leta 2019 v **soboto, 12., in nedeljo, 13. januarja**. Vodne ptice bomo tako kot vsako leto šteli na osmih števnih območjih, na vseh najpomembnejših vodnih telesih po Sloveniji. Vsako števno območje ali njegov del ima svojega lokalnega koordinatorja, ki vas bo razporedil na odsek, kjer boste šteli, ter skrbel za skladno opravljanje popisa.

VODNE PTICE ŠTEJEMO V SOBOTO, 12., IN NEDELJO, 13. JANUARJA 2019

SPLETNA BAZA JANUARSKEGA ŠTETJA VODNIH PTIC (IWC)

Zaradi velike količine zbranih informacij so shranjevanje, upravljanje in obdelava podatkov štetja zamuden in logistično zahteven projekt. Pred nekaj leti smo vzpostavili bazo, ki omogoča spletni vnos opazovanj in njihovo sprotno preverjanje s strani administratorja. Funkcionalnost baze in obrazec za spletni vnos vseskozi izboljšujemo, tudi s pomočjo povratnih informacij uporabnikov. Spletni vnos podatkov v trenutni različici je enostaven, zmanjšuje možnost napak in omogoča pregleden dostop do rezultatov štetja vsem popisovalcem. Možnost spletnega vnosa podatkov uporablja večina vseh sodelujočih, si pa želimo, da bi se ta delež v bodoče še povečal. Z neposrednim vnosom se zmanjšajo možnosti napak pri prepisovanju podatkov s popisnih obrazcev v bazo, izognemo pa se tudi okolju neprijazni porabi velikih količin papirja. **Vsem, ki ste že pristopili k sistemu elektronskega obveščanja in vnosa podat-**

kov v preteklih letih, bomo podrobnejša navodila, vsa obvestila v zvezi s štetjem in opomnik dogodka pošiljali izključno prek elektronske pošte.

Nove popisovalce in tiste, ki se za ta korak še niste odločili, vabimo, da prevzem popisnih materialov (obrazec, navodila, karte z odseki oz. lokalitetami) in oddajo podatkov (vpis rezultatov vašega štetja in drugih rubrik z obrazca) za leto 2019 opravite prek spletne baze. Če se boste odločili za to možnost, vas prosimo, da nam svojo odločitev sporočite najkasneje do 5. 1. 2019 po e-pošti oziroma z SMS-om nacionalnemu koordinatorju štetja. Sporočilo naj vsebuje vaše ime in priimek ter e-poštni naslov, za katerega želite, da se vnese v bazo januarskega štetja in ga mi lahko uporabljamo za komunikacijo z vami.

NASLOVI LOKALNIH KOORDINATORJEV:

o za števno območje Obale:

- Borut Mozetič,
041 643 703, e-pošta:
borut.mozetic@dopps.si

o za števno območje Notranjske in Primorske:

- Peter Krečič,
031 571 076, e-pošta:
peter.krecic@siol.net

o za števno območje zgornje Save:

- Sava od izvira do Naklega, Sora:
Tomaž Mihelič,
031 438 545, e-pošta:
tomaz.mihelic@dopps.si

- Sava od Naklega do Zidanega Mosta:
Katarina Denac,
041 316 740, e-pošta:
katarina.denac@dopps.si

- Ljubljana:
Vojko Havliček,
041 651 917, e-pošta:
vojko.havlicek@gmail.com

o za števno območje spodnje Save:

- Krka: Andrej Hudoklin,
041 893 740, e-pošta:
andrej.hudoklin@zrsvn.si

- Sava od Zidanega Mosta navzdol: Gregor Bernard,
041 830 463, e-pošta:
gregor.bernard@siol.net

- Sotla: Dušan Klenovšek,
041 593 929, e-pošta:
dusan.klenovsek@kp.gov.si

o za števno območje Kolpe:

- Urša Koče,
031 263 849, e-pošta:
ursa.koce@dopps.si

o za števno območje Savinje:

- Luka Božič,
031 307 993, e-pošta:
luka.bozic@dopps.si

o za števno območje Drave:

- Luka Božič,
031 307 993, e-pošta:
luka.bozic@dopps.si

o za števno območje Mure:

- Željko Šalamun,
041 712 396, e-pošta:
zeljko.salamun@dopps.si

o Nacionalni koordinator IWC:

- Luka Božič, 031 307 993,
e-pošta: luka.bozic@dopps.si

TIHOTAPLJENJE PTIC ČEZ SLOVENIJO

// Tjaša Zagoršek

Oktobra 2018 je mobilni carinski oddelek Ljubljana na postajališču Lukovica med osebno prtljago našel 15 škatel z mrtvimi pticami. Skupno so zasegli 1.349 osebkov ptic, ki so pripadale 13 vrstam.

foto: Tjaša Zagoršek

Lov in tihotapljenje ptic pevk za prehrano je v Evropi resen naravovarstveni problem. Pri tihotapljenju ptic gre za organizirano obliko kriminala, katerega dejavnost je osredotočena predvsem na jugovzhodno in srednjo Evropo. Divji lovci ptice nezakonito ujamejo, jih ubijejo ter nato prepeljejo večinoma v Italijo ter na Malto, kjer v petičnih restavracijah veljajo za kulinarčno specialiteto. Te "posebne ptičje jedi" je mogoče dobiti le kratko obdobje v letu, predvsem v času jesenske selitve ptic.

Te "posebne ptičje jedi" so kljub naravovarstvenim pozivom v petičnih italijanskih restavracijah na voljo predvsem v času jesenske selitve ptic.

V sklopu projekta Adriatic Flyway 4 »Proti nezakonitemu ubijanju ptic na jadranski selitveni poti« se ukvarjamo tudi s problematiko nezakonitega prevažanja zavarovanih vrst ptic prek ozemlja Slo-

Smeri tihotapljenja mrtvih prostoživečih ptic iz vzhodne in jugovzhodne Evrope v Evropsko unijo

venije. Ugotavljamo, da je Slovenija, poleg Hrvaške in Madžarske, ena glavnih tranzitnih držav, prek katere na italijanski črni trg prepeljejo več deset tisoč ptic letno. V obdobju od leta 2000 do 2018 smo zabeležili 54 primerov nezakonitega prevoza ptic prek državnih meja Slovenije. Skupno so v teh primerih poskušali prepeljati 26.600 osebkov ptic, ki so pripadale 64 vrstam. Velika večina zaseženih ptic je pripadala vrstam, ki so zavarovane s Konvencijo o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njihovih naravnih življenjskih prostorov (Bernska konvencija) in z zakonodajo Republike Slovenije s področja varstva prostoživečih živalskih vrst.

V Sloveniji nezakonito prevažajo zavarovane vrste ptic posamezniki, ki ptice lovijo v tujini (v državah JV Evrope: Hrvaška, Srbija, Bosna in Hercegovina, Romunija ...) in jih nato nezakonito prepeljejo v drugo državo, največkrat v Italijo. Število zabeleženih primerov tihotapljenja ptic se je od leta 2013 zmanjšalo. Razlog za takšno stanje je, da slovensko-hrvaška meja od 1. julija 2013 ni več zunanja meja Evropske unije in se posledično na

Polento s pečenimi pticami v petičnih italijanskih restavracijah postrežejo kot kulinarčno specialiteto. Prav tako je jed zelo priljubljena med italijanskimi družinami v času božiča.

foto: iStock

njej carinski nadzor ne opravlja več. Razsežnost tihotapljenja ptic v zadnjih letih ni znana, vendar zabeleženi primeri v letu 2018 kažejo, da se to ni bistveno zmanjšalo. Glede na dostopne podatke ter dejstvo, da je na mejah letno prestreženih le od 1 do 5 % tihotapcev ptic, ocenjujemo, da je v enem letu prek Slovenije pretihotapljenih 38.000 – 189.000 osebkov ptic.

Za uspešno odkrivanje primerov tihotapljenja ptic je ključno sodelovanje ter medsebojno obveščanje med pristojnimi organi (policija, carina, tožilstvo) in strokovnjaki. Pri obravnavanju primerov je namreč ključna tudi pravilna določitev vrste zaseženih ptic, saj je status zavarovanih vrst bistven za uvedbo nadaljnjih postopkov (uvedba prekrškovnega ali kazenskega postopka).

Tudi v Sloveniji

UBIJAMO

ptice.

Ne poglej vstran,
prijavi nezakonit
lov in ubijanje ptic.

@ dopps@dopps.si

☎ 041 955 988.

🌐 www.ptice.si.

EUFONATUR

Kormoran z odstreljeno
perutjo, fotografiran v
Sloveniji.

Foto: Milan Čerar

STE VEDELI, DA NAM LAHKO PREK SPLETA DEL SVOJE DOHODNINE NAMENITE V NEKAJ MINUTAH?

Do 0,5 odstotka odmerjene dohodnine, ki jo sicer plačate državi, lahko kot donacijo namenite financiranju splošno-koristnih namenov upravičencev, med katerimi je tudi DOPPS. Pri tem nimate nobenega dodatnega stroška. Če tega še niste storili, imate kot odgovoren državljan z namenitvijo tega finančnega prispevka DOPPS-u priložnost svoj denar in energijo podariti tistim, ki se dejavno borujemo proti upadu biotske raznovrstnosti in skrbimo za slovensko naravo.

Če to **storite do 31. decembra 2018,**
bo vaša namenitev veljala že za leto 2018!

Vsem, ki bi nas na ta način radi
na novo podprli, sporočamo,
da lahko to storite:

1. prek portala e-Davki:

- Na kazalu na levi strani vašega uporabniškega računa na e-Davkih izberite rubrike: Vpogledi → Podatki o zavezancu → Namenitev dela dohodnine
- V razdelek 'Ime oziroma naziv upravičenca' vpišete: Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
- V razdelek 'Davčna številka upravičenca' vpišete: 68956029
- V razdelek 'Odstotek' vpišete poljubno vrednost do 0,5
- Izbor potrdite s pritiskom na gumb Oddaj vlogo

Če portala e-Davki še ne uporabljate, bi vas radi seznanili, da je po novem **prijava in uporaba povsem enostavna in zanj ne potrebujete več veljavnega certifikata**. Registracija na portalu e-Davki je namreč možna z vašo davčno številko in geslom, ki si ga nastavite sami. Pri registraciji z geslom poleg davčne številke potrebujete enega izmed informativnih izračunov dohodnine iz zadnjih let, s katerega prepisete ID-številko. Če informativnih računov ne hranite, pa to številko lahko tudi naročite v enem izmed korakov registracije z geslom in vam jo FURS pošlje na domači naslov v nekaj dneh.

2. z izpolnitvijo obrazca Zahteva za namenitev dela dohodnine za donacije, ki vam je na voljo na spletni strani FURS, lahko pa vam ga pošljemo tudi mi in ga pošljete po pošti na naslov FURS

3. ustno na zapisnik pri finančnem organu.

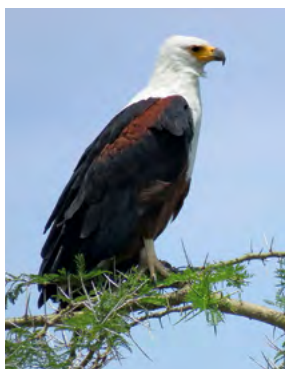
Predvsem z uporabo e-Davkov vam bo to vzelo le nekaj minut, ki vam jih bomo v naslednjem letu ali letih zagotovo povrnili z novimi uspehu pri varstvu ptic in narave.

Obenem hvala vsem, ki ste nas s članstvom ali na druge načine v letu 2018 že podprli. Če ste nam donacijo iz dohodnine že namenili, ostaja veljavna do preklica in vam tega postopka ni treba ponavljati.

MLADI ORNITOLOGI RAZISKOVALI UGANDO

Pogled na
**JEZÉRO
BUNYONYI**
foto: Tilen Basle

AFRIŠKI JEZEREC

(*Haliaeetus vocifer*) je bil pogost spremljevalec ob naravnem kanalu Kazinga, ki povezuje jezero Edward in George blizu Narodnega parka Queen Elizabeth.

foto: Mitja Denac

Naš **BAZNI TABOR** na Ronaldovem posestvu ob jezeru Bunyonyi, ki je bil izhodišče za vsa raziskovanja
foto: Tilen Basle

Avgustovsko potovanje v Ugando je bilo tretje srečanje projektnih partnerjev Erasmus+ projekta Never Lose Your Soul. Pred tem smo se partnerji iz Slovenije (II. gimnazija Maribor, CEZAM, DOPPS), Romunije (Gimnazija Hirlau) in Ugande (srednja šola na jezeru Bunyonyi) zbrali v Mariboru in Trenti, da bi sledili ciljem projekta; iskanje rešitev za izboljšanje demografskih trendov v območjih varovane narave, kjer se vse partnerske države srečujemo s problemom izseljevanja mladih izobraženih ljudi. Na jezeru Bunyonyi v jugozahodni Ugandi smo se tokrat s serijo delavnic s situacijo v Ugandi soočili kar sami. Ornitologi smo si zadali cilj raziskati tamkajšnjo združbo ptic in zaznati glavne okoljske in naravovarstvene težave. Vendar smo odkrili mnogo več!

Tilen Basle,
varstveni ornitolog DOPPS

»Ob prihodu na jezero Bunyonyi smo šotore postavljali sredi trde teme in sploh nismo vedeli, kam smo

prišli. Zjutraj smo zato nekoliko prestrašeno, vendar radovedno kukali iz šotorov. Medtem ko so nekateri še mesili testo za jutranje kruhke, so drugi že popisali ptice v okolici Ronaldovega tabora. Raziskovalna vna je bila tako velika, da je bilo mlade prav pristrčno opazovati. Nemogoče jim je bilo zameriti, tudi ko so zatavali med grmovje, kjer bojda kraljuje lev. Po potu, ki je obilil tamkajšnjega rangerja, bi mu to celo verjel. Čeprav smo vsi želeli tamkajšnjim prijateljem nekako pomagati, smo v dani situaciji najbolje spoznali samega sebe in se kritično zazrli v družbo, v kateri živimo. Če bi mi kdo rekel, da je po dveh tednih Ugande ostal ravnodušen, bi ga označil za lažnivca.«

Rok Lobnik,
dijak II. gimnazije Maribor,
prostovoljec DOPPS

»Naša neučakanost po »lajferjih« se je v bistvu z obalno čapljo in lepim številom oaznih grlic začela v Katarju in v Ugandi eksponentno narasla, ko smo komaj ob prihodu iz letala že popisali skoraj celotno letališče Entebbe. Tudi med vožnjo smo si pogosto izborili prostor ob oknu, Tilnov »afriški Collins« pa je bil ves čas na poti z enega konca avtobusa na drugega. Vsekakor ne smem pozabiti omeniti tudi narodnih parkov, ki smo jih tam obiskali. Pa ne le zaradi velike biotske raznovrstnosti, temveč že zaradi samega občutka biti v deževnem gozdu ali savani. Pa vendar ni le narava tista, ki smo ji posvetili svojo pozornost. Spoznavanje tamkajšnjega življenja in kulture, na primer spremljanje obreda krsta otrok in obisk pigmejske vasi, so na nas pustile velik pečat, tako s pozitivne kot tudi negativne strani.»

Mitja Denac,
dijak gimnazije Vič,
prostovoljec DOPPS

»Afrika. Druga največja celina na svetu in eden izmed najmanj razvitih predelov na njem. Za nekatere raj, spet za druge kraj, na katerega se ne bi več vrnili nikoli v življenju. Sam se po letošnji odpravi prav gotovo uvrščam v prvo skupino ljudi, ki med šolo sanjarijo o jezeru Bunyonyi, sproščenem preživljanju dneva za dnevom ter spanju v šotoru skupaj s svojim dekletom ter nekaj gosenicami, zadovoljnimi ob dejstvu, da so ti v prstih rok in nog pustile nekaj svojih bodic. V še tako poklapanih trenutkih se z užitkom spomnim vseh prijetnih trenutkov s kolegi (Ronaldom, Timothyjem, Josephom in Jamesom) ter voženj z Amosom, ko smo bili zaradi ležečih policajev kdaj bliže strehi avtobusa kot sedežem. Naj dočakam še takšno starost – tega ne bom nikoli pozabil!«

Matija Medved Mlakar,
dijak gimnazije Vič,
prostovoljec DOPPS

»V zadnjem času, ko našo severnjaško grudo težijo megla, na videz celodnevna noč in gost oblačni premaz, naše duše pa študijske obveznosti, se vse prerad spomnim bajnih dni, ki sem jih v neprekosljivi

PAVJI ŽERJAV (*Balearica regulorum*) prebiva v vzhodni Afriki in je kot nacionalna ptica Ugande upodobljena tudi na zastavi.
foto: Tilen Basle

družbi preživel v okolici ekvatorialnega obroča na vzhodu Afrike. Spominjam se prijetnih večernih posedanj ob ognju, ko smo si z vrstniki iz Ugande izmenjevali zgodbe iz naših tako različnih dežel, spominjam se skupinskih "tušev" na jezerskem obrežju, prenašanja hektolitrov zelene jezerske vode do hiše za tiste manj fleksibilne, borbe za polnjenje fotoaparatorov ter še premnogih drugih prigod. Zdaj, ko so nas premnoge selivke zapustile, silno rad pomislim tudi na bujno paletu popolnoma nepoznanih ptic, ki smo jih imeli v Ugandi priložnost spoznati, ter na povsem drugačna življenjska okolja, v katerih so nas presenečala nova in nova nenavadna bitja, od Rokovih žab in meni ljubih tropskih netopirjev do nekoliko bolj komercialnih

levov in povodnih konj. Neredko si tudi ogledam malo morje ptičjih fotografij, ki smo jih tam hlastno poželi, ali pa se zastrmim v satelitski posnetek gore Rwenzori, v katere vrh smo ob odhodu tako hrepenče strmeli. Pomislim, čeprav preredko, tudi na pretresljive utrinke iz vsakdanjega življenja, ki je tam tako drugačno in oddaljeno od naših oči. Mislim, da je bila izmenjava tako za nas kot za dijake iz Ugande nepozabno doživetje in se nas je v marsičem dotaknila ter nam zapustila kopico spominov in neugasljivo željo, da bi se v te odročne kraje skupaj odpravili še kdaj.«

Nejc Poljanec,
dijak Konservatorija za glasbo
in balet Ljubljana,
prostovoljec DOPPS

“Rad se spominjam vseh pohodov, voženj s čolnom, neverjetne biotske pestrosti in čudovitih ljudi, občutka svobode ob pogledu na neskončni pragozd, mogočni Rwenzori ali pa ob misli na to, da večina prebivalstva nima osebnega dokumenta, kaj šele pametnega telefona z dovoljenim načinom zaznavanja lokacije. Resnici na ljubo pa bi bilo verjetno nekatere vtise bolje kar pozabiti. Pomembno je, da v naših srcih in mislih ostanejo slike propadajoče pigmejske vasi in občutek tesnobe in nemoči ob zavedanju, da so ti ljudje že desetletja brez domovanja (odkar so oblasti ves tamkajšnji pragozd izsekale). Zdi se mi prav, da nas ta spoznanja ne puščajo brezbriznih.”

Kolegi iz BirdLife Uganda so nas prijazno popeljali po gozdnem rezervatu Echuya.
foto: Tilen Basle

REČNA ASTRILDA (*Estrilda astrild*) je bila ena izmed mnogih pisanih ptic v okolici jezera Bunyonyi.
foto: Mitja Denac

Pigmejsko pleme danes živi v nedomačem okolju. Pred desetletji so jih izgnali iz pragozda, ki so ga kratko malo posekali.
foto: Tilen Basle

KAKO KAŽE PTICAM NA OBMOČJIH NATURA 2000

// Katarina Denac

Letos smo na Krasu prešteli le še devet **VRTNIH STRNADOV** (*Emberiza hortulana*), od tega zgolj en gnezdeči par. foto: **Matej Gamser**

S pomočjo številnih prostovoljcev smo tudi v letu 2018 na območjih Natura 2000 šteli izbrane vrste ptic, zaradi katerih so bila območja opredeljena. Nekatere izmed njih, zlasti vrste mozaične kmetijske krajine in ekstenzivnih travnikov, so v Sloveniji zaradi majhnih populacij, izoliranosti in negativnega populacijskega trenda na robu izumrtja, na primer veliki škurh, črnočeli srakoper in vrtni strnad.

KAJ OGROŽA PTICE NATURE 2000

Nivo vode na zadrževalniku Medvedce je bil letos za gnezdenje **kostanjevke** (*Aythya nyroca*) ugodnejši kot v preteklih dveh letih, vendar jo ogroža pomanjkanje vodnih rastlin, v katerih gnezdi in se z njimi prehranjuje. Verjetni vzrok za to je naselitev tuje-rodnega belega amurja (*Ctenopharyngodon idella*), v neznanu meri tudi povečano število labodov grbcov (*Cygnus olor*), ki se hranijo z vodnimi rastlinami.

HRIBSKI ŠKRJANEC (*Lullula arborea*) se prehranjuje na površinah z velikim deležem golih tal in nizkim rastjem, na primer na peščeno-prodnatih njivah, dokler so poljščine še nizke. foto: **Kristjan Malačič**

Največja grožnja za **veliko uharico** (*Bubo bubo*) je elektroudar na sredjenapetostnih daljnovodih. Ta dejavnik bomo na Krasu omilili ali v celoti odpravili z izolacijo najbolj problematičnih odsekov daljnovodov v projektu Za Kras, ki je načrtovana za leto 2019. **Podhujka** (*Caprimulgus europaeus*) je na Krasu doživela strm porast od leta 2014, najverjetneje zaradi ustrezne stopnje zaraščenosti življenjskega prostora. **Bela štorclja** (*Ciconia ciconia*) je na nacionalnem nivoju sicer doživela tako porast števila gnezdečih parov kot tudi števila speljanih mladičev, vendar se njena številčnost na nekaterih območjih zmanjšuje (npr. Mura, Krakovski gozd – Šentjernejsko polje).

Naselitev tujerodnih vrst, elektroudar, zaraščanja nekaterih življenjskih prostorov, neustrezna kmetijska politika, ekološke pasti, sečnja, premalo odmrle biomase ipd. so le nekateri dejavniki ogrožanja ptic na območjih Natura 2000.

Leto 2018 je bilo za **kosce** (*Crex crex*) v Sloveniji eno boljših, na sedmih območjih Natura 2000 (z izjemo Ljubljanskega barja) smo zabeležili največ koscev v zadnjih 15 letih. Na Cerkniskem jezeru, ki je bilo letos drugo leto zapored najboljše območje za kosca v državi, smo jih zabeležili 113, kar je rekordno dober rezultat. A na Ljubljanskem barju se upadanje populacije nadaljuje. Letos smo jih našli le še 46, kar je komaj 15 % populacije izpred 20 let (1999). Ni dvoma, da je za upad koscev na Ljubljanskem barju krivo predvsem intenziviranje kmetijstva. Z analizo podatkov sta se izluščili dve skupini s po štirimi območji. V slabši skupini so območja, kjer je vpliv neustrezne kmetijske politike velik (Ljubljansko barje, Breginjski Stol, Dolina Reke in Snežnik - Pivka). Populacija tu dolgoročno upada zaradi preoravanja, intenziviranja in zaraščanja travnikov. Povprečni letni upad populacije kosca na teh štirih območjih znaša -6,2 %. V boljši skupini so

območja, kjer je ta vpliv manjši (Cerkniško jezero, Planinsko polje, Nanošiča in Dobrava - Jovsi), tu je populacija kosca dolgoročno stabilna in se je od 2004 celo nekoliko okrepila.

Zaradi majhnih populacij, izoliranosti in negativnega populacijskega trenda je na robu izumrtja že nekaj vrst ptic v Sloveniji.

Srednjega detla (*Dendrocytes medius*) ob Muri in v Krakovskem gozdu ogroža sečnja doba, starih topolov in vrb, ki poteka v obliki golosekov. **Vrtni strnad** (*Emberiza hortulana*) je v Sloveniji na robu izumrtja, saj smo v letu 2018 prešteli le še devet osebkov, od tega zgolj en gnezdeči par. Na Šentjernejem polju je v letu 2018 gnezdilo več parov **črnočelih srakoperjev** (*Lanius minor*) kot v preteklih dveh letih, v Vipavski dolini pa manj; nacionalna populacija šteje manj kot 10 parov in je v veliki nevarnosti, da izumre. Populacija **hribskega škrjanca** (*Lullula arborea*) na Goričkem in na Vipavskem robu upada. S podrobnejšo ekološko raziskavo, opravljeno v projektu Gorička krajina, smo ugotovili, da na Goričkem vrsta gnezdi predvsem na žitnih njivah in prahi, kar je zanjo v nekaterih primerih ekološka past. **Velikemu škurhu** (*Numenius arquata*) na Ljubljanskem barju zaradi napredujočega uničevanja življenjskega prostora in pomanjkanja aktivnega varstva grozi izumrtje. Letos je bilo prešteti najmanj osebkov od začetka sistematičnih popisov leta 2011 – le osem! Število **velikih skovikov** (*Otus scops*) na Krasu se je od leta 2006 zmanjšalo za dve tretjini, najverjetnejši vzrok za to pa je zaraščanje krajine z gozdom. Prehranje-

valne in gnezditvene razmere za **triprstega detla** (*Picoides tridactylus*) na območju Snežnik - Pivka se slabšajo zaradi sanitarne sečnje (odstranjevanje sušic in odmirajočih iglavcev); v slovenskih gozdovih pa je zanj na splošno premalo odmrle biomase, zlasti večjih dimenzij. Število gnezdečih **navadnih čiger** (*Sterna hirundo*) na reki Dravi je bilo letos največje od leta 2004, kar je posledica aktivnega naravovarstva (graditev novih gnezditvenih otokov, upravljanje gnezdišč s prostovoljci DOPPS). Življenjski prostor **pisane penice** (*Sylvia nisoria*) na Ljubljanskem barju in ob Muri izginja zaradi sečnje grmišč, njihovega spreminjanja v njive in napredujočega zaraščanja travnikov v gozd.

Najpomembnejši cilj omrežja Natura 2000 za ptice je zagotavljanje ugodnega ohranitvenega stanja kvalifikacijskih vrst – vrst, zaradi katerih so bila območja opredeljena. Glede na to, da ima večina spremljanih vrst negativne populacijske trende, lahko rečemo, da obstoječi sistem varstva območij Natura 2000 očitno ne deluje. Za izboljšanje stanja bodo potrebne korenite spremembe kmetijske in gozdarske politike, saj ti vplivata na bistveno večjo površino kot pa časovno in finančno omejeni naravovarstveni projekti.

Podrobnejše rezultate za posamezne vrste boste našli v skupnem poročilu monitoringa, ki je objavljeno na naši spletni strani med strokovnimi poročili za leto 2018. Iskreno se zahvaljujem vsem prostovoljcem, ki ste v včasih težkih razmerah in ob nenavadnih urah zbirali podatke o pticah! Upam, da boste z nami tudi v letu 2019.

Vsa gnezdišča **NAVADNE ČIGRE** (*Sterna hirundo*) v Sloveniji so odvisna od aktivnega človekovega upravljanja. Na umetnih otokih na Ptujskem jezeru je letos gnezdilo rekordno število parov, kar 218! foto: **Jure Novak**

PTIČARIJADA 2018, DOGODEK ZA ORNITOLOŠKE NAVDUŠENCE

// Tjaša Zagoršek

foto: Maks Sešlar

Že deseto leto zapored se je v zgodnji jeseni zbrala družina navdušenih ornitologov, ki je vse od štirih zjutraj pa tja do štirinajstih hitela z enega konca tekmovalnega območja na drugega z namenom beleženja ali fotografiranja čim večjega števila vrst ptic. Zmagovalne stopničke prinašajo občudovanje in slavo, ostalim pa seveda več sreče naslednje leto. A vendar, Ptičarijada ni samo vabljev ornitološki izziv, marveč je njeno bistvo v povezovanju in druženju.

V soboto, 29. septembra, je na območju Prlekije potekal izvrsten dogodek za vse ornitološke navdušence – deseta Ptičarijada. Poligon je zajemal območje treh občin; Ormož, Sveti Tomaž in Središče ob Dravi. Tu se je za ptičjimi vrstami podilo 44 udeležencev dogodka, razdeljenih v 11 skupin. Skupno je seznam vseh opaženih ptic obsegal izjemnih 110 vrst. Med najbolj zanimivi vrstami so bili zagotovo žvižgavka (*Mareca penelope*), dolgorepa raca (*Anas acuta*), mokož (*Rallus aquaticus*), mala uharica (*Asio otus*), belorepec (*Haliaeetus albicilla*), kobilar (*Oriolus oriolus*) in rjavovrati ponirek (*Podiceps grisegena*). Med najpogosteje zabeleženimi vrstami

V začetnih urah tekmovanja je med opaženimi vrstami kraljevala **MALA UHARICA** (*Asio otus*).

foto: Ivan Esenko

Mlada družina navdušenih ornitologov je tekmovalni del vzela zelo resno.

foto: Tjaša Zagoršek

je na vrhu kraljeval domači golob (*Columba livia domestica*), sledili pa so mu grivar (*C. palumbus*), kanja (*Buteo buteo*), kormoran (*Phalacrocorax carbo*) in labod grbec (*Cygnus olor*).

Z največ zabeleženimi vrstami (83) se je na vrh zmagovalnih stopničk povzpela skupina Žol ne žolne, drugo mesto (78 vrst) je zasedla skupina Ugrabila sva dva Miheliča, tretje mesto pa sta si z 68 zabeleženimi vrstami razdelili skupini Banda ptičarska in Hajndl. Zmagovalna ekipa je o svoji tekmovalni taktiki povedala: "Naša skupina se je Ptičarijade lotila nekoliko nestrukturirano. Temu je najbolj od vsega botrovala "zasedenost" vseh članov

Zmagovalne stopničke v kategoriji največ zabeleženih vrst je zasedla skupina Žol ne žolne v sestavi Mitja Denac, Marija Mlakar Medved, Nejc, Luka in Jon Poljanec.

foto: **Matej Gamser**

zadnji teden pred dogodkom, kakopak je bila posledično tudi prireditev sama za našo skupino bolj sproščeno obarvana. Zato smo toliko bolj zadovoljni z rezultatom, ki pa bi bil ob počasnejših horizontalnih premikih zraka gotovo še mnogo boljši."

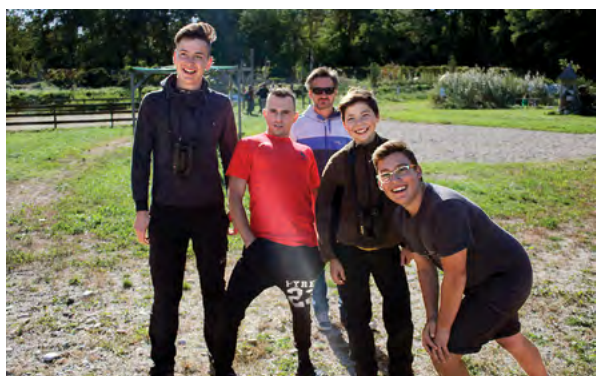
V kategoriji največ fotografiranih vrst je zmagala ekipa z dolenskega konca Banda ptičarska, ki ji je uspelo fotografirati 54 vrst ptic.

Najštevilnejša skupina z dolenskega konca Banda ptičarska si je v kategoriji največ fotografiranih vrst »prifotkala« zmagovalne stopničke.

foto: **Matej Gamser**

Veseli smo, da se je kljub oddaljenosti letošnjega območja tekmovanja udeležilo zelo lepo število tekmovalcev. Hvala vsem, ki ste prišli, in že se veselimo naslednjega leta!

Da je bistvo Ptičarijade v druženju in povezovanju, povedo nasmehi in dobra volja udeležencev.

foto: **Matej Gamser**

Včlani se

v Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS)

foto: Dare Fekonja

Skupaj za ptice in ljudi!

S tem boš:

- postal(a) del društva, ki trenutno z več kot 1000 člani rešuje največje naravovarstvene probleme in aktivno prispeva k veljavi varstva narave v naši družbi,
- dobil(a) obilo priložnosti za sodelovanje na različnih delavnicah in pri prostovoljnem naravovarstvenem delu,
- lahko postal aktiven član regionalnih ali Mladinske sekcije in se udeleževal ornitoloških taborov in srečanj za mlade,
- se lahko udeleževal(a) mesečnih predavanj o pticah in naravovarstvu in vodenih izletov po Sloveniji in tujini,
- prejemal(a) poljudno revijo Svet ptic (4x letno) in po želji strokovno ornitološko revijo Acrocephalus.

Informacije dobiš na:

DOPPS, Tržaška c. 2, 1000 Ljubljana, T 01 426 58 75
 dopps@dopps.si
 www.ptice.si

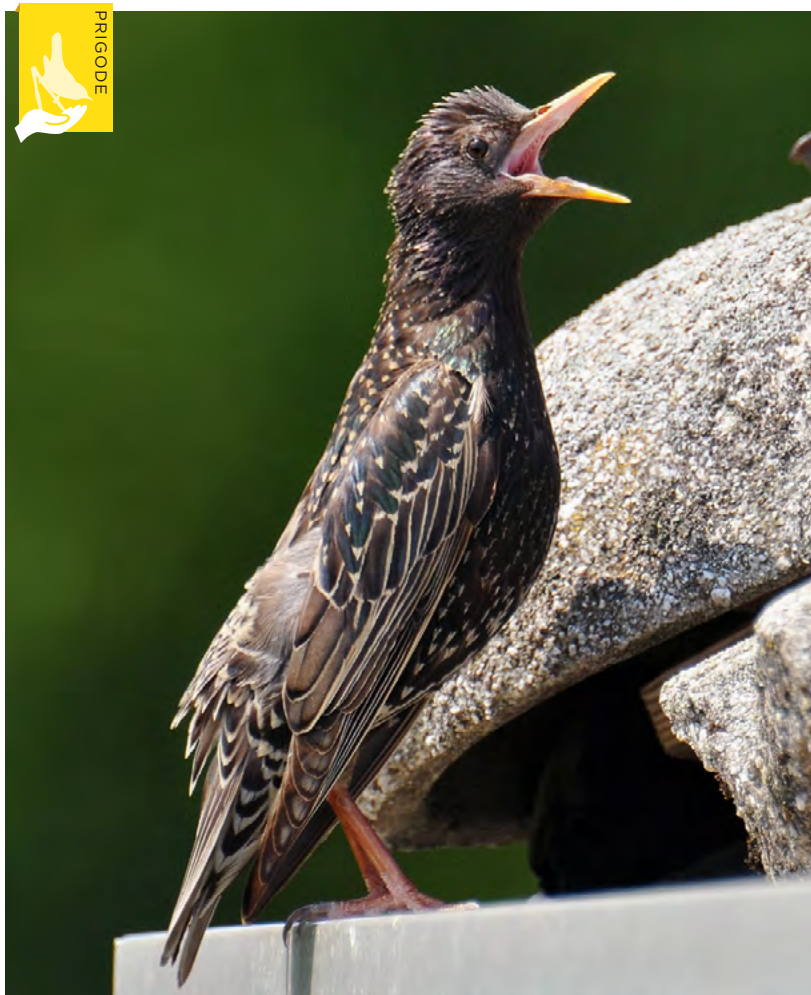

BELOLISKA

(*Melanitta fusca*)

Na Blejskem jezeru sta mi 4. decembra 2018 "pozirali" dve beloliski. Potapljali sta se in iskali hrano. Videl sem, da se hranita z manjšimi školjkami.

foto: **Bojan Bratož**

NEOBIČAJNO VEDENJE ŠKORČEVKE

// besedilo in foto: **Boris Kozinc**

Pod kritino sosedove strehe v Hrašah pri Radovljici je že drugo leto gnezdil par škorcev (*Sturnus vulgaris*). Mojo pozornost pa je 25. maja letos pritegnilo nenavadno vedenje samice pri valjenju.

Ko je zunanja temperatura narasla nad 21 stopinj Celzija, strešnike pa je že močno segrelo dopoldansko sonce, se je pričela samica vesti sila nenavadno. Prihajala je na rob strehe in se hladila z odprtim kljunom. Kmalu je spet nadaljevala z valjenjem. Da bi ugotovil, kaj traja dlje, valjenje ali hlajenje, sem 28. in 29. maja med 13. in 15. uro izmeril 20 postankov zunaj in znotraj gnezda. Povprečni čas, ko je bila ptica zunaj in si je občasno urejala perje, zelo redko pa tudi odletela, je bil v povprečju dve minuti in pol. Čas, ki ga je prebila v gnezdu pod strešnikom, verjetno na jajcih, pa je bil v povprečju slabi dve minuti (110 sekund). Razlika v času je bila opazna že na oko. Zanimalo pa me je, ali bo pri gnezdenju uspešna glede na to, da je več časa v obdobju valjenja prebila zunaj gnezda.

Petega junija mi je uspelo fotografirati samico, kako odnaša iztrebek mladiča iz gnezda, kar mi je bila dovolj velika potrditev, da je bilo valjenje uspešno pa tudi varčno.

ŠMARNICA
(*Phoenicurus ochruros*)

Velenjsko jezero,
30. april 2015

foto: **Igor Ulokin**

ZIMSKO ŠTETJE PRENOČIŠČ MALIH UHARIC

ZBIRAMO PODATKE
O ZIMSKIH PRENOČIŠČIH
MALE UHARICE V SLOVENIJI

Če imate informacije iz vaše okolice o zimskih jatah in/ali počivališčih jih lahko pošljete na naslov tjasa.zagorsek@dopps.si ali sporočite na telefon 041 955 988.

Hvala za vaše sodelovanje!

Delovna akcija v NRIM

// besedilo: **Tanja Šumrada**, foto: **Luka Poljanec**

V soboto, 20. oktobra 2018, smo se prostovoljci Ljubljanske sekcije zbrali na jesenski delovni akciji v Naravnem rezervatu Iški morost. Sonce je počasi razkadilo megleno jutro v čudovit dan, mi pa smo pridno delali ter očistili in opravili nekaj vzdrževalnih del na lesenem podestu, ki vodi do ornitološke opazovalnice, počistili odpadke ob učni poti in izdelali novo postajo za kolesa. Slednja je prešla v uporabo kar takoj, ko smo zaključili z delom, saj je rezervat ravno obiskala skupina več kot 20 kolesarjev. Naj dobro služi svojemu namenu! Delovno dopoldne smo zaključili s kosilom v bližnji piceriji.

V Makedoniji je potekala delavnica »Dajmo naravi glas«

// besedilo: **Tjaša Zagoršek**, foto: **Danka Uzunova**

V okviru projekta Adriatic Flyway 4 »Proti nezakonitemu ubijanju ptic na Jadranski selitveni poti« smo se v mesecu novembru udeležili delavnice »Dajmo naravi glas« (Giving Nature a Voice): Usposabljanje naravovarstvenikov za zagovornike narave (Advocacy Training for Nature Conservationists). Dvodnevna delavnica je potekala na idilični lokaciji ob jezeru Mladost, severno od mesta Veles v Makedoniji. Zbrali smo se partnerji projekta ter se s pomočjo strokovnjakov iz organizacije Planpolitik učili najboljših načinov zagovarjanja naravovarstvenih idej. Njihova metoda učenja ne temelji na klasičnem poslušanju in zapisovanju različnih informacij, temveč na učenju različnih strategij prek igranja vlog. Prav tako smo delavnico izkoristili za izmenjavo informacij, idej in znanja ter seveda tudi za krepitev prijateljskih vezi. Zahvaljujemo se Makedonskemu ekološkemu društvu (MES) za izjemno gostoljubnost in profesionalno organizirano delavnico, ter se že veselimo nadaljnega sodelovanja.

Fotografska razstava »Podobe iz močvirja 2018«

// besedilo **Bia Rakar**

V letu 2018 Škocjanski zatok praznuje 20 let zavarovanja Naravnega rezervata Škocjanski zatok. Obletnico smo obeležili s fotografskim natečajem »Naravni rezervat Škocjanski zatok – podobe iz močvirja 2018«, na katerem je sodelovalo 22 ljubiteljev narave in fotografije. Sodelujoči so med letom na območju Škocjanskega zatoka v svoje objektivne ujeli kar 150 nepozabnih trenutkov iz življenja njegovih prebivalcev v raznolikih življenjskih okoljih. Ocenjevalna komisija je vsak mesec izbrala zmagovalno fotografijo meseca, vseh dvanajst fotografij smo objavili v koledarju za leto 2019 in jih tudi razstavili v prostorih centra za obiskovalce NR Škocjanski zatok. V torek, 11. decembra 2018, smo s predavanjem strokovnega vodje naravnega rezervata, Boruta Mozetiča, odprli fotografsko razstavo, ki so se je potem udeležili sodelujoči na natečaju, ocenjevalna komisija in drugi obiskovalci Škocjanskega zatoka. Razstava bo na ogled do konca januarja 2019, koledar pa je možno kupiti v centru za obiskovalce.

Dan odprtih vrat v NR Ormoške lagune

// besedilo: **Dominik Bombek**, foto: **Janko Keček**

V Naravnem rezervatu Ormoške lagune smo 23. junija 2018 med 9. in 13. uro organizirali Dan odprtih vrat. Več kot 100 ljudi z vseh koncev Slovenije si je ogledalo naravni rezervat in z ornitologi opazovalo ptice. V sklopu Dneva odprtih vrat smo fotografe pozvali, naj se udeležijo fotografskega natečaja in z nami delijo najboljše fotografije mokrišč Občine Ormož, Občine Središče ob Dravi in Občine Sveti Tomaž. Komisijo je prepričala fotografija rjave čaplje (*Ardea purpurea*) Janka Kečka. Čestitamo!

Ohranjanje gnezdišč na Ptujskem jezeru

// besedilo: **Tilen Basle**, foto: **Damijan Denac, Tilen Basle**

Letošnje leto je bilo za kolonijske gnezdilke na Ptujskem jezeru izjemno. Na otokih jezera je gneznilo 988 parov rečnih galebov (*Chroicocephalus ridibundus*), 26 parov črnoglavih galebov (*Larus melanocephalus*) in 218 parov navadnih čiger (*Sterna hirundo*). Uspeh lahko pripišemo dolgoletnemu varstvenemu upravljanju z gnezdišči, posebej ugodno pa so na populacije vrst vplivali v letu 2014 zgrajeni prodnati otoki. Ti so posebej prilagojeni za gnezdenje navadne čigre, vendar brez rednega upravljanja in odstranjevanja zarasti dolgotrajni uspeh ne bi bil zagotovljen.

Uspešno upravljanje z otoki na Ptujskem jezeru bi bilo nemogoče brez pomoči številnih prostovoljcev. Danes si pri delu pomagamo tudi z mehanizacijo, vendar so kljub temu marljive roke prostovoljcev tiste, ki omogočijo uspešen potek akcije. V letošnjem letu smo akcijo izpeljali v nedeljo, 23. septembra, pri delu pa nam je pomagalo 31 prostovoljcev. Skupaj smo v šestih urah z otokov odstranili vso zarast in otoke pripravili na prihod čiger in galebov v letu 2019.

Prostovoljci v letu 2018 so bili Alen Ploj, Aljaž Puhek, Benjamin Denac, Branko Pisanec, Damijan Denac, Dejan Bordjan, Dominik Bombek, Eva Horvat, Franc Bračko, Gaber Mihelič, Janez Leskošek, Jure Novak, Kalina Mihelič, Katja Mežnar, Luka Božič, Maks Sešlar, Martin Premzl, Matej Gamser, Matjaž Premzl, Mitja Denac, Monika Podgorelec, Neža Kocjan, Oscar Alcaraz Mugica, Rafko Pintar, Rene Vrecl, Rok Lobnik, Stanko Jamnikar, Tilen Basle, Timotej Denac, Tjaša Zagoršek in Vesna Pirnat.

Ob pregledu otokov smo hkrati ugotovili, da se na več mestih pojavljajo luknje ob ogradi, ki so nastale kot posledica posedanja materiala. Ker so te nevarne za mladiče, smo v novembru na prodnata otoka s čolnom in posebnim bagerjem prepeljali 20 kubičnih metrov novega proda, s katerim smo zapolnili luknje. Prostovoljno akcijo čiščenja zarasti na otokih in njihovo popravilo smo izvedli v okviru projekta ČIGRA (PS INTERREG V-A SI-HR, PO 2014-2020).

20 let monitoringa bele štorcklje v Sloveniji

// besedilo: **Damijan Denac**, foto: **Mellitta Soos**

Letošnje leto smo uspešno opravili 20. zaporedni cenzus bele štorcklje (*Ciconia ciconia*) na območju celotne Slovenije. Gneznilo je 218 parov, poletelo pa 489 mladičev. Iskrena hvala vsem popisovalcem in informatorjem za pomoč na terenu. Dolgoročni trend izkazuje zmerno rast populacije v Sloveniji, znotraj katere pa je edina regija z nazadujočim trendom Prekmurje oz. Murska ravan. Tradicionalno pojavljanje bele štorcklje v Prekmurju bo tako v prihodnje, kot kaže, ostalo samo še mit. Leta 1999 je gneznilo

na Murski ravni 87 štorckelj, leta 2018 samo še 56 in ob dosedanjem trendu, ko vsako leto v Prekmurju izgineta 1-2 para, okoli leta 2050 bele štorcklje v Prekmurju ne bo več. Razlog je na dlani – tako brutalnega intenzivnega kmetijstva in uničevanja narave, kot se je v preteklosti dogajalo na Murski ravni in se še nadaljuje, ne najdemo nikjer drugje pri nas. Predlagam nov turistični slogan za Prekmurje »Izvrstna kemijska kulinarika v nekdanji deželi štorckelj, vabljeni«.

Globalno partnersko srečanje BirdLife International

// besedilo: **Damijan Denac**, foto: **BirdLife**

Med 26. in 29. septembrom 2018 je bilo v Belgiji svetovno partnersko srečanje BirdLife International. Takšna srečanja potekajo vsakih pet let in so v glavnem namenjena sprejemanju strateških dokumentov, analizi opravljenega dela, predvsem pa druženju, krepitvi stikov med partnerji in spodbujanju sodelovanja. Na minulem srečanju smo izvolili novega predsednika Globalnega sveta (»Global Council«) BirdLife. To vlogo

je prevzel Braulio Ferreira de Souza Dias. Ob vnovičnem snidenju s pisano družčino s celega sveta – na srečanju je bilo 200 predstavnikov 117 partnerskih organizacij, se človek zave, kako majhen je v resnici naš svet in kako pomembno je naše partnerstvo pri boju proti največji grožnji na našem planetu, kolapsu biotske raznovrstnosti, ki ga neusmiljeno poganja pohlep v vseh možnih oblikah.

Očiščen dotok vode v NROL

// besedilo in foto: **Damijan Denac**

HEP (Hrvaško elektrogospodarstvo) navadno vsako leto jeseni izprazni Ormoško akumulacijsko jezero, da opravijo nujna vzdrževalna dela. Znižanje gladine smo 11. septembra 2018 izkoristili tudi mi in očistili potopljeni sesalni del cevovoda, ki dovaja vodo v Naravni rezervat Ormoške lagune. Sistem dotoka vode izvrstno deluje, voda in obilje hrane v lagunah pa ponovno privabljata na stotine vodnih ptic.

Razstava fotografske skupine Andragoškega društva Morje iz Izole

// besedilo: **Bojana Lipej**,

foto: **Sašo Merkandel**

V prostorih Centra za obiskovalce NR Škocjanski zaton je 5. novembra 2018 potekala otvoritev fotografske razstave z naslovom »13. slikarski Ex tempore, ujet v fotografski objektiv«, katere se je udeležilo več kot 30 obiskovalcev. Avtorji razstavljenih del so člani fotografske skupine Andragoškega društva Morje, Univerze za III. življenjsko obdobje iz Izole, ki pod vodstvom mentorja Remigia Grižoniča že dalj časa spoznavajo in izboljšujejo svoje fotografsko znanje, se udeležujejo različnih delavnic in dogodkov ter s svojimi umetniškimi fotografijami razveseljujejo širšo javnost po Sloveniji. Eno izmed takšnih aktivnosti je bilo tudi sodelovanje na 13. slikarskem Ex tempore v Škocjan-

skem zatoku, kjer so v svoj objektiv ujeli likovno ustvarjanje tako mladih, učencev osnovnih šol, kot tudi starejših, članov slikarske skupine Andragoškega društva Morje iz Izole in italijanske skupnosti Giuseppe Tartini iz Pirana.

Mednarodna noč netopirjev 2018

// besedilo in foto: Jan Gojznikar

Ko pomislimo na NR Škocjanski zatok, se nam v mislih verjetno prikažejo raznolike rase, martinci in čaplje, ki krasijo to območje v dnevnih urah. Verjetno pa nihče ne pomisli, da se pticam (tudi tistim, ki so aktivne ponoči) v večernih urah pridruži še ena skupina letečih vretenčarjev – netopirji. V Škocjanskem zatoku smo tako v okviru tradicionalne Mednarodne noči netopirjev v organizaciji Slovenskega društva za proučevanje in varstvo netopirjev večer 15. septembra 2018 posvetili prav njim. Dogodek smo pričeli s predavanjem, na katerem smo se spoznali z njihovo biologijo, razrešili kakšno vražo in ugotovili, da so tudi netopirji izredno koristni. Predavanje smo nato začinili s sprehodom z ultrazvočnimi detektorji, ki ehoklacijske klice netopirjev pretvorijo v nam slišne signale, in tako smo lahko v živo spremljali nočne vragolije teh izjemnih sesalcev. Teh ni bilo malo, zato je videti, da se v Škocjanskemu zatoku tudi oni dobro počutijo.

Pletenje ptičjih krmilnic iz trstičja

// besedilo Katyush Manakai, Zavod Dobra pot, foto: Tina Marsič

V začetku oktobra 2018 smo Zavod Dobra pot, OŠ Elvire Vatovec Prade, podružnica Sv. Anton in DOPPS v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok pripravili delavnico za osnovnošolce — izdelovali smo ptičje krmilnice. Na pobudo učiteljic iz omenjene OŠ so učenci v okviru izbirnega predmeta (Obdelava materiala – les) preživeli zanimiv dopoldan.

Pri pletenju krmilnic smo pomagale prostovoljke Zavoda Dobra pot. V njem izvajajo več raznovrstnih projektov ohranjanja naravne in kulturne dediščine, med njimi se projekt »Otip narave« ukvarja predvsem s pletarsko dejavnostjo. Tokrat smo z otroki pletli iz trstičja. Pred samim pletenjem smo morali vsakemu stebelcu trstičja odstraniti liste in ga oluščiti. Liste smo nato namočili, ker so morali biti prožni za pletenje. Pripravili smo si trinajst enako dolgih palic trstičja, ki smo jih potem povezali, nato pa začeli s pletenjem. Trstičje smo prepletali z listi in se trudili izdelati čašasto obliko. Za izdelavo ptičjih krmilnic smo potrebovali kar nekaj potrpežljivosti, spretnosti in tudi dobre volje, a s pomočjo odraslih so vsi otroci naredili dobro osnovo, nato pa krmilnice dokončali v šoli. Poslovali smo se zadovoljni, z željo, da bi bilo takšnih sodelovanj v prihodnje še več.

Ptice na znamkah

// besedilo: Petra Vrh Vrezec, foto: Aleksander Jurković

V Mestni galeriji v Rogaški Slatini je bila novembra na ogled filatelistična razstava, kar 20-letno delo Zdravka Podhraškega, člana DOPPS. Razstava je bila posvečena 100-letnici sprejetja Zakona o varstvu ptic selivk in 20-letnici rednega spremljanja stanja bele štoklje (*Ciconia ciconia*) v Sloveniji. Ob tej slovesnosti so nastali tudi posebna razglednica, znamka in poštni žig. Razstavo je sestavljalo 80 listov oz. deset vitrin z znamkami evropskih vodnih ptic ter pet vitrin z znamkami ptic pevk. Na ogled je bilo tudi pet vitrin z motivi različnih življenjskih okolij ptic ter maksimum kartami (gre za izdelek, ki je sestavljen iz treh elementov: razglednice, znamke in poštnega žiga, med njimi pa mora biti zagotovljeno maksimalno ujemanje).

Študenti biologije »prečistili« slovensko Istro in del Krasa

// besedilo: Damjan Vinko, Urška Ratajc, Blaž Blažič, Katarina Lenarčič, foto: Urban Horvat

Kot že devetindvajsetkrat poprej je tudi letošnji konec julija potekal Raziskovalni tabor študentov biologije (RTŠB), ki ga že dolga let organizira Društvo študentov biologije (DŠB). Za bazni tabor letošnje že 30. ponovitve je bila zbrana osnovna šola v Marezigah, od koder se je 13 različnih skupin vsakodnevno odpravljalo proti različnim delom slovenske Istre, marsikateri pa so raziskovali tudi po Krasu in v Brkinih. Osnovni namen tabora je študentom približati znanstveno biološko delo, ki je temelj za strokovno varstvo narave, k njegovi izvedbi pa vsakoletno vabijo strokovnjake različnih področij terenske biologije. Kar 55 udeležencev tabora, povečini študentov biologije ljubljanske univerze, je na taboru spoznavalo biotsko raznovrstnost različnih živalskih skupin, višjih rastlin ter gliv preučevanega območja.

Več raziskovalnih skupin je pri svojem delu obiskalo tudi Naravni rezervat Škocjanski zatok, kjer sta jih topla sprejemala Bia Rakar in Bojana Lipej. Poleg splošne predstavitve Škocjanskega zatoka so imeli možnost vstopiti tudi v del rezervata, ki je sicer zaprt za javnost. Največkrat je bila v rezervatu ornitološka skupina, ki je s pomočjo daljnogledov in teleskopa opazovala ptice. V najbolj vročem delu dneva 24. julija so po Zatoku z metuljnicami "postopali" v odonatološki skupini. V par urah so popisali 25 vrst, na seznam vrst kačjih pastirjev NR Škocjanski zatok pa so kot 41. vrsto dodali navadnega kamenjaka (*Sympetrum vulgatum*). V večernih urah istega dne so rezervat obiskali še hroščarji. Še

pred mrakom so postavili belo platno in ob njem prižgali UV luč, ki privablja nočno aktivne hrošče. Ulovili so kar nekaj različnih vrst manjših kopenskih hroščev, a večjih vrst vodnih tokrat ni bilo na spregled.

Nekaj mesecev po taboru mentorice in mentorji, tu in tam pa tudi udeleženci tabora pripravijo poročila o delovanju skupin, ki jih nato DŠB objavi v taborskem zborniku. Nemalokrat pa so na podlagi taborskega dela pripravljene tudi strokovni prispevki v različnih, predvsem slovenskih revijah. Vse skupine, ki so Škocjanski zatok obiskale, pa so se zavezale k posredovanju podatkov o tamkajšnjih najdbah, saj vedo, da lahko DOPPS-u tovrstni podatki koristijo za še bolj učinkovito upravljanje tega izjemnega koščka Istre.

»S kolesom ali peš v naravo« - Evropski teden mobilnosti v Škocjanskem zatoku

// besedilo: Bojana Lipej, foto: Ksenija Pfeifer

Kot že nekaj let do sedaj smo se tudi v letu 2018 v Škocjanskem zatoku pridružili Evropskemu tednu mobilnosti z organizacijo dogodka »S kolesom ali peš v naravo«, z namenom ozaveščanja javnosti, da lahko naravo in zavarovana območja obiskujemo tudi na trajnosti način in tako prispevamo k boljšemu varovanju našega skupnega okolja. Dogodek je potekal v soboto, 15. septembra 2018, v sodelovanju s Kolesarsko mrežo Obala in OŠ Elvire Vatovec Prade. Poleg uporabe okolju prijaznega načina prihoda do rezervata (udeleženci so prišli ali peš ali s kolesom) je bil rezultat tega dogodka še bolj čisto okolje, saj smo ob spoznavanju in odkrivanju lepote in pestrosti rezervata pobrali še vse odpadke, ki jih nezavedni obiskovalci puščajo za sabo.

Dogodek se je zaključil z ogledom filma o nastanku Škocjanskega zatoka in druženjem ob okrepčilni malici ter zavezo, da se naslednje leto ponovno srečamo.

Sprejet načrt delovanja in urejanja NROL 2019-2024

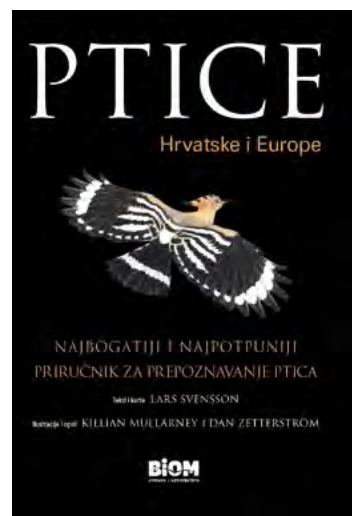
// besedilo: Damijan Denac

Minister za okolje in prostor, mag. Jure Leben, je 30. oktobra 2018 sprejel sklep o sprejetju Načrta delovanja in urejanja Naravnega rezervata Ormoške lagune (NROL) za obdobje 2019-2024. Načrt smo pripravili na DOPPS-u in vsebuje naloge upravljanja po ciljnih naravnega rezervata. Dokument ni le obvezen po vladni uredbi o NROL, temveč je bil pripravljen operativno in je pomembno orodje delovanja našega rezervata.

Na Hrvaškem so izdali prevod najuspešnejšega ptičjega priročnika

// besedilo: Petra Vrh Vrezec

Zavod Biom je novembra izdal hrvaški prevod najuspešnejšega priročnika za ptice, natisnjenega v več kot 1.100.000 izvodih in v 22 jezikih, Collins Bird Guide, avtorjev Larsa Svenssona, Killiana Mullarneya in Dana Zetterströma. Urednika hrvaške izdaje sta Vedran Lucić in Miloš Martinović, strokovni pregled pa sta napravila dr. Jelena Kralj s Hrvaške akademije znanosti in umetnosti in dr. Aljoša Duplić iz Hrvaške agencije za okolje in naravo.

ZAHVALA ZA SODELOVANJE V LETU 2018

Dragi soustvarjalci revije Svet ptic!

Vsako leto znova sem navdušena ob misli, da sem del te velike družine ljubiteljev ptic in narave, ki še vedno zmore v letu ustvariti štiri z besedili in slikami bogate številke revije Svet ptic. Res veliko vas je, ki s svojim pisanjem, fotografijo, ilustracijo, časom, idejami in energijo bogatite 232 strani na leto, in to še vedno prostovoljno in dobrovoljno – vse za ptice in varstvo narave! Iskrena hvala!

Želim vam čudovite praznike in vse dobro v letu, ki je pred nami.

Urednica

Pisci letnika 24

(sodelovalo je 95 avtorjev, ki so napisali 240 prispevkov)

Al Vrezec
Aleksander Pritekelj
Aleksandra Lešnik
Alen Ploj
Ana Galov
Ana Hace
Anamarija Žagar
Andrej Hudoklin
Andrej Kapla
Barbara Vidmar
Bia Rakar
Blaž Blažič
Bojana Lipej
Boris Kozinc
Branko Brečko
Damijan Denac
Damjan Vinko
Danilo Kotnik
Darko Lorenčič
Daša Stavber
Davorin Tome
Dejan Bordjan
Dominik Bombek
Dragana Stanojevič
Eva Horvat
Gabrijel Seljak
Gregor Bernard
Gregor Domanjko
Gregor Lipovšek
Ida Svetličič
Ivan Kljun
Ivo A. Božič
Jan Breznar
Jan Gojznikar
Janez Mihovec
Jani Vidmar
Janko Šet
Jelena Kralj
Jošt Strgaršek
Jurij Hanžel
Kaja Tominc
Katarina Denac
Katarina Lenarčič
Katjuša Lešnjak
Katyush Manakai
Luka Božič
Marijan Govedič
Marjana Honigsfeld Adamič
Markéta Duží
Matej Gamser
Matej Kovačič
Matej Vranič
Matija Križnar

Matija Medved Mlakar
Matjaž Kerček
Matjaž Premzl
Melita Vamberger
Metka Škornik
Miloš Martinović
Mirko Gaberšek
Mitja Denac
Mojca Jernejc Kodrič
Nataša Bavac
Nataša Šalaja
Neja Delač Žagar
Nejc Mavec
Nejc Poljanec
Nevenka Pfajfar
Neža Kocjan
Patricija Lovišček
Peter Krečič
Polona Pagon
Primož Kmecl
Rok Janža
Rok Lobnik
Rok Rozman
Rudi Kraševac
Rudolf Tekavčič
Sebastjan Kovač
Taja Cvetko
Tanja Šumrada
Tea Knapič
Tilen Basle
Tina Petras
Tjaša Zagoršek
Tomaž Mihelič
Tomi Trilar
Tone Trebar
Urša Koce
Urška Kačar
Urška Ratajc
Valentin Skubic
Vanesa Bezljaj
Željko Šalamun

Fotografi letnika 24

(sodelovalo je 159 avtorjev, ki so objavili 544 fotografij)

Al Vrezec
Aleksander Jurković
Aleksander Pritekelj
Aleksandra Lešnik
Alen Ploj
Alex Kotnik
Ali Šalamun
Aljaž Mulej
Ana Hace, društvo Morigenos
Andrej Hudoklin

Anže Kacin
Arhiv Ljudske univerze
Kočevje
Auckland War Memorial Museum
Barbara Vidmar
Barbara Zakšek
Bia Rakar
BirdLife International
Blaž Blažič
Bojan Bratož
Bojan Škerjanc
Bojana Lipej
Boris Kozinc
Borut Mozetič
Borut Rubinič
Borut Štumberger
Brane Lapanja
Branka Trčak
Branko Brečko
Branko Miklavc
Charlotte Simmonds
Ciril Mlinar - Cic
Damijan Denac
Damijan Simčič
Danilo Kotnik
Danka Uzunova
Dare Šere
Darinka Mladenovič
Darko Lorenčič
Daša Stavber
David Kunc
Davor Krnjeta
Davorin Tome
Davorin Vrhovnik
Dejan Bordjan
Dejan Rocner
Domen Stanič
Dominik Bombek
Dragana Stanojevič
Duncan Wright
Duša Vadjnal
Dušan Dimnik
Erkki Korpimaki
Eva Horvat
Franc Bračko
Gabrijel Seljak
Gianpiero Lui
Gregor Bernard
Gregor Domanjko
Hrvoje Majcen
Ignazio Zanutto
Igor Ulokina
Ivan Esenko
Ivan Kljun
Ivan Kogovšek
Ivo A. Božič

Iztok Škornik
James Joseph Foy
Jan Breznar
Jan Gojznikar
Jan Pirnat
Janez Kamin
Janez Mihovec
Janez Papež
Jani Vidmar
Janko Keček
John Thompson
Jošt Stergaršek
Jure Novak
Jürgen Steudtner
Jurij Hanžel
Kajetan Kravos
Katarina Denac
Katja Rutnik
Katja Srebotnjak
Kristjan Malačič
Ksenija Pfeifer
Lan Bordjan
Lavra Javoršek
Lisa Tekavčič
Ljubica Zemljak
Luka Božič
Luka Poljanec
Maciej Szymanski
Maja Gamser
Maks Sešlar
Marijan Govedič
Marjana Honigsfeld Adamič
Marko Zabavnik
Matej Gamser
Matej Kovačič
Matej Vranič
Matevž Krašna
Matevž Lenarčič
Matija Križnar
Melita Vamberger
Mellitta Soos
Michael Tiefenbach
Miha Krofel
Milan Cerar
Miloš Martinović
Miran Krapež
Mirko Gaberšek
Mitja Denac
Mitja Kralj
Mojca Lenarčič
Nataša Bavac
Nataša Šalaja
Nejc Mavec
Nevijo Kocjančič
Neža Kocjan
Nina Škulj
Notranjski regijski park

OŠ Frana Erjavca
Paul Tout
Peter Krečič
Peter Legiša
Piet Munsterman / Saxifraga
Primož Presetnik
Rajko Gnezda
Richard Allen (rsplib-images.com)
Rok Lobnik
Roland Dorozhani
Rudi Kraševac
Rudolf Tekavčič
Sašo Merkandel
Sergey Yeliseev
Simon Kovačič
Taja Cvetko
Tea Knapič
Tilen Basle
Tilen Genov
Tina Kocjančič
Tina Pahor
Tine Strosar
Tjaša Zagoršek
Tomaž Jančar
Tomaž Mihelič
Tomica Rubinič
Tone Trebar
Urban Horvat
Urša Koce
Valentin Skubic
Vanesa Bezljaj
Vasil Ananjan
Vesna Pirnat
Vojko Havliček
Zala Šeško
Željko Šalamun

Ilustratorji letnika 24

(podarili so kar 63 ilustracij)

Ema Kline
Emre Mehmeti
J. J. Audubon
Jan Hošek
Mike Langman (rsplib-images.com)
Nik Pečanec
Smith Bennett / Wikipedia
Tin Vajngler

Ostali sodelavci

Boris Jurca in Nejc Kramberger (Nebia d.o.o.)
Henrik Ciglič
Mojca Pipan
Uredniški odbor

The global Partnership for nature and people

																Andorra	Argentina	Armenia	Australia	Austria	Azerbaijan	Bahamas	Bahrain	Belarus	Belgium	Belgium	Bhutan	Belize	Bolivia	Botswana	Brazil
																Bulgaria	Burkina Faso	Burundi	Cameroon	Canada	Canada	Chile	Cook Islands	Cote d'Ivoire	Croatia	Cuba	Cyprus	Czech Republic	Denmark	Djibouti	Dominican Republic
																Ecuador	Egypt	El Salvador	Estonia	Ethiopia	Ethiopia	Faroe Islands	Fiji	Finland	France	French Polynesia	Germany	Ghana	Gibraltar	Greece	Hong Kong
																Hungary	Iceland	India	Indonesia	Iraq	Ireland	Israel	Italy	Japan	Jordan	Kazakhstan	Kenya	Kuwait	Kyrgyzstan	Latvia	
																Lebanon	Liberia	Liechtenstein	Lithuania	Luxembourg	Macedonia	Madagascar	Malawi	Malaysia	Malta	Malta	Mauritania	Mauritius	Mexico		
																Montenegro	Morocco	Myanmar	Nepal	Netherlands	New Caledonia	New Zealand	Nigeria	Norway	Palau	Palau	Panama	Paraguay	Paraguay		
																Philippines	Poland	Portugal	Puerto Rico	Qatar	Romania	Rwanda	Saudi Arabia	Serbia	Sierra Leone	Singapore	Slovakia	Slovenia	South Africa	Spain	
																Sri Lanka	Sweden	Switzerland	Syria	Taiwan	Thailand	Tunisia	Turkey	Uganda	Ukraine	United Kingdom	Uruguay	USA	Uzbekistan	Zambia	Zimbabwe

